
Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей
Національна секція ІВВУ
Українська асоціація працівників бібліотек для дітей

Бібліотека для дітей незалежної України: змінюючи формат незмінної мети

Збірник матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції директорів
обласних бібліотек для дітей
6-8 жовтня 2021 року

УДК 027.625(477):005.745

Б 59

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Укладач Т.М. Кузілова
Редактор Н.М. Кійко

Бібліотека для дітей незалежної України: змінюючи формат незмінної мети : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції директорів обл. б-к для дітей, 6-8 жовт. 2021 р. / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Т. М. Кузілова. — Київ, 2021. — 172 с.

Збірник містить доповіді та тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції директорів обласних бібліотек для дітей «Бібліотека для дітей незалежної України: змінюючи формат незмінної мети», що проходила 6-9 жовтня 2021 року на базі Івано-Франківської обласної бібліотеки для дітей.

© Національна бібліотека України для дітей

ЗМІСТ

Алла Гордієнко	Бібліотеки для дітей незалежної України: 30 років успішного досвіду – старт для подальшого розвитку	5
Ірина Тацакович	Дитяча бібліотека: змінюється епоха – змінюємося ми	20
Людмила Полікарпова	Функціональні можливості бібліотек для дітей у створенні територіальних культурних брендів громад	30
Юлія Василенко	Бібліотека в епоху трансформації	36
Лариса Мигрофанова	Імідж дитячої бібліотеки: час нових підходів	43
Лілія Тогобіцька	Осучаснені бібліотеки для дітей: дитячі мрії, професійні ідеї, нові проекти	52
Наталія Назарук	Бібліотеки для дітей у нових реаліях	59
Людмила Михальчук	Поза книгами: нова візія бібліотек для дітей	65
Тетяна Палій	Обласна бібліотека для дітей: нова реальність – нові можливості	71
Людмила Острижнюк	Оновлена бібліотека – запорука її збереження (з досвіду дитячих бібліотек Івано-Франківської області)	77
Тетяна Жайворонок	Миколаївський досвід створення бібліотеки нових можливостей для дітей	81
Анна Бардашевська	Медіаосвітні проекти колективу Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки	90
Валентина Черноус	Бібліотеки для дітей Хмельниччини: пріоритети в сучасних умовах. 30 років незалежності	95

Аліна Біла	«Буковинчики» за роки незалежності України	99
Тамара Клюй	Дитячі бібліотеки Чернігівщини в інформаційному просторі громади	108
Галина Трохименко	Громада – бібліотека – діти: роль Харківської обласної бібліотеки для дітей як методичного центру надання якісних культурних послуг	116
Ольга Прокопович-Ткаченко	Бібліотека для сучасної дитини: творче читання, активне зростання	124
Лариса Данилова	Особливості естетичного виховання дітей і підлітків у сучасній бібліотеці	130
Тайса Манжула	Нові практики соціального згуртування у бібліотеках	135
Лідія Ушакова	Бібліотеки на шляху змін: окремі аспекти діяльності	141
Лідія Брилюк	Життя бібліотеки у новому форматі	147
Мар'яна Попадюк	Книга – ключ до серця дитини	152
Любов Хома	Роль естетичного виховання у формуванні особистості	159
Леся Федорак	Бібліографія – надійний навігатор у безмежному інформаційному просторі	164
Ольга Петренко	Функціональні можливості бібліотек для дітей в об'єднаних територіальних громадах України: реалії сьогодення за результатами моніторингового дослідження	167

*Алла Гордієнко,
генеральний директор НБУ для дітей,
президент Національної секції Міжнародної
ради з дитячої та юнацької книги (ІВВУ),
заслужений працівник культури України,
кандидат культурології*

Бібліотеки для дітей незалежної України: 30 років успішного досвіду – старт для подальшого розвитку

30 років... Для людини, зазвичай, це вік, коли молодість зустрічається зі зрілістю, і взаємодія їх паритетна та органічна. Жага до змін та всебічних покращень вже підкріплюється розумінням того, як важливо зберігати свою сутність, поважати та пишатися найкращими традиціями роду і відчувати підтримку міцного коріння минулих поколінь.

Наша держава до своїх 30-ти, відбувши далеко не безтурботне дитинство та гарячу юність, рано подорослішала і зрозуміла, що розраховувати треба, в першу чергу, на себе. Вона полинула у доросле життя з його викликами; стала рівноправною та визнаною іншими державами; усвідомила, що без самоприйняття, яке полягає у національній історії, культурі та традиціях, не буде для неї справжньої незалежності та могутності. Адже розвиток економічного стану країни, благополуччя її громадян неможливі без духовного розвитку, збереження своїх культурних надбань та втілення їх у суспільне життя.

Важливо, що усі ми дотичні до творення нової історії країни, становлення та закріплення її незалежності, оскільки маємо та успішно використовуємо доступ-

ні можливості та інструменти для виховання свідомих громадян – патріотів незалежної України.

Для дитячих бібліотекарів ці 30 років були непростими. Але хіба буває легко тим, хто крокує в ногу з часом та тримає руку на пульсі змін?

30 років були цікавими – за цей час відбувся швидкий стрибок технологічного прогресу і, як наслідок, інтенсивне впровадження інтернету в повсякденне життя (наразі він уже є невід’ємною його частиною), започатковувалася велика кількість нових проєктів та нових завдань, що вимагали свіжих поглядів.

30 років були успішними – нам є чим пишатися. Проєкти, програми, партнерства, співпраця... За численними започаткуваннями стоять конкретні люди – дитячі бібліотекарі, які живуть своєю роботою. Інакше неможливо: або живеш бібліотекою, або живеш без бібліотеки.

За 30 років працівники мережі спеціалізованих бібліотек для дітей отримали чимало нагород та відзнак, серед яких, звичайно ж, найвища – звання Героя України (єдиного у бібліотечній галузі) присвоєне Кобзаренко Анастасії Степанівни у 2009 році. А ще у доробку бібліотекарів 30 присвоєних звань «Заслужений працівник культури», 7 нагород Орденом Княгині Ольги III ступеня, дві – Орденом за заслуги (III та II ступеня), 41 відзнака Міністерства культури України, 17 Почесних грамот Верховної Ради України, 6 Почесних грамот Кабінету міністрів України, понад 60 Почесних грамот Міністерства культури України. Неймовірна кількість галузевих та регіональних нагород і відзнак за сумлінну працю та вагомий внесок у розвиток культури. Звичайно, усі ці нагороди – за небайдужість до своєї справи.

За роки незалежності нашої держави бібліотеки для дітей пройшли кризь чималі випробування. Періодично виникали обставини, які вимагали доведення оточую-

чим та безпосередньо можновладцям своєї унікальності та необхідності. Незважаючи на фонову боротьбу за існування або ж завдяки їй (труднощі стимулюють), цей час став періодом розвитку бібліотечного обслуговування дітей. Саме у 1990-ті роки минулого століття почалися пошуки нових форм організації комфортного середовища для розвитку особистості в умовах дитячої бібліотеки. Традиційні форми організації фонду документів, довідково-бібліографічного апарату, рекреаційних місць у багатьох бібліотеках зазнали значних змін і тепер більше відповідають особливостям різних груп дітей. З'явилися окремі структурні підрозділи для найбільш повного розкриття особистісних і творчих здібностей дітей, інтернет-класи (сьогодні інтернет-центри), різноманітні клуби за інтересами та творчі об'єднання читачів. Значно посилилася робота з маленькими читачами та їхніми батьками. Зараз практично в усіх дитячих бібліотеках діють школи раннього розвитку, різні програми із залучення малят до бібліотеки, читання, роботи з сім'єю, з майбутніми молодими батьками. Саме на ці форми роботи свого часу зацентрували увагу спеціалізовані бібліотеки для дітей.

Співпраця із закладами освіти

Протягом 90-х років зміни в системі національної освіти посилили освітню функцію дитячих бібліотек (зростає кількість україномовних шкіл, відбувається спільна робота зі шкільними бібліотеками, з'являються нові форми закладів середньої освіти (гімназії, ліцеї, колегіуми).

Завдяки тісній співпраці із закладами освіти бібліотеки перетворилися на консультативні центри для педагогів, що здійснюють чималий вплив на формування і зміст шкільних програм. Сьогодні ця робота переросла у розробки довготривалих спільних цільових програм

і стала органічним напрямом діяльності бібліотек для дітей. Це й обласна тренінг-школа для бібліотекарів загальноосвітніх навчальних закладів «Інформаційні технології в шкільній бібліотеці: концепція, завдання, практика», обласний семінар методистів з питань роботи шкільних бібліотек «Модель шкільної бібліотеки в умовах інформатизації суспільства», семінар-практикум для працівників шкільних бібліотек «Правовиховна та правоосвітня робота шкільних бібліотек» від Херсонської ОБД ім. Дніпрової Чайки; навчання шкільних бібліотекарів «Шкільна бібліотека – центр інформаційної підтримки національної освіти» від Черкаської ОБД; лекційно-практичні заняття для слухачів курсів підвищення кваліфікації шкільних бібліотекарів Кіровоградської області, тематичні практикуми «Шляхи співпраці школи та бібліотеки для дітей в сучасних умовах» для студентів – майбутніх вчителів від фахівців Кіровоградської ОБД ім. Т.Г. Шевченка; проблемні навчання шкільних бібліотекарів «Інноваційні форми бібліотечної роботи в організації обслуговування школярів» від Миколаївської ОБД ім. В. Лягіна та чимало інших проєктів та програм.

Грантова діяльність

Для сучасних дитячих бібліотек співробітництво та партнерство є запорукою успішного існування у швидкозмінюваному світі. Проєктно-грантова діяльність бібліотек для дітей стала прикладом ефективного і різнобічного соціального партнерства. Усі наші бібліотеки мають чималий інтелектуальний потенціал, а проєкти дають підтримку для подальшого розвитку та відкриття нових перспектив.

Розпочалося усе майже три десятиліття тому: у 1997 році тоді ще Державна бібліотека України для дітей отримала перший грант від Міжнародного фонду «Від-

родження», завдяки якому було налагоджено випуск рекомендаційних покажчиків літератури нового типу – на електронних носіях! Завдяки активній та творчій співпраці з фондом протягом наступних років бібліотека отримала гранти ще на низку проєктів: «Національній дитячій бібліотеці – кращу світову літературу», «В світ дитячих книг – через комп'ютер», «Впровадження в Україні інноваційного досвіду дитячих бібліотек Німеччини».

У 1999 році за підтримки фонду в рамках проєкту «Інтернет – дітям» у бібліотеці створено перший інтернет-клас. Того ж року Міжнародним фондом «Відродження» підтримано проєкт «Ти не один у світі» (Бібліотеки на допомогу дітям-інвалідам) Миколаївської центральної дитячої бібліотеки ім. Ш. Кобера та В. Хоменко на суму 10 тис. доларів.

Географія успішно отриманих грантів розширювалася з кожним роком.

У 2001 до успішних грантоотримувачів Міжнародного фонду «Відродження» додаються Херсонська та Черкаська ОБД, а у 2002 – Сумська ОБД та Севастопольська ЦБС для дітей.

З 2001 року Посольство США реалізує програму «Інтернет для читачів публічних бібліотек», на яку урядом Сполучених Штатів виділено 1,5 млн доларів на відкриття у публічних бібліотеках безкоштовних для читачів інтернет-центрів. Завдяки цьому проєкту в період з 2001 по 2005 роки близько 20 бібліотек для дітей із різних регіонів України отримали гранти на відкриття інтернет-центрів.

Далі було відкриття центрів «Вікно в Америку для майбутніх лідерів» у НБУ для дітей, Херсонській ОБД та Миколаївській ЦБС для дітей та Севастопольській ЦДБ ім. Гайдара; у 2008-2014 роках – безпрецедентний за своїми масштабами та цільовою спрямованістю на

підтримку бібліотек «Бібліоміст» за фінансування Білла та Мелінди Гейтс і багато-багато інших міжнародних та вітчизняних, різних за масштабами та фінансуванням грантових пропозицій, що були виграні дитячими бібліотеками.

Нині грантова діяльність стала фактично невід'ємною частиною професійної діяльності бібліотечних фахівців.

Міжнародна діяльність

Варто згадати міжнародну діяльність бібліотек, яка саме за незалежності нашої країни стала набирати обертів. Відкриття кордонів дозволило налагоджувати партнерські стосунки з представництвами інших країн та поповнювати фонди актуальними іншомовними виданнями для дітей, активно спілкуватися з міжнародною бібліотечною спільнотою. Однією з перших масштабних міжнародних співпраць був українсько-німецький семінар «Діти та молодь у сучасному інформаційному суспільстві: ставлення до дозвілля та засобів масової інформації», що проходив на базі Державної бібліотеки України для дітей у 1997 році. Згодом, у 2000, відбувся II міжнародний українсько-шведський семінар «Навігаційна функція дитячої бібліотеки у сучасному інформаційному просторі», в якому брали участь бібліотекарі дитячих бібліотек усіх регіонів України. У 2016 Національною бібліотекою України для дітей організовано та проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Читання у соціокультурному просторі дитинства: діапазон можливостей і партнерства», а в 2017 – Міжнародну науково-практичну конференцію «Заради дитини працюємо і творимо!» за участі бібліотечних фахівців, які обслуговують дітей Литви, Молдови, Румунії та Азербайджану.

Чималу роль у розвитку міжнародної діяльності бібліотек для дітей відіграло створення у 1997 році на-

ціональної секції головної міжнародної організації з питань дитячого читання – Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY). Національна секція IBBY (UA IBBY) з 2016 року працює на базі НБУ для дітей та за останні роки номінувала на найвищі міжнародні нагороди чимало діячів дитячої літератури: Івана Андрусяка та Галину Малик у категорії «автор», Владислава Єрка та Костя Лавра у категорії «ілюстратор» – на Премію Андерсена; письменників Зірку Мензатюк, Лесю Воронину та Олександра Дерманського, а також ілюстраторів Костя Лавра та Катерину Штанко – на Меморіальну премію Астрід Ліндгрен; сприяла внесенню до Почесного списку IBBY книг, що презентують творчість українських авторів, ілюстраторів та перекладачів. Так, у 2018 році до списку внесено книжки «Гості на Мітлі» автора Володимира Рутківського, «Маленький принц» ілюстратора Владислава Єрка (автор Антуан де Сент Екзюпері), «Диваки і зануди» перекладача Галини Кирпи (автор Ульф Старк). У 2020 році – «Мері» автора Сашка Дерманського, «Пір'їнка птаха мрії» ілюстратора Ольги Кузнецової (автор Роман Росицький) «Антон та інші нещастя» перекладача Наталії Іваничук (автор Гюдрун Скрегтінг). На 2022 рік подано книжки «Крейзі» автора Сергія Гридіна, «Малюткова Абетка» ілюстратора Валерія Харченка (автор Володимир Верховень), «Містер Лис» перекладача Віктора Морозова (автор Роальд Дал).

Починаючи з 2000-х років, активно налагоджують зв'язки з культурними товариствами країн дальнього та близького зарубіжжя обласні бібліотеки для дітей. За тридцять років бібліотеки для дітей впевнено вийшли за межі державних географічних кордонів, ставши учасниками міжнародних семінарів та конференцій.

Спільна діяльність із посольствами та офіційними представництвами, культурними центрами та осередками стала традиційною для дитячих бібліотек. На-

ціональна бібліотека України для дітей, тісно співпрацюючи з численними посольствами та офіційними представництвами зарубіжних інституцій, залучає їх до співробітництва і з бібліотеками мережі. Серед постійних партнерів – Гете-Інститут, Французький культурний центр, Польський інститут у Києві, Африканська рада в Україні, Українсько-Японський центр, Італійський інститут, Чеський культурний центр, Посольства США, Канади, Швейцарії, Ізраїлю, Данії, Іспанії, Індії, Киргизстану, Туркменістану, Узбекистану, Казахстану, Норвегії, Швеції.

Інформатизація бібліотек для дітей

Найпоказовішою за рівнем прогресу за цей період можна назвати інформатизацію бібліотек для дітей, яка почалася на початку 1990-х років і здійснювалася у кількох напрямках:

- створення власного електронного каталогу;
- використання запозичених локальних інформаційних продуктів;
- створення власних локальних і мережевих інформаційних продуктів;
- організація доступу користувачів до глобальної мережі «Інтернет»;
- створення у мережі «Інтернет» представництв дитячих бібліотек (сайти, блоги, групи у соціальних мережах) і наповнення їх контентом.

У 1991 році Державна бібліотека України для дітей отримала перші, сучасні на той час, комп'ютери, що дало змогу приступити до створення електронного каталогу. У жовтні 1992 року розпочалася автоматизація комплектування, каталогізування та споживання інформації.

З початку 1993 року Державна бібліотека України для дітей першою розпочинає формування електронного каталогу. Того ж року формування ЕК розпочала і Хер-

сонська обласна бібліотека для дітей, з 1994 – ще 6 бібліотек для дітей: Центральна бібліотека ім. Т.Г. Шевченка для дітей м. Києва, Львівська, Черкаська ОДБ, Дніпропетровська ЦМДБ, Миколаївська Центральна дитяча бібліотека ім. Ш. Кобера та В. Хоменко, ЦБС для дітей м. Севастополя.

1998 рік – Дитяча бібліотека України для дітей робить першу спробу створення власного сайту, який розташовувався на сторонньому сервері та мав невелику інформаційну наповненість. Уже в 1999 році завдяки грантовій підтримці вебсайт було перенесено на власний сервер.

Станом на 2001 рік у бібліотеках України для дітей нараховувалося вже 643 одиниці комп'ютерної та мультимедійної техніки. Лідерами за технічним оснащенням були Донецька (122), Дніпропетровська (91), Харківська (66) області.

З початку 2000-х років у технологічно оснащених обласних та центральних міських бібліотеках починають функціонувати відділи автоматизації інформаційно-бібліотечних процесів. Електронні каталоги розпочинають роботу ще у 7-ми областях, а на початок 2008 року вони замінили традиційні каталоги у 49 бібліотеках для дітей.

Інтернет стає все доступнішим для дитячих бібліотек. На початок минулого десятиліття функціонувало 33 сайти бібліотек для дітей, а також більше третини бібліотек для дітей (462 заклади з 1176 на 2011 рік) мали доступ до мережі «Інтернет». Станом на 01.01.2021 мережа спеціалізованих бібліотек для дітей нараховує 893 бібліотеки, з них 754 мають доступ до інтернету (84,4% мережі), кількість комп'ютерів складає майже 4 тис. одиниць, а кількість сайтів і блогів становить понад півтори сотні.

Корпоративні проєкти

Більш активному розвитку інтернет-середовища для дітей сприяє участь бібліотек у всеукраїнських та регіональних корпоративних проєктах, розвиток віртуальних сервісів для користувачів-дітей, чітке бачення місця бібліотеки в електронному середовищі, підвищення інформаційної грамотності дитячих бібліотекарів, освоєння нових технологій розробки та представлення електронних ресурсів. Не менш важливим фактором є і активність кожної бібліотеки в колективних проєктах, адже тільки спільними зусиллями можна отримати бажаний позитивний результат. Заслужену популярність у віддалених користувачів здобула «Віртуальна бібліографічна довідка: об'єднана довідкова служба бібліотек України», учасниками якої є 7 дитячих бібліотек; 12 бібліотек постачають та запозичують бібліографічні записи з бази даних «КОРДБА» (Корпорація дитячих бібліотек України із аналітичного розпису періодичних видань); 11 бібліотек для дітей активно включилися в розробку вебліографічного списку «Кращі інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей»; сподіваємося на вашу підтримку та залучення місцевих літературознавців і до проєкту «КЛЮЧ».

Професійне спілкування

Роки незалежності подарували нам нові форми спілкування. Сьогодні ми зустрічаємося з вами на щорічній Всеукраїнській науково-практичній конференції директорів обласних бібліотек для дітей, що стала традиційною у ці осінні дні. За будь-яких умов ми чекаємо на цю зустріч, щоб обговорити комплекс проблемних питань, пов'язаних із функціонуванням мережі, обмінятися досвідом, порадіти успіхам та, звичайно, побачити друзів, адже за роки співпраці офіційні професійні стосунки переросли для багатьох із нас у щирі дружні. А перша

Всеукраїнська науково-практична конференція директорів ОБД була проведена у далекому вже 2005 році на базі Львівської ОБД, далі були Донецьк, Закарпаття, Миколаїв, Херсон, Одеса, Хмельницький, Кіровоград, Севастополь, Київ, Полтава, Вінниця, Маріуполь, Тернопіль. Минулий рік був вимушено експериментальним, зібравши нас дистанційно, але насиченим. Цьогоріч радіємо, що ми тут, на гостинній Івано-Франківській землі, знову маємо нагоду поспілкуватися наживо.

Обмін досвідом фахівців бібліотек для дітей відбувається у різних площинах. У 2001 році Українською асоціацією працівників бібліотек для дітей (заснована у незалежній Україні 1999 року) та Державною бібліотекою України для дітей було започатковано перший професійний щоквартальний науково-методичний журнал для працівників спеціалізованих бібліотек України для дітей «Світ дитячих бібліотек». А з 2015 року виходить науково-практичний журнал «Бібліотека у форматі Д°» (Д° – у форматі «ДИТИНСТВА»), що існує як у друкованому, так і в електронному вигляді на сайті нашої бібліотеки.

Ми співпрацюємо у численних всеукраїнських конкурсах, долучаючи тисячі користувачів-дітей до читання через творчість.

Ми охоплюємо реальних та віртуальних користувачів, знаходячись у постійному пошуку ідей, вигадуємо нові формати, підлаштовуємося під нашого вибагливого користувача, залишаючись завжди цікавими та сучасними.

Ми – це понад 5 тисяч працівників бібліотек для дітей, що вірять у свою справу, які люблять свою роботу та знають, для чого працюють.

* * *

Усі досягнення, що ми маємо за 30 років незалежності – це історія успіху, історія професійного зростання та

натхненної роботи. Але, звичайно, це й історія виживання. У незалежність мережа дитячих бібліотек увійшла, маючи понад 1200 бібліотек для дітей. На сьогодні їхня чисельність скоротилася на чверть. Прогрес скорочення припадає саме на останнє десятиріччя. Чимала кількість дитячих бібліотек (понад 170) відійшла внаслідок тимчасової окупації території східних та кримських земель. Це зовнішні чинники, на які ми, на жаль, не можемо впливати. Зараз ми несемо втрати внутрішні, динаміка яких є далеко не позитивною.

12 червня 2020 року Уряд затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів після місцевих виборів в Україні створено 1470 територіальних громад. Реформа децентралізації відбулася. Станом на 16 липня (останній офіційний моніторинг децентралізації) рішення про передачу майна виконані на 99,7 %.

Відповідно до підпункту 4 пункту 61, підпункту 3 пункту 62 та абзацу четвертого пункту 10 розділу V Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»:

- сформована територіальна громада є правонаступником ... прав та обов'язків розформованої територіальної громади;
- районна рада, яка представляє спільні інтереси територіальних громад новоутвореного району, з дня набуття нею повноважень є правонаступником прав та обов'язків районних рад, які представляли спільні інтереси територіальних громад ліквідованих районів, території яких включені до складу новоутвореного району.

На практиці реформа децентралізації, крім позитивних зрушень, спричинила безліч ризиків для закладів культури.

Новостворені територіальні громади, маючи право самостійно вирішувати питання місцевого значення,

часто не переймаються суттю запропонованої реформи, результатом якої повинно бути забезпечення належного рівня надання послуг, зокрема у сфері культури.

1. Ліквідація закладів культури місцевою владою.

Ми маємо чимало прецедентів, коли місцева влада будь-яким чином намагається позбутися утримання закладів культури, ліквідуючи їх, що, в свою чергу, призводить до втрати жителями громад права отримати базовий набір культурних послуг, передбачений ЗУ «Про Культуру». Часто причиною таких рішень є застаріла матеріальна база чи непопулярність того чи іншого закладу культури серед населення. Замість того, аби підняти рівень надання культурних послуг, місцевою владою приймаються рішення про ліквідацію існуючих закладів як недієспроможних. Тоді як у статті 3 ЗУ Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо загальних засад надання населенню культурних послуг» серед основних засад державної політики у сфері культури є:

- забезпечення свободи творчості та форм культурного самовираження, захист прав інтелектуальної власності, авторського права і суміжних прав;
- гарантування прав громадян у сфері культури;
- забезпечення доступності для кожного якісних культурних послуг;
- створення умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня, естетичного виховання громадян, доступності мистецької освіти, задоволення культурних потреб Українського народу, розвитку закладів культури незалежно від форми власності, залучення у сферу культури інвестицій, коштів від надання платних послуг, благодійної діяльності, з інших не заборонених законодавством джерел;
- сприяння діяльності професійних творчих спілок та

громадських організацій у сфері культури, активному функціонуванню державної мови в культурному просторі України, доступу громадян до культурних благ;

- визначення естетичного виховання дітей та юнацтва пріоритетом розвитку культури;
- забезпечення діяльності базової мережі закладів культури.

Далеко не завжди ліквідація закладів культури (у т.ч. бібліотек) відбувається згідно з процедурою, визначеною МКІП, та за його погодженням. Спостерігається тенденція до того, що місцева влада проводить цю процедуру без дозволу МКІП або ж просить дозволу на виключення закладу культури з базової мережі вже по факту ліквідації закладу.

Згідно зі ст. 22 ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» базова мережа закладів культури формується з метою: «забезпечення територіальної доступності для населення закладів культури, закладів освіти сфери культури, що надають базовий набір культурних послуг, враховуючи потреби та права у сфері культури усіх категорій населення». На практиці нерідко ліквідовуються спеціалізовані заклади культури, які були створенні для забезпечення культурними послугами окремих верст населення, а про рівнозначну заміну або покращення якості послуг мова не ведеться.

2. Створення центрів культурних послуг (ЦКП) – питання збереження доступності послуг для населення та умов оплати праці співробітників.

Державою ініційовано «створення центрів культурних послуг у населених пунктах із чисельністю від 10 до 50 тис. жителів», крім міст на створення ЦКП претендують територіальні громади з відповідною чисельністю (понад 10 тис.), як правило, вони об'єднують від 10 населених пунктів. Створення єдиного ЦКП на територіаль-

ну громаду не має передбачати відсутність у населених пунктах громади закладів культури або їх філій, які відповідали б соціальним та віковим запитам усіх категорій населення та були у зручній територіальній доступності для користувачів. Слід враховувати, що створення ЦКП може потягнути за собою відміну обов'язкових доплат працівникам культури (наприклад, працівникам бібліотек встановлено надбавку за особливі умови роботи (Постанова Кабміну від 30.09.2009 № 1073), яку вони отримували саме як працівники публічних, спеціальних та спеціалізованих бібліотек. Чи буде збережено такі надбавки працівникам ЦПК?

3. Зміни умов праці співробітників ліквідованих/реорганізованих закладів культури.

Будь-яка ліквідація чи реорганізація закладу культури тягне за собою зміни умов праці співробітників. У результаті скорочення, ліквідації та реорганізації закладів культури непоодинокі випадки порушення прав працівників, що залишаються без роботи або звільняються без дотримання норм законодавства та потерпають від тиску місцевих можновладців, побоюючись відстоювати свої права на працю (специфіка маленьких населених пунктів, де легко заробити безперспективну для подальшого працевлаштування репутацію незгодного з владою громадянина).

Ці питання, як і питання законодавчого затвердження функціонування спеціалізованих бібліотек для дітей, зараз на часі і на нерві. І дуже хочеться, щоб усі дитячі бібліотекарі на місцях розуміли, в чому наша сила, в чому наша особливість, і чому її потрібно так берегти!

І тоді ми матимемо можливість радіти нашим успіхам ще не одне десятиліття!

*Ірина Тацакович,
директор Івано-Франківської
обласної бібліотеки для дітей,
заслужений працівник культури України*

Дитяча бібліотека: змінюється епоха — змінюємося ми

Бібліотека – це свобода читати, свобода думок, свобода спілкування. Це освіта, яка не припиняється з отриманням атестату про повну загальну середню освіту або диплому вища. Це розваги, це створення безпечних просторів, а також доступ до інформації.

Бібліотека – це місце, до якого люди йдуть за інформацією. Книги – це тільки верхівка інформаційного айсберга: вони зберігаються там, і бібліотека надає книжки вільно та легально. Зараз діти користуються послугами бібліотеки значно частіше, ніж будь-коли раніше, бо вони можуть отримати книжки усіх видів: паперові, цифрові, аудіо. Також це місце, де люди, які, приміром, не мають комп'ютерів або підключення до інтернету, можуть скористуватися такими послугами безкоштовно.

Івано-Франківськ – європейське місто, райський куточок з красивою архітектурою, затишними скверами та парками. У самісінькому центрі міста на площі Міцкевича знаходиться обласна дитяча книгозбірня – старовинна споруда з колонами та вежею в центрі міста, що зовні нагадує казковий замок, є пам'яткою архітектури 19 століття. Будинок звели у 1895 році для потреб польського культурно-спортивного товариства «Сокіл» за проектом краківського архітектора Кароля Заремби. Будівля в стилі еклектики, двоповерхова, цегляна, отинькована, майже квадратна, з двома фасадами. Дах двосхилий, черепичний. Розвинутий трьохярусний де-

коративний фронтон увінчаний скульптурним зображенням польського орла.

29 серпня 1945 року згідно з Рішенням виконавчого комітету Станіславської Обласної Ради депутатів трудящих заснована обласна бібліотека для дітей та юнацтва, а в 1962 році на виконання наказу обласного управління культури реорганізована в Івано-Франківську обласну бібліотеку для дітей. Споруда красиво, естетично оформлена, перекриття у вестибюлі парусне. У 1984 році художник Ярослав Соколан розписав стелю вестибюлю фресками за мотивами найкращих казок світу.

Ініціатором заснування бібліотеки і її першим директором була В. Еліан. У бібліотечному фонді налічувалося 3 тис. книжок, якими обслуговували 855 читачів. Велику допомогу надавали книголюби, батьки учнів. Вони дарували свої домашні бібліотеки.

У повоєнний період дитяча бібліотека була улюбленим місцем школярів: тут вони готували домашні завдання, читали і обговорювали прочитані книжки, готувалися до літературних ранків, вечорів, читацьких конференцій, диспутів. Бібліотека розвивалася, водночас в області розширювалася мережа бібліотек для дітей, удосконалювалося обслуговування користувачів. Щороку в бібліотеку прибували нові спеціалісти з вищою освітою – О. Бородіна, Т. Беляєва, М. Дика, П. Міщенко, І. Гричко, І. Богданова.

Гортаючи архівні матеріали, дивуєшся, скільки праці, зусиль докладали бібліотекарі, аби донести книгу до читача, залучити дітей до бібліотеки.

У структурі бібліотеки функціонують шість відділів: 2 відділи обслуговування (дошкільників та учнів 1-4 класів, учнів 5-9 класів); науково-методичний; інформаційно-бібліографічний; комплектування; книгозберігання; 4 сектори (масової роботи, естетичного виховання, обробки літератури, інформаційних технологій). До послуг користувачів два читальних зали: для маленьких

читачів та для учнів 5-9-х класів. Окрім дітей, послугами бібліотеки користуються і дорослі – педагоги, студенти, а також батьки читачів.

Бібліотечний фонд багатогалузевий, загальний обсяг – близько 90 тис. прим. документів. Щорічно обласна бібліотека обслуговує понад 10 тис. читачів і видає більше 200 тис. документів. Обласна влада виділяє кошти на придбання літератури. Поповнюючи бібліотечний фонд, працівники книгозбірні, насамперед, враховують запити дітей.

Як складову частину науково-дослідної роботи бібліотеки можна вважати й методичну діяльність книгозбірні, значення якої полягає в удосконаленні її роботи, навчанні кадрів, допомозі в оволодінні інноваційними методами, узагальненні та впровадженні передового бібліотечного досвіду, розвитку творчої активності та ініціативи бібліотекарів, формуванні нового бібліотечного мислення та підвищення професіоналізму. Виконанню цих пріоритетних напрямків сприяє різноманіття форм методичної роботи. Це консультації, бесіди, аналітична діяльність, відвідування інших бібліотек.

Бібліотека надає консультативну допомогу бібліотечним закладам, що обслуговують дітей (таких на Прикарпатті – 35), організовує обласні семінари для заступників директорів ЦБС по роботі з дітьми, заходи з підвищення кваліфікації й фахової майстерності, долучається до щорічних всеукраїнських соціологічних досліджень Національної бібліотеки України для дітей: «Книга року», «Книга. Бібліотека. Читацька компетентність», «Незадоволений читацький попит».

Культурно-просвітницька робота – це складова виховної системи бібліотеки. Вона сприяє розвитку і вихованню моральних якостей особистості, розвиває почуття гуманізму, орієнтації на українську культуру, мову, національно-патріотичні традиції.

Заходи, які проводяться, формують у дітей позитивне ставлення до загальнолюдських цінностей і привер-

тають увагу до читання літератури. Це бесіди, літературні години, вечори, диспути.

Бібліотека бере участь у різноманітних Всеукраїнських конкурсах, де неодноразово виборювала призові місця: Всеукраїнський конкурс «Найкращий читач України» (2006 – 2017рр.), Всеукраїнський конкурс «Книга пам'яті мого роду» (2015), Всеукраїнський конкурс «Мрії про Україну: дитячий погляд» (2016), Всеукраїнський дитячий літературний конкурс «Творчі канікули» (2017), Всеукраїнський конкурс «Лідер читання».

При бібліотеці діють такі клуби за інтересами, як «Чомусик», «Палітра», мовно-літературна студія «Нахнення», театральна студія «Коли оживають ляльки».

У бібліотеці є 22 комп'ютери з підключенням до інтернету, мультимедійний проектор, 4 одиниці копіювальної техніки, 2 точки доступу WiFi. Великим попитом серед читачів користується вебсайт бібліотеки (www.biblioteka-if.org.ua), оновлений у 2021 році, має блог про життя та творчість письменниці-краянки Віри Багірової «Світ дитячого слова Віри Багірової», блог про книжкові новинки та буктрейлери «Бібліовишенька». Найпопулярнішою є сторінка у соціальній мережі «Facebook».

З 2006 року в бібліотеці діє інтернет-центр. Підключення до мережі, техніку та обладнання бібліотека придбала за кошти гранту Програми розширення доступу та навчання в інтернеті (Lip), Ради Міжнародних досліджень та обмінів (IREX), відділом преси, освіти та культури Посольства США в Україні.

Працюючи на благо підростаючого покоління, ми створюємо у бібліотеці атмосферу любові і турботи. Щодня ми робимо все можливе, щоб охопити всіх наших читачів відповідними заходами, щоб читацька життєва палітра була соковитою, яскравою і, водночас, різноманітною.

Наразі перед бібліотекою постало завдання: активізувати і розширити сферу діяльності, бути не тільки дже-

релом інформації і знань, а й соціокультурним центром для читачів, працювати в партнерстві з іншими організаціями, шукати нові шляхи фінансування.

Сьогодні бібліотека є сучасним культурним і освітнім центром, що створює комфортні умови для навчання, спілкування, відпочинку. Досягається це шляхом надання відкритого доступу до газет, журналів, книг, баз даних та інших електронних інформаційних ресурсів, а також організації заходів, в яких читачі можуть взяти безпосередню участь.

У 2015-у бібліотека активно долучилася до благодійної книжкової виставки «Український простір» спільно з «Видавництво Вадима Карпенка». 2016-го реалізувала разом з обласним телебаченням «Галичина» проєкт «Франкові читання», присвячений 160-й річниці з дня народження письменника, літературного критика, громадського і політичного діяча І. Франка. 2017 – учасниця програми ПОЛІС «Поліція і громада» у межах проєкту «Залучення громадськості до реформ», що реалізувалася Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) в партнерстві з Міністерством внутрішніх справ України, Міжнародною організацією з розвитку права (IDLO) за фінансової підтримки Відділу з правоохоронних питань (INL) Посольства США в Україні. У межах цього проєкту відбулися різноманітні заходи: урок-гра «Молоде покоління за безпеку руху», жива бібліотека «Душа поліцейського – розгорнута книга», правовий театр «У країні порядку та права», гра «Юридичний футбол».

Івано-Франківська ОБД долучилася до міжнародного освітнього проєкту Technology Nation Благодійного Фонду «Брейнбаскет Фундейшн», що має на меті зробити ІТ-галузь рушійною силою економічного зростання України за допомогою освітньої інфраструктури та сприяти у підготовці нових ІТ-фахівців. За цей час випустилися декілька груп, які навчалися по 3 місяці кож-

на. Серед них також були групи мам в декреті та дітей. Відбулася серія вебінарів, навчань для випускників безкоштовних курсів з основ програмування від фундації BrainBasket лекторами-волонтерами. Даний курс дав можливість усім бажаючим отримати IT-освіту світового рівня та вивчити основи найбільш популярних мов програмування, що є для слухачів хорошим базисом у подальшому навчанні та працевлаштуванні в IT-сфері.

У 2018 році бібліотека була активною учасницею Міжнародного дитячого фестивалю «Etnobook – 2018» Литва – Україна. Проект унікальний тим, що діти – читачі Литви і України через спілкування, танці, пісні, майстер-класи, сценічне мистецтво представляють багатогранність культури своєї країни, народні звичаї та традиції. Саме це дає змогу молодому поколінню глибше пізнавати культуру інших країн. Мета заходу – зміцнення культурних зв'язків між Україною та Литвою, сприяння інтеграції української молоді в культурний простір Європи. Офіційне відкриття фестивалю Children`s Fest «Etno Book» 2018 розпочалось у Львівській обласній бібліотеці для дітей (з 3-5 липня). Четвертий день фестивалю помандрував до Карпат. Команда читачів Івано-Франківської обласної бібліотеки для дітей доєдналася до основного складу, мандрували містом, споглядали на архітектурні ансамблі та краєвиди з оглядового майданчика міської ратуші. Відвідали Коломийський музей «Писанка», побували у м. Яремче. Після того вирушили до мальовничого селища Верховина, де перебували 3 дні. Там проводили різноманітні майстер-класи, ігри та багато цікавих розваг. Родзинкою фестивалю був концерт у самому серці Карпат – грандіозне, колоритне дійство, яке об'єднало у музиці і співі не тільки дітей та дорослих учасників фестивалю, але й жителів і туристів Верховини. На сцені виступали музичні і танцювальні гурти України та Литви. Прощальний вечір був особливим – обмін подарунками, слова вдячності, теплі обійми...і грандіозні плани на майбутнє!

У 2020 році бібліотека долучилася до Міжнародного онлайн-проєкту «Ми українці. Я і ти!», який був спрямований на популяризацію української класичної та сучасної літератури, історії України, її традицій та звичаїв серед українців, що живуть за кордоном.

Про родзинки міста Івано-Франківська розповіла дітям, етнічним українцям, що проживають в Польщі, завідувача відділом археології Івано-Франківського краєзнавчого музею Вуянко М. В. під час онлайн-зустрічі «Я люблю наше місто привітне, я люблю мій Івано-Франківськ». Учні почули про історію назви міста та його герб, поринули вуличками міста зустрічаючи визначні місця, архітектурні пам'ятки й низку пам'ятників: Тарасові Шевченку, Іванові Франкові, Адаму Міцкевичу тощо. Після екскурсії зустрілися з ляльковими персонажами казки «Лис Микити» І. Я. Франка. У дітей м. Свйонтки на цьому свято не закінчилося. Наступним завданням було виготовлення паперового лиса та акторська гра.

Цікавою була зустріч з учнями суботньо-недільної школи міста Ольштин. Діти здійснили онлайн пізнавально-розвиваючу подорож у світ української вишиванки.

У чудову, сніжну, останню суботу січня спільнота проєкту привітала нових учасників – Międzyszkolny Zespół Nauczania Języka Mniejszości Ukraińskiej (Warszawa, Polska)! Діти здійснили віртуальну фолькмандрівку «Народними промыслами Гуцульщини».

Школярі занурилися у глиб віків, познайомилися зі скарбами народного мистецтва Гуцульщини. Завітали у м. Косів, село Яворів, Брустури. Палітра яскравих орнаментів килимів, кераміки, писанок та вишиванок, тонкі візерунки виробів з дерева, шкіри та лози не залишили наших слухачів байдужими. Запросили польських дітей відвідати гостинну Гуцульщину та на власні очі помилуватися експонатами музею Писанки у м. Коломия, зліпити сирного коника, стати учасником фольклорного фестивалю і, обов'язково, зазирнути у затишну бібліотеку.

Інноваційна діяльність – один із пріоритетних напрямків роботи дитячої бібліотеки, метою якого є пошук, оцінка, розробка та впровадження бібліотечних нововведень. Інноваційна діяльність бібліотеки 2020 році була спрямована на систематичне стимулювання розвитку бібліотеки шляхом змістовного структурно-організаційного оновлення, технічної і технологічної модернізації всіх процесів, а також позитивних змін у свідомості бібліотекарів.

Основними джерелами нововведень у бібліотеці є:

- передова бібліотечна практика;
- раціоналізаторські пропозиції бібліотекарів;
- рекомендації наукових досліджень;
- новітні інформаційні технології;
- нововведення з інших сфер діяльності (інформаційні технології, електронні мультимедійні ресурси, використання комп'ютерних мереж зв'язку та ін.).

Модернізація бібліотеки на основі впровадження інноваційних технологій є підґрунтям для подальшого розвитку бібліотеки як соціального та інформаційного інституту суспільства.

З жовтня 2020 році в бібліотеці запроваджується автоматизована бібліотечно-інформаційна система АБІС “Коґа”, яка забезпечує автоматизацію всіх процесів роботи бібліотеки.

Впровадження АБІС “Коґа” відкриває нові можливості в обслуговуванні користувачів, забезпечення доступності фонду, збереження каталогів, вивільнення співробітників від паперової рутинної роботи з організації каталогів та картотек, видань, списків, замовлень, листів, підготовки звітної документації тощо. АБІС надасть користувачам Івано-Франківської обласної бібліотеки для дітей якісно новий рівень послуг. У цілому, використання АБІС в обслуговуванні користувачів не тільки підвищує ефективність використання ресурсів бібліотеки і полегшує шлях користувача до інформації, але й підвищує престиж та привабливість бібліотеки.

За підтримки представництва Європейського Союзу в Україні бібліотека стала учасником проекту «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні». В рамках проекту в бібліотеці протягом року проводилися заходи.

Бібліотека є учасником проекту Конструкторське бюро бібліотекарів (проект професійного партнерства обласних бібліотек для дітей Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей) в рамках якого протягом року проводились конкурси, круглі столи, професійні зустрічі між бібліотеками області. В рамках цього проекту започатковано акцію #Березень_читають_всі_під_час_якої_проходить_Skype-зустріч_юних_любителів_читання – читачів нашої бібліотеки та читачів бібліотек Хмельницька, Тернополя та Львова. В усіх бібліотеках спільно і одночасно читали І. Я. Франка «Коли ще звірі говорили», а цьогогоріч – трилогію книг Сергія Гридіна про комп'ютерного віруса Федька у п'яти областях України. Також відбулася zoom-конференція за підсумками регіональної акції «Березень. Читають всі». Під час зустрічі бібліотекарі ділилися думками, обмінювалися враженнями, окреслювали плани на майбутнє. Приємно вразили результати – одночасно Сергія Гридіна читали більше як у 100 бібліотеках України та наживо прослухали голосні читання близько 1500 читачів книгозбірень, зокрема 18 бібліотек Івано-Франківської області та їх активні читачі.

Неодноразово бібліотека долучалася до соціального проекту «Подаруй лікарні книгу». Книги передані хворим дітям, які перебувають на стаціонарному лікуванні в лікарнях міста Івано-Франківська.

Працівники бібліотеки як волонтери стали учасниками книжкового фестивалю «Слово», де разом з директором видавництва «Час майстрів» Олегом Симоненком рекламували та заохочували покупців купувати дитячі книги. В рамках фестивалю в Івано-Франків-

ській бібліотеці для дітей проходили презентації книг, зустрічі із авторами.

Бібліотека стала учасницею ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ піаракції «КОЛО читання. Книга єднає країну!» Національної бібліотеки України для дітей. Івано-Франківська обласна бібліотека для дітей презентувала творчість нашої прикарпатської письменниці Віталії Савченко. Маємо на меті й надалі рекламувати творчість письменників Прикарпаття, які пишуть для дітей.

Нова реальність потребує від нас, бібліотекарів, самовідданої праці, творчого мислення, відмови від стереотипів, упровадження інновацій, пошуку додаткових шляхів до користувачів. У таких умовах розуміння важливості бібліотек для суспільства та слова підтримки є вкрай необхідними.

*Людмила Полікарпова,
заступник генерального директора
з науково-методичної роботи НБУ для дітей,
заслужений працівник культури України*

Функціональні можливості бібліотек для дітей у створенні територіальних культурних брендів громад

Наукове поняття бренду на сьогодні еволюціонувало. За останні роки він пройшов шлях від простої ідентифікації ознаки якісного товару до міфологічного образу товару бажаного, а сам його феномен має соціокультурну природу. Бренд є штучно сконструйованим міфом, образом бажаного товару, який свідомо створюють і просувають. Відтак створений образ, а не сам продукт, визначає привабливість об'єкта для цільової аудиторії.

Основні складові бренду – це ідентичність, імідж та комунікації. Ідентичність – це його бажане сприйняття, тобто те, як власник бренду хоче, щоб його бренд сприймали. Імідж – це як бренд сприймається в дійсності. Комунікації про бренд – спосіб створити позитивне сприйняття бренду. Національний бренд можна вважати вдалим, якщо він живе в серцях місцевого населення, яке є не лише реципієнтом комунікацій про нього, а й представляє його. У певному сенсі бренд є символічним вираженням іміджу. Тобто, якщо співвіднести зовнішньополітичний імідж держави і національний брендинг, то перше – це мета (позитивний зовнішньополітичний імідж держави), а друге – засіб/механізм (національний брендинг).

Об'єктом брендингу сьогодні виступають не тільки товари, компанії, люди, а й певні події та території. У

зв'язку з цим науковцями встановлено, що бренд території – це емний образ, що виділяє одну територію серед інших і визначає її сприйняття, що позитивно впливає на її репутацію, забезпечує лояльність з боку різних цільових аудиторій. Потужний територіальний бренд є одним із найважливіших чинників сприйняття міст і країн як уособлення тих цінностей і символів, з якими територія асоціюється у свідомості споживачів.

Територіальні бренди поділяють на локальні та національні. Національний бренд – це свідомо сконструйований позитивний образ країни, що складається із сукупності емоційних і раціональних уявлень, через які певна країна сприймається цільовою аудиторією. Локальні бренди значною мірою впливають на формування національного бренду і, навпаки, бренд країни позначається на бренді меншої території, яка є його частиною. Міцний, позитивний, правильно позиціонований національний бренд країни є вагомим перевагою в сучасному світі. Відзначено, що культура та бренд є взаємопов'язаними.

Сучасний етап державотворення в Україні відзначається євроінтеграційною спрямованістю та посиленням ролі й значення культури в її глобальному і локальному проявах. Невід'ємною складовою культурної розбудови є розвиток національного культурного бренду.

Трансформаційні зміни та процеси у суспільстві, зокрема й створення територіальних громад, стають основою для змінення пріоритетів і в діяльності сучасної бібліотеки для дітей. В умовах, коли бібліотека для дітей є частиною власності ТГ, її діяльність слід розглядати не лише як спосіб отримання інформації, популяризацію та просування своїх послуг, а як бренд в першу чергу даної громади. Розробляючи нову стратегію, бібліотеки повинні орієнтуватися насамперед на стратегії розвит-

ку громади, дітей та молодь і прагнути зробити так, аби бібліотека стала привабливим місцем для проведення вільного часу та частиною бренду території, де знаходиться бібліотека. Це актуально сьогодні, коли в країні та громадах у рамках реалізації комплексної культурної програми «Європейська культурна столиця» робиться акцент на розвиток культурного бренду території. У сфері бібліотечної галузі це веде до низки взаємопов'язаних змін, які матимуть важливі наслідки в майбутньому.

Наявність у бібліотеці певних особливостей функціонування може стати частиною культурного бренду території. Тобто, бібліотеки для дітей повинні створювати і розвивати свій бібліотечний бренд і позиціонувати себе як активний простір для комунікації, реалізації культурно-освітніх, дозвілєвих, інтелектуальних потреб дітей та батьків громади. Загалом поняття бренду доволі широке і при побудові іміджу не існує дрібниць, усе має бути доцільним.

Культурний брендинг для спеціалізованих бібліотек для дітей – це значне направлення їх діяльності, хоча формування бібліотечного бренду уже розпочато бібліотеками.

Підходи до просування території за допомогою складових бренду бібліотеки.

Серед складових бренду:

- ім'я бібліотеки – ідентифікація бібліотеки серед інших, створення її образу за допомогою імені видатного культурного (найчастіше письменника) або суспільно-політичного діяча (у цьому плані варто налагоджувати співпрацю з туристичними агенціями, щоб долучити бібліотеки зі знаменитими назвами до туристичних маршрутів);

- бібліотечні туристичні проєкти – інформаційне забезпечення туризму та екскурсійна діяльність – орга-

нізація співробітниками бібліотеки екскурсій до історичних пам'яток регіону, місцями біографії і творчості письменників та в межах самої бібліотеки (допомагає привернути увагу не лише до бібліотеки, а й до території);

- архітектура бібліотеки – архітектура будівлі, де знаходиться бібліотека, впливає на бренд міста (акцент на історичній споруді підкреслює його культурні цінності, акцент на модерновій – привертає увагу молоді та демонструє інноваційність регіону);

- електронні ресурси бібліотеки містять значний обсяг інформації про територію, сприяють її поширенню, формують образ території в електронному просторі.

Бібліотекарі спеціалізованих бібліотек для дітей завжди з особливим хвилюванням ставилися до збору та збереження матеріалів з історії рідного краю – села, міста. Саме краєзнавча робота становить документно-ресурсну основу для створення концепції бренду території, і ця основа досить часто лежить саме у фондах ваших бібліотек. То чому ж не скористатися цим ресурсом і не стати ініціатором або учасником створення бренду свого району, міста, села, комунікуючи з різними спільнотами, владою, громадою. Не зупинятимуся на теоретичних засадах формування територіального бренду, про це вже писав не один науковець, а тільки підкреслюю моменти, в яких бібліотека буде мати свій зиск у цьому новому напрямку своєї діяльності.

По-перше, це переконливий спосіб для бібліотеки продемонструвати вміння і здатність бути активним учасником інноваційних процесів.

По-друге, зміцнення авторитету бібліотеки серед населення.

По-третє, успіх території впливає на стан усіх суб'єктів, у тому числі і на бібліотеку. І головне – бібліотека сама може претендувати на те, аби стати брендом території.

Орієнтуючись у своїй діяльності на виявлення та задоволення інтересів територіальної громади, бібліотека здатна запропонувати інформаційні, посередницькі послуги і таким чином активно включитися в процес територіального брендингу. Тобто, сайт бібліотеки в даному контексті повинен розглядатися як засіб територіального брендингу. А бібліотека в якості виробника інформації реалізує себе в інформаційному просторі регіону. Відбираючи інформацію для сайту, бібліотека стає своєрідним інформаційним каталізатором розвитку позитивних процесів. А враховуючи доступність вебресурсу, бібліотека фокусує увагу як своїх, так і віддалених користувачів ще й на найбільш перспективних, пріоритетних напрямках життєдіяльності місцевої громади. Бібліотечний сайт дає чітке уявлення про ідентифікацію території в інформаційному просторі.

Отже, участь бібліотеки в створенні територіального культурного брендингу розкриває перед нею нові можливості:

1. Активізується попит населення на бібліотечно-інформаційні продукти і послуги краєзнавчої тематики.
2. Залучаються нові групи користувачів та з'являються можливі туристи.
3. Зав'язуються додаткові партнерські відношення (волонтери).
4. З'являється можливість організувати новий структурний підрозділ брендового спрямування.
5. Поліпшується забезпечення бібліотеки новітніми технічними засобами та програмами.
6. Зміцнюється іміджева привабливість бібліотеки у місцевої громади.

Тобто, підсумок цієї роботи буде виражатися і в грошовому еквіваленті, і в соціальному ефекті. У подальшому участь бібліотеки в територіальному брендингу

безперечно сприятиме збільшенню наступних показників її діяльності: кількості користувачів ресурсами бібліотеки, індекс цитування бібліотечного сайту. Звичайно збільшиться і навантаження щодо створення об'ємів власних тематичних баз даних. Бібліотекар зіткнеться з низкою труднощів: застаріла комп'ютерна техніка, низький рівень інтернет-з'єднання та комп'ютерної грамотності бібліотекаря, низька культурна свідомість населення та ін., але у порівнянні з перспективою усе це можна перебороти, а ефект очевидний.

Отже, зважаючи на сучасні тенденції розвитку територіальних громад та брендингу їх території, бібліотеки для дітей повинні не просто підтримувати ініціативи громади, а бути локомотивами цих ідей, що обов'язково принесе успіх і надасть «друге дихання» як бібліотеці, так і громаді у цілому. Адже сам бренд природним шляхом не виникає, він є продуктом свідомого й керованого осмислення, результатом штучно організованої суспільної рефлексії та проєктування. Цей напрям швидко розвивається та набирає обертів по всій країні.

*Юлія Василенко,
директор КЗК «Донецька ОБД»*

Бібліотека в епоху трансформації

Всі ми бачимо, як швидко та динамічно змінюється світ навколо нас, і це потребує змін у діяльності бібліотеки, змін у функціях, які вона реалізує. Процеси модернізації, які тривають у всіх сферах життя призводять до нівелювання професійних галузевих стандартів, які формувалися роками. Сучасні реалії життя доволі жорсткі. Це нестабільність (економічна, політична, соціальна тощо), стрімка цифровізація, зміна пріоритетів, військовий конфлікт, виклики, пов'язані з пандемією та багато іншого.

Останнім часом у наше життя увійшов термін VUCA, яким характеризують сучасний світ, світ четвертої промислової революції, який прийшов на зміну простому, стабільному та передбачуваному світу. Щоб пристосуватися до реалій четвертої революції потрібно бути відкритим та здатним до змін. Що ж таке VUCA? Це – акронім англійських слів *volatility* (нестабільність), *uncertainty* (невизначеність), *complexity* (складність) і *ambiguity* (неоднозначність). Як пристосуватися до життя у новому форматі та бути затребуваним? Це просто та, водночас, складно – потрібно відмовитися від ілюзій. Багато хто з нас мріє про стабільність у всьому, але життя показує, що її не існує. Залишатися без руху вперед – це процес самознищення. А фраза деяких бібліотечних фахівців: «В нас завжди так було», – звучить вбивче. Нова реальність потребує нових знань і компетенцій, нових фахівців, здатних розвиватися. І бібліотека, як соціальний інститут, змінюючись сама, повинна також допомогти користувачеві розширити свої можливості, оволодіти новими знаннями та навичками.

Які ж зміни відбуваються у наших бібліотеках? Змінюються і трансформуються бібліотечні простори. Бібліотечні фонди стали відкритими та мобільними. Якщо раніше до 50, а то і більше, відсотків площі займали книгосховища, то зараз, звільняючись від застарілих та незатребуваних бібліотечних фондів, ці площі перетворюються на коворкінг-зали, хобі-клуби, ігротеки, конференц-зали, молодіжні простори тощо. У бібліотеках з'явилися зони релаксу та відпочинку, території для навчання, квест-кімнати, АРТ-майданчики тощо.

Велике значення має і дизайн бібліотечного простору: кольорові рішення, спеціально розроблені меблі, оформлення. Все це створює відповідну атмосферу та налаштує на певні дії. Навіть невеличке за площею приміщення бібліотеки має можливість перетворитися на мультизаклад спроможний надавати великий спектр не тільки культурних, але і соціальних послуг. Продемонструю це на прикладі Донецької обласної бібліотеки для дітей. Нагадаю, що свою діяльність на території підконтрольній українській владі, ДОБД відновила у 2018 році, не маючи на той час ані штату, ані приміщення, ані майна. Через чотири місяці у закладі з'явилося приміщення – новою домовкою для бібліотеки стала Центральна дитяча бібліотека м. Маріуполя. Спочатку це була оренда 42 м² і робота 7 працівників, потім оренда вже всього приміщення площею 388 м² та штат у кількості 19 фахівців. На сьогодні Донецька обласна книгозбірня налічує 44 особи, у тому числі 32 бібліотечних фахівця. Протягом всього часу функціонування у бібліотеці тривають ремонти, закуповуються меблі та обладнання. Щоб створити приміщення унікальним та, головне, максимально функціональним, була потрібна допомога професіонала, а саме – дизайнера. На цю послугу, як і на проведення ремонтних робіт, коштів не було. Ми знайшли молодого дизайнера, якій за символічну плату зробив нам дизайн-проект у залі дитячого та сімейного читання. Був написаний проект

розвитку бібліотеки, який після захисту та доопрацювання був частково профінансований і розпочався ремонт, який триває і донині. Третій рік поспіль ми створюємо новий простір: п'ятий поточний ремонт (попереду ще один), десятки листів та проєктів, обґрунтувань та програм розвитку. Ми постійно переїжджаємо з однієї кімнати до іншої, переносимо речі та техніку, наводимо лад та працюємо у вихідні, пристосовуємось до нових робочих місць, вчимося працювати без інтернету. Сказати, що втомилися, – не сказати нічого. Але і ми, і, головне, наші користувачі розуміємо, що ці труднощі тимчасові. За весь цей час ми жодного дня не припиняли своєї діяльності, навіть у карантин віртуально, але активно працювали. У наступному році розпочнеться капітальний ремонт ще одного наданого нам приміщення. Як отримати послугу, якщо вона не безкоштовна, а грошей на неї нема? Як виконати ремонтні роботи, коли на них не виділені кошти? Як організувати роботу закладу, коли зруйнована підлога та комунікації під нею не замінювалися з 1956 року? Як розмістити всі служби в одній кімнаті? Як працювати без оргтехніки? На всі ці складні питання ми вже знаємо відповіді.

Діяльність ДОБД розпочалася з нульового балансу, тобто заклад не мав власного майна. Ми ще і досі докуповуємо техніку, меблі, обладнання. Проте, знаємо, як освоїти більше мільйона гривень у листопаді-грудні, пройшовши три процедури відкритих торгів, та придбати меблі, техніку і зробити ремонт (це кошти, які не були освоєні іншими закладами та, у процесі перерозподілу, були надані нам). Взагалі, з моменту відновлення діяльності бібліотекою було укладено 258 договорів на постачання товарів та послуг, проведено 12 процедур відкритих торгів. Все це складно та супроводжується певними проблемами, але ми усвідомлюємо, що тільки так маємо можливість досягти своєї мети – створити на Донеччині унікальну та найсучаснішу бібліотеку.

Зміна зовнішнього вигляду не має жодного сенсу, якщо не відбуваються зміни в нас самих. Багато фахівців з різних областей стверджують, що поєднання трьох типів мислення – run (рутина, або традиції), change (зміни) і disrupt (повне перезавантаження, перебудова, творчість, пошук), які доповнюють один одного, допомагають досягти поставлених цілей. А чому б не спробувати використовувати цей принцип в діяльності бібліотеки і переробити у формулу для досягнення успіху закладу.

Так, бібліотека в стилі run – це рутинні процеси, те, що відбувається за відпрацьованим графіком, традиційні форми діяльності. Run не буде виглядати «нафталіном», якщо в діяльність бібліотеки впроваджувати зміни – change. Це здатність проаналізувати, що йде не так та бажання щось змінити, перебудувати. Це пошук шляхів розвитку через експерименти. Наприклад, освоєння фахівцями нових компетенцій, проходження курсів та, відповідно, впровадження нових послуг у бібліотеці та створення нових бібліотечних продуктів, у тому числі і рекламних. Так, фахівці ДОБД були слухачами та активними учасниками 66 різноманітних шкіл, тренінгів, оволоділи безліччю нових знань та компетенцій. Крім того, фахівцями бібліотеки було організовано та проведено 8 навчальних заходів для бібліотекарів області та розроблено 15 тренінгових програм для користувачів. Це сприяло створенню нових майданчиків та впровадженню нових послуг. Всім зручно та спокійно в стані run, зміни у роботі не всім працівникам зрозумілі: «А навіщо у бібліотеці 3-D окуляри? А чому ми повинні приймати участь у міському фесті? А з якого дива у бібліотеці з'явилася швейна машинка?..». І ще дуже багато запитань. Але є розуміння необхідності змін, і ми це приймаємо.

Якщо ж всі можливості change вичерпані, а бажаного ефекту немає, тоді врятує тільки disrupt – повне перезавантаження. Це повна перебудова, це період творчості,

пошуків і, можливо, помилок... На прикладі ДОБД – це реалізація проєкту розвитку «4 кольори єднання» та створення на базі нового приміщення поліфункціонального структурного підрозділу з високим рівнем доступності. Сила – в балансі цих трьох елементів. А ми, бібліотекарі, для досягнення успіху повинні бути сміливими, постійно вчитися, бути гнучкими та здібними до ефективних (оперативних) комунікацій, вміти ставити цілі та досягати мети.

Від змін у приміщенні та і нас самих ми, звісно ж, намагаємося наповнити новим сенсом нашу діяльність, створюємо умови для всебічного розвитку, соціалізації та професійного самовизначення користувачів, тим самим стараємося бути максимально корисними для читачів в умовах нашого «швидкого часу». З цією метою фахівцями бібліотеки розробляються та впроваджуються творчі проєкти та програми, завдяки реалізації яких в ДОБД діють 15 творчих студій, батьківський клуб, спікер-клуб для молоді. Працює майстерня «Гудзик», яка оснащена приладдям для створення швейних та в'язаних виробів. Розроблена комплексна тренінгова програма для молоді (до речі, два працівники бібліотеки мають сертифікати «Молодіжний працівник»). Зараз в процесі створення етнопростору, в якому будуть представлені матеріали за народними промислам Донеччини, проводиться квести, майстер-класи та інші заходи відповідної тематики. Облаштовуємо бібліотечну лабораторію «Шалені досліді» та кіберзону, для оснащення якої вже придбані ігрові консоль та приставка, окуляри віртуальної реальності, планшети (у тому числі і графічні), рідери для читання, сенсорна панель з 80-ма розвивальними програмами для користувачів різного віку.

Активно займаємося проєктною діяльністю – за три роки подано на отримання грантів 12 заявок, але підтримано було лише чотири: мінігрант на реалізацію проєк-

ту з інформування та залучення громадян до процесу реформи децентралізації; екопроект «Віртуальний простір «Green_Lab «РавУля», соціальна ініціатива «Благодійний майданчик «Charity shop» та проект «Інклюзивна студія “СенсоBook”».

Окремою сторінкою нашої діяльності є конкурси серед читачів. Тільки у 2020 році ДОБД організувала та провела 8 творчих конкурсів для юних користувачів. В обласних етапах конкурсів прийняли участь 969 дітей Донеччини; з них – 79 переможців у різних номінаціях та різних вікових категоріях.

У 2020 році за підтримки Управління культури і туризму Донецької ОДА ДОБД започаткувала та вперше провела обласний конкурс серед юних читачів «Я – майбутнє Донеччини», який є тепер щорічним. За результатами конкурсу була видана збірка творчих та художніх робіт «Я – майбутнє Донеччини». Це – творчий погляд дітей українського Сходу щодо щасливого та яскравого майбутнього свого краю; це – дитяча мудрість та наставлення нам, дорослим.

Трансформація бібліотечного простору із чогось інноваційного та унікального вчора перейшла у норму та необхідність сьогодні. Бібліотеки в Україні – це велика мережева структура. В місцевих громадах постійно виникає дефіцит у громадських майданчиках, де могли б зустрічатися, спілкуватися, навчатися і лідери думок, і представники влади, і пересічні громадяни. Саме тому все більше бібліотек перетворюються на простори, що об'єднують громади, надають можливість для неформальної освіти та стають центрами культури і розвитку своїх територій. Вивчаючи профілі своїх громад, бібліотеки області постійно трансформуються. Створюються нові напрямки розвитку бібліотек: «Бібліотека як освітній медіапростір», «Бібліотека як майданчик для розробки та втілення громадських ініціатив»; «Івент-бібліо-

тека», «Бібліотека як інклюзивний простір» (ці проекти трансформації вже реалізовані у містах Бахмут, Волноваха, Добропілля, Дружківка, Костянтинівка, Краматорськ, Лиман, Маріуполь, Покровськ, Слов'янськ, Соледар).

Сьогодні перед нами постає багато викликів: це і нові реалії життя, і жорстка конкуренція за вільне місце, це й інші заклади та віртуальний простір, який «краде» наших користувачів, і це, нарешті, певні обмеження останнього часу. Ми розуміємо, що зробити бібліотеку сучасною, живою, затребуваною, можливо, лише наповнивши її новою енергетикою та сенсом. Це і умови комфортного та зручного перебування користувачів, надання їм можливостей та інструментів для вирішення життєвих завдань, а саме освіта та отримання певних знань та компетенцій, консультації, пошук однодумців та самореалізація. І ми працюємо, і пишемо нову сторінку в історії бібліотечної справи Донеччини та України. Десь помиляємось, десь перемагаємо, але постійно рухаємось і це, мабуть, головне.

*Лариса Митрофанова,
директор Полтавської обласної
бібліотеки для дітей
ім. Панаса Мирного*

Імідж дитячої бібліотеки: час нових підходів

Одними з першочергових завдань сучасних бібліотечних установ є формування позитивного ставлення в суспільстві до бібліотеки як соціокомунікативного центру, залучення нових користувачів, надання загального уявлення про бібліотеки та склад їхніх фондів, спектр послуг тощо.

Ще на початку 20 сторіччя Любов Борисівна Хавкіна наголошувала: “Для привлечения читателя библиотека, как всякий распределитель благ, прибегает ко всему, что “мозолит глаза” надписями, которые невольно врезаются в память, что побуждает пойти и посмотреть “на эту библиотеку”. У вищенаведеній цитаті Л. Б. Хавкіна окреслила головну ознаку, що відрізняє бібліотечну рекламно-комунікативну взаємодію – її некомерційну спрямованість, орієнтованість на інформування користувачів про склад бібліотечних фондів та бібліотечні послуги, що узгоджується з основною місією бібліотечних установ – надання вільного доступу до інформаційних ресурсів суспільства. Тобто бібліотеки ставляться до книг не, як до комерційних проєктів, від реалізації яких вони можуть отримати певні прибутки, а як до соціокультурних феноменів, що ретрансплюють соціальний досвід людства, ознайомлення з яким сприятиме перш за все особистісному зростанню та добробуту самих читачів.

Некомерційна рекламно-комунікативна діяльність може реалізуватися у формі пропагандистських та pr-заходів, а також соціальної реклами.

Соціальна реклама книги звернена на популяризацію не конкретного видання, а книги як такої, читання як форми організації дозвілля, навчання та інших форм буття. Вона емоційна за своєю суттю, тобто формує ставлення до об'єкта реклами, викликає позитивні чи негативні особисті емоції, стимулює досягнення певної мети чи уникнення впливу тих об'єктів, котрі викликають негативні емоції.

Ще однією властивістю реклами як такої й соціальної, зокрема, є навіювання. Навіювання являє собою вплив однієї свідомості на іншу, при якому остання змінюється без зовнішнього примусу та раціональних роздумів. Тобто відбувається зміна настанов несвідомого, що може привести до зміни поведінкової моделі суспільства.

Навіювання – це те явище, з яким ми маємо справу ледь не з народження. Процес виховання як такий, по суті більшою мірою ґрунтується на навіюванні, а не на переконанні. До того ж, оскільки читання позитивно впливає на особистість, настанову на читання вважаємо виправданою у формуванні загальнокультурних цінностей.

Ольга Олегівна Борисова в своїй праці «Библиотечно-библиографическая реклама» наголошувала, що «рекламуючи свої ресурси та послуги, використовуючи різноманітні засоби чи комплекси заходів, які впливають на споживача в бажаному для бібліотеки напрямі, ми формуємо позитивний образ (імідж) своїх закладів».

Отже, щоб про нас знали, потрібно постійно про себе нагадувати. І не залежно, які канали комунікації ми обираємо: аксіальні (тобто індивідуальні та групові) чи ретіальні (або масові), рекламно-комунікативну діяльність бібліотек можна охарактеризувати як процес інформування реальних та потенційних користувачів про склад і структуру бібліотечних фондів, нові надходження до бібліотеки, інформаційні послуги, які вона надає та продукцію, котру видає з метою стимулювання попиту на них.

Як сучасний бібліотечний заклад для просування своїх продуктів і послуг Полтавська обласна бібліотека для дітей ім. Панаса Мирного послуговується нонелектронним та електронним середовищами.

Звичайно, велику увагу в нашій роботі ми приділяємо індивідуальній комунікативній взаємодії. Фахівцями бібліотеки користувачам постійно надаються індивідуальні консультації на хвилюючі їх питання, проводяться бесіди з актуальних для них тем.

Також в нонелектронному середовищі ми використовуємо всі напрями внутрішньобібліотечної рекламно-комунікативної діяльності. Щоб відвідувачі краще орієнтувалися у бібліотеці та її фондах, у вестибюлі розміщено стенди «Бібліотека інформує», «Бібліотека на зв'язку», «Психолог радить», «Юрист консультує».

Метою бібліографічної діяльності є сприяння «усвідомленому та ретельному вибору документа користувачем». Так, одним із засобів ретельної бібліотечної рекламно-комунікативної діяльності справедливо можна вважати бібліографічні посібники, оскільки вони скеровують споживачів у інформаційних потоках. Хоча вони й не вважаються суто рекламним носієм, при цьому нічого не нав'язують користувачам, а лише оповіщають, скеровуючи таким чином попит на видання. Формуючи попит, вони спонукають користувачів до використання бібліотечних фондів, прискорюючи їх обертаність, тобто виконують функції притаманні рекламній комунікації в цілому.

Працівники інформаційно-бібліографічного сектору на постійній основі створюють різноманітні показники, анотовані рекомендаційні списки літератури, бібліографічні огляди літератури, краєзнавчі замальовки тощо («Крила пісень Лесі Українки: до 150-річчя з дня народження»; «ВІММЕЛЬБУХ: книга для розвитку малюка»; «Модні автори про дорослі проблеми юних»,

«Почитаємо ввечері»; бібліографічний огляд літератури «Загадкова математика»; огляди творчості сучасних дитячих письменників Полтавщини; краєзнавчі замальовки, присвячені видатним діячам та пам'ятним місцям Полтавщини; «Пташине товариство або Шпаргалка для юних бьордвотчерів» та ін.).

Традиційно для кожного користувача чи групи користувачів, котрі вперше переступили поріг бібліотеки, проводяться екскурсії.

Велику увагу приділяємо виставковій діяльності, яка в свою чергу сприяє зміцненню партнерських відносин бібліотеки. Щорічно бібліотекою організується близько 15-20 виставок творчих робіт вихованців мистецьких закладів міста та області, професійних митців, талановитих дітей. Найбільш резонансними можна вважати експонування шведської мандрівної виставки «Where Children Grow» («Тут ростуть діти») за сприяння Посольства Швеції та виставку портретів 12 героїнь освітнього артпроєкту, організованого STEM is FEM за підтримки міжнародних організацій ООН Жінки в Україні та Дитячого фонду ООН в Україні (ЮНІСЕФ), разом з інформацією про них у формі есе від переможниць Всеукраїнського конкурсу творчих робіт «Наука – це вона».

Книжкові виставки («Те, що робить нас українцями», «Душею щира Українка» (Д. Українка) «Вони для нас виборюють життя» (День добровольця), «Всім наступним поколінням» (Т. Г. Шевченко), «Респект, читацька родино!» «Русалчине королівство», «Еко-Я») та перегляди літератури («Книги для тебе й про тебе», «Серце нації б'ється у слові», «Книжкова палітра», «Книги трьох поколінь», «Я – книголюб», «Книжкові новинки на будь-який смак», «Літературний ювілей») презентують нашим користувачам нові надходження, розповідають про історичні події та державні свята, знайомлять з кращи-

ми зразками української та світової культури, відкривають нові місця і країни, цікавинки науки і техніки тощо.

Не уявляємо ми своєї роботи й без проведення соціокультурних заходів, а їх у нас близько 350-400 на рік (цього року – близько 200). Майже щодня у бібліотеці проводяться різноманітні вечори, зустрічі, квести, подорожі, екскурси, майстер-класи, присвячені різним подіям і темам. У неділю, 2 рази на місяць, проходять заняття «Школи раннього розвитку» та «Академії батьківської мудрості». І хоча всі ці заходи проводяться не з суто рекламними цілями, але вони сприяють залученню нових користувачів, створюють позитивний імідж бібліотеки, тож опосередковано виконують рекламні функції.

Опинившись в роки незалежності в скрутних для бібліотеки умовах, не маючи протягом 13 років власного пристосованого приміщення, наша бібліотека активно використовує напрями позабібліотечної нонелектронної рекламної комунікації. Проводимо різноманітні акції, флешмоби.

Наша бібліотека у 2013 році першою серед бібліотечних закладів презентувала свої послуги на Сорочинському ярмарку, потім ще й у 2015 році.

Два роки (2017-2018) ми були учасниками етнофестивалю «Зберемося, роде» (м. Полтава), чотири роки (з 2017 року) беремо участь в етнофестивалі «Гелон-фест» (сmt. Більськ Котелевської ОТГ). Цього року проклали шлях на відкритий регіонально-мистецький фестиваль «Решетилівська весна. THELITO», виступили партнерами разом з Харківсько-Полтавською єпархією ПЦУ у проведенні Благодійного марафону на підтримку відбудови хати-музею патріарха Мстислава – визначного українського церковного діяча, першого патріарха Української православної церкви, засновника й організатора відомого духовного центру українського православ'я в Саунт-Браунд-Бруку (США, штат Нью-Джерсі).

Протягом багатьох років під час літніх канікул на дитячих майданчиках Сонячного парку та с. Лісок Подільського району м. Полтави працює «Зелена читальна зала» та виїзна читальна зала у Літньому дитячому таборі відпочинку с. Івонченці (організатор – Харківсько-Полтавська єпархія ПЦУ). Виїзні читальні зали також працюють протягом року у дошкільних та шкільних навчальних закладах, дитячих лікувальних закладах міста. У загально-освітніх школах № 8 і 23 та в обласному санаторії для дітей з порушенням опорно-рухового апарату працюють бібліотечні пункти.

Неодноразово бібліотека спільно з ВГО «Українська організація інвалідів АТО» та ГФ «Доброволець» виступала організатором військово-спортивних свят «Уроки мужності» та «Хай живе козацька слава, процвіта наша держава».

Багаторічна співпраця з музейними закладами міста та області також формує позитивний імідж нашої бібліотеки серед полтавської громади, чому сприяють участь у круглих столах та спільних заходах, таких як: «35... Чорнобиль...Наслідки...» (Полтавський літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка), «Політ в безсмертя» (музей авіації і космонавтики ім. Ю. Кондратюка та Музей дальньої авіації), літературно-мистецький захід «І дві дороги на Панаса ждали, а вибрати він міг лише одну», літературно-краєзнавчий мікс «Ідуть до тебе правнуки й онуки з цілющого напитись джерела», Круглий стіл «Сергій Єфремов як історик українського письменства» (Полтавський літературно-меморіальний музей Панаса Мирного), презентація спільного проекту «Музейна абетка» (Полтавський літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка, Полтавський краєзнавчий музей ім. Василя Кричевського, Полтавський літературно-меморіальний музей Панаса Мирного) тощо. Цього року ми отримали подяку за вагомий внесок у

поповнення музейної колекції, небайдужу громадську позицію щодо питань науки, культури, краєзнавства, популяризацію музейної діяльності від Полтавського краєзнавчого музею ім. Василя Кричевського (інформацію про нашу діяльність включено до новостворюваної експозиції сучасної Полтавщини, чим пишаємося). Також роботи дітей Полтавщини, учасників обласного конкурсу «Моя мала батьківщина» з 2008 р. зберігаються в залі сучасності Комунального закладу Полтавської обласної ради «Національний музей-заповідник М.В.Гоголя».

Електронна бібліотечна рекламна комунікація має на меті максимально наблизити ресурси та послуги бібліотеки до користувача, чого вдається досягти завдяки можливостям, що надає мережа «Інтернет».

На сайті нашої бібліотеки можна без перешкод спілкуватися з адміністрацією, скориставшись кнопкою «Зв'язок з адміністрацією»; Блог психолога та Блог юриста мають відповідні поля «Запитай у психолога/ Запитай у юриста». У вайбері для спілкування створено групи «Абонемент ПОБД», «Школа раннього розвитку», «Шпаргалка для навчання», де розміщуються анонси заходів, запрошення на ту чи іншу подію, що відбуваються в бібліотеці. Також читачі мають змогу продовжити термін користування документами, скориставшись телефонним зв'язком або звернувшись через будь-який канал зв'язку електронного середовища.

З метою більш активного спілкування з інтернет-спільнотою, пошуку та використання форм ефективного поширення корисної інформації та просування архіву власних віртуальних продуктів бібліотеки: виставок, оглядів, бібліографічної продукції тощо, особливо під час пандемії, ми активно використовуємо можливості сайту бібліотеки та соцмереж. Перейшовши

за гіпертекстовими посиланнями, можна ознайомитися з віртуальними ресурсами бібліотеки.

Соціальні мережі стали платформою для популяризації кращих надбань української та світової літератури. Найефективнішою, поки що, є мережа «Фейсбук», де публікуємо новини, комунікуємо з читачами, поширюємо відеоматеріали, подорожі, зустрічі тощо. Але поза нашою увагою не залишаються й Інстаграмм, Тік-Ток, Телеграмм та Ютуб.

Онлайн інформування віддалених користувачів про свята, події та пам'ятні дати з орієнтацією на формування постійної аудиторії користувачів бібліотеки; популяризація історії, традицій, сьогодення нашого краю та невідомих даних про нього; бібліотечний туризм; різноманітні мультимедійні продукти: Аудіобібліотечка, Тізер-book, Барвисті чукикалки, Бібліотечна шушукалка, краєзнавчий ресурс GPS-навігатор, Comics From Books, Малечі про інтимні речі – ось неповний перелік наших активностей у мережі «Інтернет». Нестандартним рішенням для організації знайомства з кращими зразками літератури для дітей також стала створена бібліотекарями інтерактивна «Мапа літературних подій».

Це не просто нововведення, а ще й відкриття нових можливостей і шляхів залучення користувачів бібліотеки, які ми постійно шукаємо в практиці своєї роботи. Ми прагнемо забезпечувати культурно-просвітницькі, інформаційні потреби користувачів на принципах доступності, оперативності, інформативності, комфортності. Підвищувати авторитет вебсайту і примножувати його стійких прихильників.

Наша бібліотека прагне бути сучасною та орієнтованою на користувача, тому використовує різні можливості для втілення креативних ідей. Перед нами нескінчений простір для творчості й розробки та реалізації нових проєктів. Особливо зараз, коли основний бібліо-

течний ресурс уже набув цифрового характеру, а можливий читач стає все більше віддаленим.

Ми цілком усвідомлюємо, що тільки від активних дій нас, бібліотекарів, нашого професіоналізму залежить майбутнє бібліотеки. І не забуваємо, що “Для привлечення читателя библиотека, как всякий распределитель благ, прибегает ко всему, что “мозолит глаза” надписями, которые невольно врезаются в память, что побуждает пойти и посмотреть “на эту библиотеку”, а також «рекламуючи свої ресурси та послуги, використовуючи різноманітні засоби чи комплекси заходів, які впливають на споживача в бажаному для бібліотеки напрямі, ми формуємо позитивний образ (імідж) свого закладу».

*Лілія Тогобіцька,
директор КЗ Сумської обласної
ради «Сумська ОБД»*

Осучаснені бібліотеки для дітей: дитячі мрії, професійні ідеї, нові проєкти

Сьогодні бібліотека прагне затвердитися в новому для себе просторі, зберегти себе в новій якості. Для того, щоб читач прийшов до бібліотеки і залишився там, потрібно, щоб він сприймав її як місце вільного спілкування, місце, де можна розкрити свій творчий потенціал. Створити умови та задовольнити очікування наших маленьких, і не дуже, користувачів, виконати запити та забезпечити доступ до інформації – головна функція бібліотеки для дітей.

Виконання цієї функції суттєво впливає на роботу всіх її підрозділів, технологічні процеси, формує імідж сучасного закладу. Хоча з плином часу суть бібліотечного обслуговування залишається незмінною, та постійне зростання потреб наших користувачів, розвиток інформаційних технологій вимагають впровадження у практику роботи бібліотеки для дітей нових професійних ідей та креативних форм обслуговування.

У 2020 році реалізовано мрію бібліотечної та читацької спільноти Сумщини – оновлена, сучасна, креативна обласна бібліотека для дітей. У бібліотеці нові меблі та ремонт, створено комфортні умови та вільний простір для спілкування, творчості, релаксації і корисного дозвілля користувачів. Вестибюль бібліотеки став імпровізованою «алесею слави», де представлено світлини кращих читачів, переможців різних конкурсів, активних

учасників бібліотечних заходів. Сумська обласна бібліотека для дітей сьогодні – це креативний простір і творчий майданчик для дітей!

Сучасними і привабливими стали для юних користувачів і дитячі бібліотеки м. Ромни та Путивля. За підтримки завідувача відділу культури, молоді, спорту та інформаційної політики у Путивльській бібліотеці для дітей зроблено ремонт, створено інтерактивні простори: простір читання, де діти мають можливість почитати цікаву книгу, переглянути періодичні видання, зручно розмістившись на диванчику, взяти участь в бібліотечних заходах; простір активності та гри; простір відпочинку, де маленькі читачі, зручно вмостившись на м'яких пуфах, мають змогу розслабитися, відпочити і побешкетувати. Діти із задоволенням розучують п'єси і виступають перед своїми однолітками, а бібліотекарі допомагають дітям вільно спілкуватися, розкривати свої приховані таланти та здібності.

Після ремонту Роменська центральна міська бібліотека для дітей перетворилася на сучасний функціональний простір, де діти можуть навчатися, дізнаватися про інноваційні технології та розкривати свій творчий потенціал, сьогодні це комфортна зона для проведення дозвілля з різними категоріями користувачів та популярне місце серед юних мешканців громади. Бібліотека має сучасний дизайн: тут оновлено все – підлогу, стелю, освітлення, вікна, опалення, з'явилися нові сучасні меблі. Замість темних застарілих стелажів – «веселі» кольорові меблі, які відповідають сучасним потребам юних користувачів. Цей щедрий подарунок бібліотека отримали від народного депутата України Миколи Лаврика, який надав матеріальну допомогу в сумі 130 тис. грн.

Задоволені і щасливі юні користувачі дитячої бібліотеки-філії КЗ «Тростянецька публічна бібліотека», яка повністю модернізована і осучаснена, чим і відріз-

няється від інших бібліотек регіону. У стінах дитячої бібліотеки-філії є бібліотечне кафе, працюють курси робототехніки та програмування. Завдячуючи тому, що фахівці публічної бібліотеки, у т.ч. і дитячої бібліотеки-філії, подали на конкурс програми HouseofEurope, що фінансується Євросоюзом, свій проєкт «Культурний карантин або бібліотека, як багатофункціональна платформа об'єднання та згуртованості громади», користувачі закладу, в першу чергу юні читайлики, отримали величезний бонус, а саме: грантову підтримку проєкту на загальну суму 77 727 грн. За ці кошти придбано надсучасний фотоапарат зі штативом, професійні мікрофони, потужний персональний комп'ютер, інформаційні носії і реалізовано мету проєкту – оснащення бібліотеки сучасним цифровим обладнанням і перетворення її у багатофункціональну платформу для різного виду діяльності.

Фахівці центральної дитячої бібліотеки Шосткинської міської територіальної громади, маючи багато напрацювань, спрямованих на забезпечення потреб молодих сімей, у 2020 році долучилися до громадського бюджету участі, де представили на розгляд громади проєкт під назвою «Бібліотека – простір для родини». Бюджет участі – це коли найкращі ідеї містян втілюються у життя за кошти міського бюджету, це процес взаємодії міської ради та її виконавчих органів з громадськістю. Бюджет проєкту заявлений на 209 тис. 650 гривень. Проєкт необхідний для створення безпечного перебування дітей, організації простору, де кожен займається своїми справами: батьки – навчаються, працюють, спілкуються, а діти – корисно, цікаво та змістовно проводять свій вільний час. В бібліотеці буде створене доступне розвивально-ігрове середовище для дітей різних вікових груп, в якому проводитимуться заходи для розвитку логіки, фантазії та пам'яті. А батьки Шосткинської

територіальної громади отримують змогу працювати онлайн, навчатися, вирішувати свої невідкладні справи. У вересні 2021 році вже отримано перші кошти у розмірі 120 тис. грн на придбання меблів для бібліотеки.

Колишній президент ІФЛА Клаудіо Люко говорив: «Бібліотеки творять майбутнє за допомогою бібліотекарів – творчих особистостей за бібліотечною стійкою. Окрім високих технологій, нам потрібні і творчі уми».

Креативити сьогодні – це значить дивувати, захоплювати, залучати! І змінюватись, але не зраджувати! Це професійне кредо дитячих бібліотек Сумщини, які постійно розвиваються, зберігаючи при цьому свою роль, сутність і призначення. Так, великого резонансу серед мешканців Сумщини набули проекти Сумської обласної бібліотеки:

- «Книжка у віконці»;
- «Мистецька карта рідного міста» для вихованців відділення «Спільнота» територіального центру «Берегиня»;
- фотопроєкт «Наші книги ходять на гостини в домівку кожної дитини», в якому взяли участь юні користувачі, надіславши бібліотеці світлини з книгою під час літнього відпочинку вдома, на природі, з друзями, улюбленими тваринами. Спільні літературні відеопроєкти, ініційовані телерадіокомпанією Академ-TV та обласною бібліотекою для дітей:
- «Казки діда Опанаса». Головний герой – дід Опанас (заслужений артист України, артист Сумського національного театру драми та музичної комедії ім. М. Щепкіна Сергій Медін) читав малечі українські народні казки у відділі обслуговування користувачів молодшого віку бібліотеки;
- «Читати модно», в якому завідувач відділу обслуговування користувачів молодшого віку знайо-

мить юних читайликів з новинками сучасної української літератури.

Театралізовані екскурсії бібліотекою до Дня захисту дітей, Всеукраїнського дня бібліотек, в рамках Тижня дитячого читання, до Дня народження бібліотеки.

Вдалими креативними ідеями були stop-кадр «Читаю! І нехай весь світ зачекає!», вулична старт-акція «Увага! Тиждень дитячого читання!», бібліорепортаж «Натхненні книгою», який реалізовувався центральною бібліотекою-філією КЗ «Центр культури, дозвілля та спорту» Попівської сільської ради Конотопського району з метою привернення уваги юних мешканців територіальної громади до творчих земляків. Один із учасників цього проєкту – Станіслав Некула, який здобув перемогу у Всеукраїнському конкурсі дитячого фотомалюнка «Мрійник року» та увійшов у п'ятірку найкращих учасників конкурсу з малюнком «Мрію стрибнути з парашутом».

Насиченим є дозвілля маленьких мешканців Середино-Будської об'єднаної територіальної громади, для яких бібліотекою для дітей реалізовується акція «Веселковий світ дитинства».

2020 рік поставив перед нами багато викликів. Епідемія коронавірусу спонукала до швидкого реагування та розвитку онлайн-сервісів. Бібліотечний заклад залишався невід'ємною частиною користувачів під час навчального процесу, забезпечував їх комунікацію та промоцію дитячого читання в сучасному інформаційному просторі через офіційний сайт бібліотеки, блог, соціальні мережі, готуючи власні онлайн-продукти.

Під час карантину було започатковано проєкти: «Наша фішка – читаємо разом дитячу книжку», «Скоро, скоро в рідний край завітає Миколай», «Зимові книжкові пригоди», «Весняні історії», «Літні історії», «Читай! Обирай! Пропонуй!», «Відкрий для себе світ казки кримсько-татарського народу».

Бібліотека продовжувала використовувати технологічні можливості XXI століття для надання користувачам послуг на якісно новому рівні, серед яких і відеомайстер-класи «Веселий Джек», «Прикраса для ялинки», «Валентинка власноруч», «Листівка для мами», «Великоднє натхнення», «Виготовлення великоднього сюрпризу»; проморолики «Вітаємо улюблену бібліотеку», «Що зігріє в заметіль?», «Твоя суперсила проти COVID-19» – своєрідний poradnik для дітей, відеоролики, відеовітання, літературно-патріотичні відеофлешмоби, онлайн-читання «Читаємо книжку вголос», відеозаклики «Читайте!!! Адже з книгою можливе все!» Лише під час карантину фахівцями бібліотеки підготовлено 270 інформаційних продуктів.

В ювілейний рік Дня вишиванки користувачі відділу естетичного виховання Сумської обласної бібліотеки для дітей стали активними учасниками творчої онлайн-майстерні «Дивовижна вишиванка», а бібліотечні фахівці долучилися до челенджу «Рано-вранці, на світанку, вишиваю вишиванку».

Урочисте відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання – 2021 в Сумській обласній бібліотеці для дітей відбулося в режимі онлайн. Дітлахи разом із героями літературного відеозакулісся «Герої книжок запрошують...» віртуально подорожували книжковим світом пригод і відкриттів.

Цікавими є для наших наймолодших користувачів валеологічний відеопроєкт «Абетка здоров'я», який популяризує здоровий спосіб життя, розповідає малечі, як зберігати і зміцнювати здоров'я, уникати шкідливих звичок, і правознавчий відеопроєкт «Ази знань про державу та право».

Також фахівцями бібліотеки видається і розміщується на сторінці бібліотеки у фейсбук власна газета «Буквоїд», номери якої присвячені різноманітним пам'ят-

ним датам як в житті країни, так і області, а також цікавим фактам з історії книг, життя та творчості дитячих письменників.

У цьому році вийшло 3 ювілейних номери, присвячені 100-річчю бібліотеки, 25-річчю Конституції та 30-річчю Незалежності України.

Готуючись до ювілейного дня народження, фахівцями Сумської обласної бібліотеки для дітей було розроблено проєкт «З ювілеєм, бібліотеко!». Один із заходів у рамках проєкту, над створенням якого працювали всі – від завідувача господарського відділу, бібліотекарів до адміністрації – віртуальна екскурсія бібліотекою «Знайомтесь! Дім, де зберігається дитинство», викликав бурхливі емоції і бажання читати та відвідати бібліотеку у багатьох мешканців міста.

Життя дитячих бібліотек Сумщини осучаснене і динамічне: нові технології, нові ідеї, нові плани. Ми дивимось вперед і рухаємось у майбутнє.

Наталія Назарук,
директор КЗ «Рівненська ОБД»
Рівненської обласної ради

Бібліотеки для дітей у нових реаліях

Під тиском змін у суспільстві сучасна дитяча бібліотека перестає бути сакральним сховищем книг, перетворюючись на багатофункціональний заклад, у межах якого впроваджуються корисні ініціативи та творчі ідеї. Звичайно ж, у великому місті важко протистояти конкуренції поруч з літературними кав'ярнями, розважальними центрами, сучасними виставковими залами та гуртками. Однак, вся ця структура існує комерційно, а «фішка» бібліотеки в тому, що всі її соціокультурні заходи відбуваються безкоштовно. І це ще один шанс довести свою необхідність та ефективність.

Заповнити вільний час дітей та батьків і зробити так, щоб їм було цікаво з книгою допомагають різнопланові бібліотечні проекти. Так, започатковані на базі Рівненської обласної бібліотеки для дітей творчі студії «Кольорові намистинки» дають безмежні можливості юним рівнянам, спонукають їх розвивати креативні здібності, допомагають опанувати різноманітні сучасні техніки декоративно-прикладного мистецтва й сприяють цікавому проведенню дозвілля в оточенні книг. У межах студій проходять майстер-класи, які можуть відвідувати усі, хто бажає творчо проявити себе, навчитися щось виготовляти власноруч, просто створити подарунок близьким і отримати від цього позитивні емоції та насолоду. Ці заходи є доступними для кожної дитини, адже проводяться безоплатно, а необхідні для цього матеріали закупаються за спонсорські кошти. Впродовж двох останніх років бібліотекарі запропонували відвідувачам опанувати мозаїку, колаж, квілінг, декупаж,

об'ємну аплікацію тощо. Драйвово та жваво пройшли креативна година «Вчимося торцювати» та година фантазій «Витинанки-візерунки – це чудові подарунки», а під час ярмарку творчих ідей «Кольори осінні сплелись у павутинні» діти презентували свої поробки та аплікації з природних матеріалів.

Заходи в межах студій вчать дітей фантазувати і творити стильні та корисні речі з паперу, пластиліну, фетру, стрічок і навіть зі стружки кольорових олівців. Під час майстер-класів малеча випробувала свої сили у виготовленні картин із круп, веселих гусеничок із ниток, а взявши до рук писачки напередодні Великодня, освоїли техніку писанкарства. Суперподарунком для рідних стали букети, виготовлені у техніці sweet-дизайн, оригінальні вітальні листівки та сердечка, створені способом переплітання паперових смужок. Що важливо, усі заняття супроводжуються знайомством з книгами, коментованими читаннями та казкотерапевтичними хвилинками.

Ідеальним місцем для дозвілля сучасних дітей є також клуб логічних розваг «Мудрограйлик». Ігрові заняття гармонійно поєднуються з навчанням та відпочинком, адже діти отримують не лише задоволення, а й вдосконалюють практичні і пізнавальні навички. В затишній атмосфері юні мудрограйлики знайомляться з настільними та логічними іграми. Популярними та затребуваними є «Uno», «Minions», «Зоопарк», «Abalone», «Тачки» і «Фермер», залюбки діти бавляться «Мозаїкою» та «Лабіринтом». Хітом серед наймолодших є гра «Сови-балансир» та «Слони-балансир». Аби розвинути звичку сортувати відходи та вивчати природу, юні еколюбители знайомляться з настільними іграми «Фауноманія» та «Еко-мемо». Нещодавно наша ігротека поповнилася «Еко-полією», за допомогою якої діти також вчать мінімізувати відходи. В кольорових шафках та на столиках на хлопчиків та дівчаток чекають шахи, до-

міно, пазли, лото в картинках та розмальовки. На зручному м'якому килимі діти можуть зайнятися конструюванням, а для покоління Z пропонуються сучасні ігрові консолі Nintendo Wii. Великою популярністю користуються 3-D видання з окулярами доповненої реальності та книги з мобільними додатками.

На сьогодні вже сформовано колекцію з 40 ігор різної тематики. Що цікаво, найактивніші іноді приходять з власними іграми, розглядаючи бібліотеку як майданчик для відпочинку, гри та спілкування з ровесниками.

Корисними для підростаючого покоління є профі-студії «Дегустація професій». Вони започатковані, аби допомогти школярам визначити власні здібності та в подальшому вдало обрати свій вид діяльності. Учасники студій не лише знайомляться з професіями, а й зустрічаються з представниками різних галузей діяльності та відвідують найцікавіші установи нашого міста. Під час екскурсій діти дізналися про рідкісні професії піцейоло, орнітолога, кінолога, флориста; зустрілися з пожежниками, військовослужбовцями, журналістами, акторами, програмістами; спробували себе в ролі телеведучих; відвідали салон-перукарню і навіть сучасну студію званого фотомитця Олександра Харвата.

Бібліотекарі докладають максимум зусиль аби забезпечити для молодого діджитал-покоління «живе» спілкування з книгою, однак в контексті цифровізації суспільства книгозбірні дедалі частіше виходять за межі реального фізичного простору, переходячи у віртуальну площину. А карантинні обмеження 2020-го року спонукали нас активніше використовувати нові можливості комунікації з читачами. Поруч з традиційними виставками усе частіше відкриваються віртуальні книжкові виставки, які є ефективним засобом розкриття бібліотечного фонду та дієвим методом інформування віддалених користувачів про нові надходження.

У 2020-2021 рр. у вебсервісі Genially працівниками бібліотеки було створено віртуальну виставку «Літературне різнотрав'я» (до 80-річчя від дня народження Євгена Шморгуна – письменника, лауреата літературної премії ім. Л. Українки). Інтерактивні елементи цього ресурса, крім бібліографічної інформації про видання, містять посилання на тексти оповідань літератора, аудіофайли його творів у проєкті «Почитайко» НБУ для дітей та відеозаписи програм місцевого телебачення, які присвячені Є. Шморгуну. З нагоди ювілею відомого сучасного письменника Сергія Гридїна, творами якого захоплюються читачі всієї України, підготовлено віртуальну виставку, адресовану підліткам «Творчість – це внутрішня потреба. Оригінально було представлено онлайн-виставку «Казкові фантазії Джанні Родарі» (до 100-річчя від дня народження письменника): подано не лише інформацію про письменника-ювіляра, а й бібліографічний опис та анотації його творів, відомості про батьківщину Джанні Родарі – Італію, зокрема, про національні страви цієї країни та її державні символи. Зануритися в атмосферу героїчних і славних часів козацтва сприяла віртуальна книжково-предметна виставка «Ми роду козацького діти».

Перший крок дитини до читання – це книжкова ілюстрація. Тому актуальною стала виставка «Мистецтво книжок Катерини Штанко», підготовлена до ювілейного дня народження знаної української художниці, письменниці, ілюстраторки дитячих книжок. Переглянувши ресурс, можна познайомитися з життєвим та творчим шляхом художниці, дізнатися про її першу повість, переглянути художні ілюстрації та навіть виконати інтерактивні завдання.

У бібліотеці ведеться активна робота над створенням бібліотрансформерів – інноваційної форми рекомендаційної бібліографії. Щорічно об'єктами бібліографу-

вання стають знані сучасні письменники. У 2020 році підготовлено бібліотрансформер «Еліна Заржицька – малюкам», до якого, крім бібліографічної пам'ятки, увійшли віртуальна виставка, онлайн-гра, буктрейлер за книгою «Що ми знаємо про себе?» і книжкова закладка. Кожен читач обирає ресурс на свій смак, а колеги-бібліотекарі можуть скористатися можливістю завантажити пам'ятку та закладку для використання у своїй щоденній роботі. Дізнатися більше про Галину Малик та її творчість юним читачам сприяють віртуальна виставка та бібліографічна пам'ятка, які є елементами бібліотрансформера «Магія письменницького слова», підготовленого працівниками інформаційно-бібліографічного відділу. А онлайн-вікторина у сервісі Кахут, створена на основі повісті «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії» допоможе прихильникам творчості Галини Малик перевірити знання однієї з найвідоміших повістей літераторки. Усі вищезгадані ресурси представлені на сайті інформаційно-бібліографічного відділу та ютуб-каналі бібліотеки.

В умовах інфодемії просуваємо і такий актуальний напрямок роботи, як медіаінформаційна грамотність. Нещодавно користувачам 5-7-х класів запропонували вебквест «МедіаСТАРТ», який можна використати віддалено. Підготовлений ресурс знайомить молоде покоління з поняттями «медіа» та «медіаграмотність», допомагає їм зрозуміти різницю між фактами та судженнями, акцентує увагу на проблемі фейків – усе це за допомогою інтерактивних завдань. Зокрема, на сайті зібрано посилання на онлайн-ресурси для подальшої самоосвіти. Наприкінці кожної сторінки підготовлені оригінальні кросворди, вікторини, інші завдання, які потрібно виконати. Цікаво, що квестери мають унікальну можливість отримати сертифікат фіналіста, заповнивши форму на сторінці «Підсумок».

Ювілейний рік Лесі Українки став чудовою нагодою привернути увагу громадськості до творчості однієї з центральних постатей національної культури. Протягом лютого-березня ініціювали онлайн-марафон «І мій пелюсточок у Лесин віночок». Учасники, що долучилися до події, підготували коротке відео, на якому читають вірш або уривок з прозового твору Лесі Українки. У марафоні взяло участь 87 осіб, до нього активно долучилися не лише юні читачі, а й бібліотечні працівники з усіх куточків Рівненщини, а також студенти Здолбунівського вищого професійного училища залізничного транспорту і Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. У виконанні учасників відеомарафону віком від 5 до 20 років артистично і мелодійно звучали твори не лише українською, а й англійською та білоруською мовами.

Підсумовуючи, можна сказати, що сучасна дитяча бібліотека – це не лише простір для отримання знань, а й локація для дозвілля та самореалізації, розвитку творчого потенціалу та подолання соціальної ізоляції. Тому вона має не лише відслідковувати потреби молодого покоління, пропонувати їм різноформатний контент та дружнє середовище, а й працювати на випередження.

*Людмила Михальчук,
директор ОБД Житомирської обласної ради*

Поза книгами: нова візія бібліотек для дітей

«Ніхто не повинен ставити під сумнів важливість дитячих бібліотек для дітей та сімей по всьому світу. Вони часто є першим джерелом довічного навчання, надаючи багато знань для майбутніх читачів і учнів. Кожна дитина повинна бути знайома зі своєю місцевою бібліотекою. І, незважаючи на культурні відмінності, існує ряд ідей і кращих практик, яким повинні слідувати співробітники всіх дитячих бібліотек.»

(IFLA. Guidelines for Children's Libraries Services)

Уже на початку нашої ери бібліотеки були невід'ємною частиною храмів та монастирів як архів відомих людству записаних знань. Від сувоїв до книг у переплеті та сучасних планшетів нашого часу вони каталогізували ресурси і служили місцем, де можна отримати ці знання.

21 століття принесло багато викликів і багато можливостей. З оцифруванням вмісту та повсюдним поширенням інтернету інформація більше не обмежується друкованими матеріалами, доступними лише в одному фізичному місці. Факти дійсно вражають: «Проект Гутенберг» (<https://www.gutenberg.org/>) – бібліотека з понад 60 000 безкоштовних електронних книг – та його афілійовані компанії надають у цифровому вигляді понад 100 000 творів загальнодоступного користування, а Google відсканувала понад 30 мільйонів книг за допомогою свого бібліотечного проекту Google книги (<https://books.google.com.ua/>).

Як бачимо, контент стає доступнішим в інтернеті, а відтак змінюється спосіб споживання користувачами бібліотек і те, як вони використовують бібліотечний простір.

Від традиційного поділу до відкритого планування.

Бібліотека створювалася як книгосховище, куди можна прийти і взяти книгу. З цим пов'язане традиційне планування: абонемент, читальний зал, сховище для книг, а також безліч стелажів і вузькі проходи між ними. Час змінив пріоритети: ми очікуємо, що людина, прийшовши до бібліотеки, залишиться тут, причому не тільки попрацювати, але і поспілкуватися, відвідати заходи. Зі зміною часів змінилося бачення, функції та форма бібліотек. Книгозбірні переосмислюють себе як відкриті, прозорі простори, які запрошують своїх користувачів до спілкування та співпраці. Тому необхідність розділяти простір по-старому відпала. Весь простір – для людей, закритих зон практично немає, майже всі книги у відкритому доступі.

Звичайно, у відвідувачів різні цілі: хтось прийшов за спілкуванням, а комусь потрібно сконцентруватися на роботі. Тому варто зонувати простір, в тому числі за рахунок мобільних меблів. Щоб усамітнитися і відчувати себе захищеним, не потрібно ховатися за бетонною стіною, досить знайти затишне місце біля стелажів.

Нова візія.

Занадто часто дискусія про майбутнє бібліотек зосереджується навколо «паперова книга проти електронної». Замість того, щоб дивитися на технології, як на те, що витісняє традиційне, краще знаходити способи, якими вони підсилюють традиційне. Зберігаючи традиційні інформаційні та бібліотечні функції, книгозбірня все більше стає простором комунікації, місцем додаткової освіти та інтелектуального дозвілля.

Як працювати з новими типами користувачів, які види і форми бібліотечних послуг потрібні читачам, як змінити технології в організації бібліотечного обслуговування у відповідності до нової візії бібліотек? Ці та інші питання все частіше задаємо собі ми – бібліотечні фахівці.

Бібліотеки відкриті для кожної дитини і дають незліченні можливості вчитися, відкривати, творити, спілкуватися. Вони мають основоположне значення для культури читання, навчання, досліджування своєї ідентичності, участі у житті суспільства, яке все більше цінує знання і залежить від здатності знаходити і використовувати інформацію. Сьогодні бібліотека – це простір для розвитку і дії. Бібліотека трансформувалася в дозвіллевий центр з орієнтацією на освітню, просвітницьку, соціокультурну місію. Бібліотека використовує книги, інтерактивні дошки, мультимедійне обладнання та навіть доповнену реальність для створення власних навчальних середовищ для дітей та дорослих.

Дитяча бібліотека нового покоління – сучасний технологічний поліфункціональний інформаційний центр, мультикультурний, що розвиває, соціально орієнтований центр для дітей та батьків, в якому комфортно читати, відпочивати, пізнавати нове, зустрічатися з друзями і цікавими людьми.

Крім традиційних форм бібліотечного та інформаційного обслуговування, в простір дитячих бібліотек органічно включаються зони едьютейнмента з ігровим розвиваючим обладнанням для дітей різного віку – те, що привертає користувачів, приносить задоволення і захоплює певною діяльністю поза книгою. Для батьків спеціально замовляються книги про те, як розвивати свою дитину, книги для особистісного розвитку, з якими не нудно провести час в бібліотеці, до прикладу, очікуючи дитину.

Мультиформатне медіасередовище.

Говорячи про бібліотеку, ми традиційно маємо на увазі сховище, перш за все, текстів. Тим часом, у світі накопичується все більше мультимедійної інформації – зображень, аудіо- та відеозаписів. А сучасне покоління дітей народжується і зростає в період діджиталізації всіх сфер суспільства. Логічно, що в бібліотеці майбутнього дані в різних форматах мають бути органічно пов'язані. Наприклад, користувачеві, що шукає книгу, можна запропонувати текст книги в електронному форматі, однойменний фільм, аудіокнигу, форум фан-клубу читачів, настільну чи цифрову гру тощо. Якщо якийсь твір ще не було переведено в формат аудіокниги професійними акторами, то автоматизована система (в «хмарі» або на персональному рідері) зробить це.

Мультимедійний центр.

Для багатьох прогресивних людей поняття бібліотеки вже зараз не асоціюються з установами, що видають книги напрокат. Високотехнологічні засоби візуалізації, наприклад: сферичні проекційні екрани, просунуті системи доповненої реальності, голографічні проектори. Вони вже застосовуються в новій українській школі та можуть виявитися цілком прийнятними для бібліотек.

Технології візуалізації можуть бути корисні для відображення різноманітного мультимедійного пізнавального контенту – від інтерактивних об'ємних карт Землі або космічного простору до 3D-моделей знаменитих архітектурних споруд. Поки такі технології занадто складні і навряд чи стануть повсякденними для бібліотек в найближчі роки, але цей тренд очевидний і неминучий.

Місце відчуттів.

На часі також розвиток мультимедійної бібліотеки для дітей, де інформацію можна сприймати не тільки

візуально або на слух, а й за допомогою всіх п'яти органів почуттів. Емоційний розвиток неможливий без накопичення досвіду 5 органів почуттів. Саме через них дитина, народжуючись, освоює навколишній світ. Тільки уявіть собі у бібліотеці для дітей ігровий простір для експериментальної діяльності з розвитку почуттів!

Молодіжний простір.

Серед найбільш вимогливих користувачів бібліотеки – підлітки. Вони просунуті, самодостатні і чекають від бібліотек нового бачення, нових видів комунікацій. Які форми можуть бути затребувані ними, на які заходи вони «йдуть», як йдуть на улюблену рок-групу, улюблений блокбастер або спортивне змагання? Звичайно на ті, які їм близькі по духу, за формою проведення та інтерактивного напруження.

Є три основні цілі, які можна досягти, створивши в бібліотеці молодіжний простір. Перша – змістовне дозвілля: розширення існуючих проєктів; організація культурних івентів; неформальне навчання – залучення для цього фахівців, лідерів думок, які можуть бути наставниками для молоді. Друга – підтримка молодіжних ініціатив. Меседж для молоді: «якщо ви або ваші друзі хочете зробити щось – заходи, акції чи тому подібне – ми допоможемо реалізувати цю ідею». Третя – комфортні умови для молодого динамічного ком'юніті, де є все необхідне – надихаюча атмосфера, якісний сервіс, медіа та комп'ютерне обладнання, зони для занять з цифрового дизайну, засідань літклубу, перегляду фільмів, творчої майстерні, зручної роботи з ноутбуком.

Клуб живого спілкування.

Нова роль бібліотек розглядається як сучасний публічний простір, центр розвитку з проактивними бібліотекарями, що відповідає потребам усієї громади. Ця

тенденція вже набуває поширення в світі. З місця, куди люди приходили за інформацією, бібліотеки поступово перетворюються в модні місця «зустрічей за інтересами» для усієї родини. Затишні зали з книжковими стелажми, м'якими кріслами, де можна відпочити від міської метушні, випити кави, поспілкуватися з друзями і знайти нових знайомих, поступово привертають все більше людей, які втомилися від знеособленого спілкування в інтернеті.

Соціальний хаб.

Бібліотека для дітей може стати простором-активатором і впливати на те, що відбувається в місті, його культурному, соціальному середовищі. Мова навіть не стільки про бібліотеку, скільки про міський простір для дітей та дорослих. Ідея в тому, щоб об'єднати місцеву громаду тим, що заходи в бібліотеці можуть відбуватися паралельно для дітей та батьків, що дуже зручно для всієї родини.

Що саме створювати в бібліотеці залежить від того, де вона розташована і чого потребують жителі. Це просто виявити, провівши соціологічне дослідження. Якщо поруч з бібліотекою знаходиться музична школа, бібліотека може скористатися цим і відкрити свій простір для репетицій, записів і виступів.

Часто ідеї вже лежать на поверхні. Потрібно, щоб бібліотека підтримувала вже сформовані активності в громаді, тоді люди прийдуть до неї самі.

Тетяна Палій,
директор КУ «Одеська ОБД ім. В. Катаєва»

Обласна бібліотека для дітей: нова реальність — нові можливості

Визначити свою місію і не втратити особисте призначення непросто, адже привабливі перспективи інколи примушують втрачати якусь частинку своєї унікальності. Зараз бібліотеки складають певний іспит на життєздатність, бо кожен новий рік приносить виклики, яким, на жаль, ми не завжди можемо протистояти.

І все ж, що таке «обласна бібліотека для дітей»? В чому її особливість? Чи потрібна вона взагалі? Хоча такі виклики сьогодні стоять перед всією бібліотечною спільнотою.

Темп змін, що відбуваються в суспільстві, постійно зростає, внаслідок чого постають дві альтернативи: перша – взяти участь у цих змінах і максимально використати їх в інтересах читачів; друга – нічого не робити та змиритися з майбутнім, яке формують інші, та яке може бути складним і для тих, кого ми обслуговуємо, і для нашої професії загалом.

Щоб досягти стабільності і комфортності в майбутньому, необхідно аналізувати зміни, які відбуваються, передбачати наслідки, думати і діяти.

Сучасна бібліотека – це не просто книгозбірня, а й відкритий кожному безмежний інформаційний світ, храм духовності, до якого завжди можна прийти не тільки в пошуках істини, а й за розрадою, прагненням досягти душевної рівноваги. Головна функція бібліотек, їх основне призначення в різний період розвитку суспільства

сприймалися по-різному: від зібрання, зберігання та видачі читачам друкованих видань до потужних інформаційних центрів.

Сучасна дитяча бібліотека – це синтез літератури, комп'ютерів, спілкування, навчання, різноманітних ігор, конкурсів, гуртків, студій за інтересами, які спонукають розвиток читача, формування його творчого мислення та престижу читаючої дитини. Сьогодні це інструмент сучасної інформаційної політики, орієнтованої на особистість, розвиток її потенціалу, ресурсів і знань.

Одещина, безумовно, є однією з найцікавіших областей України, адже ще в дорадянські часи була визначним регіональним культурним центром Причорноморського краю, значним центром книгодрукування на півдні країни, поступаючись лише трьом містам імперії – Петербургу, Москві та Варшаві. Усе це історія, про яку слід говорити сьогодні, адже за цими фактами стоять цікаві і талановиті постаті, які вибудовували бібліотечну мережу на Одещині.

Бібліотечна система розвивалась і змінювалась, як цього вимагав час. Неабияку роль у цьому процесі відігравали саме дитячі бібліотеки. Для прикладу зазначимо, що за статистичними звітами кількість дітей серед загальної кількості читачів у бібліотеках області завжди складала понад 40%, а говорячи про сільську бібліотеку – майже 90% (діти беруть книги для своїх батьків, бабусь, дідусів і т.д.)

Що сьогодні відбувається з бібліотеками? В Одеській області функціонує 630 бібліотек, які обслуговують дітей, у тому числі – 63 спеціалізовані бібліотеки для дітей.

Як і загалом по Україні, на Одещині набирає обертів процес децентралізації. Кількість об'єднаних територіальних громад (ОТГ) за даними 2020 року – 91. Цей процес має значний вплив і на розвиток бібліотечної

справи в регіоні. Незважаючи на відповідні законодавчі акти і на рекомендації досвідчених фахівців провідних бібліотек України, керівництво ОТГ не поспішає брати під свою опіку бібліотеки і надавати їм можливість обслуговувати мешканців своїх громад. Як наслідок, бібліотеки стоять зачинені, або їх фінансування настільки мізерне, що ледве вистачає на 0,25% окладу бібліотекаря. Самостійні дитячі бібліотеки в кращому випадку стають відділами при бібліотеках, що обслуговують доросле населення. У 2019 році з бібліотечної мапи Одещини зникли 4 районні дитячі бібліотеки. У 2020 році реорганізовано і закрито ще 5 районних дитячих бібліотек та дві сільські спеціалізовані дитячі бібліотеки. Хоча в області є і позитивні приклади. Невелика Красносільська ОТГ – 7 населених пунктів, понад 10 тис. мешканців. Жодну публічну бібліотеку там не скорочено, а їх – 5. Фінансування бібліотек збільшилося майже в чотири рази. Виділяються кошти на придбання нової літератури, на ремонти, придбання меблів. Таких прикладів небагато, але вони є.

Ситуація, яка склалася внаслідок епідемії вірусу COVID-19, внесла зміни у звичне життя бібліотек. З'явилася потреба в перебудові діяльності в умовах тотального карантину. Медіасередовище, з яким ми раніше намагалися конкурувати, надаючи перевагу книзі, стає нам у великій нагоді. Сьогоднішнє покоління підлітків отримує характеристику медіапокоління. Підлітки розуміють свободу в просторі комп'ютерної реальності і, змінюючи свої імена на «ніки», поринають з головою у новий світ. Ми намагаємося зрозуміти, як це впливає на юних читачів, і заповнити цей простір відповідною інформацією.

Насамперед, ми долучилися до інформування читачів про пандемію, розмістивши на своїх блогах та сторінках соціальних мереж рекомендації щодо захисту від

коронавірусу, телефони гарячих ліній для консультацій тощо. В соціальних мережах «Facebook», «Instagram», «Viber» бібліотекарі розміщують публікації про книги, письменників, читання та рекомендації, що прочитати цікавого на карантині; віртуальні книжкові виставки; перелік сервісів з відкритим доступом до повнотекстових версій книг; майстер-класи та відеоуроки від творчих майстринь-бібліотекарів, тести, ігри, інтернет-вікторини різноманітної тематики з представленням цих заходів.

Активізувалася робота бібліотекарів у соціальних мережах, а саме: Telegram та Viber (до функцій якого входять такі послуги, як спілкування з читачами, а саме: читач має можливість подовжити книги, не виходячи з дому; отримати інформацію про наявність літератури в бібліотеці; отримати бібліографічну довідку; залишити відгук про книгу та подискутувати з учасниками групи). Продовжували активно наповнювати сторінку у Facebook, зокрема, тематичні рубрики за такими напрямками: «Новини в світі дитячої літератури», «Нові надходження до всіх відділів бібліотеки», «Дитячі конкурси», «Соціальні дослідження та опитування», «Творчі люди» та інше.

Під час карантину більшість бібліотекарів сільських, селищних та міських бібліотек Одеської області брали участь у вебінарах «ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва України». Ті, які брали участь у вебінарах, отримали електронні сертифікати та всі матеріали (презентації, відео тощо), які було використано під час заходу. Активно використовується і платформа ZOOM, яка стає в нагоді при проведенні обласних семінарів. У рамках XXII Всеукраїнської виставки-форуму «Українська книга на Одещині» проведено інтелект-зустріч з дитячими письменниками: Володимиром Рутківським,

Інною Ішук, Олексієм Надемлінським, Олексією Різниковим, Олександром Макаровим. До заходу долучилися 32 бібліотеки області.

Також, проводиться дистанційна робота з читачами із залучення їх до участі в обласних турах Всеукраїнських конкурсів «Книга і діти, екологія і світ», «Щасливе дитинство», «Незалежна і єдина – моя Україна», «Книгоманія-2021», «Лідер читання -2021», «Творчі канікули – 2021» та Міжнародного конкурсу-єднання «На одній хвили».

Зрозуміло, що для проведення цієї роботи бібліотеки мають бути забезпечені комп'ютерною технікою та мати доступ до мережі «Інтернет». Тому в рамках проведення благодійної програми «Підтримки та розвитку бібліотек та освіти в Україні» від 18 травня 2020 року бібліотеки області отримали 300 комп'ютерів на суму 137 500 грн від благодійної організації «Благодійний фонд «Фаворит фондейшн». Разом з тим, перед бібліотекарями постають інші проблеми, які вирішити самотужки досить складно. Це відповідне налаштування техніки, забезпечення відповідним програмним продуктом. До того ж техніка, яка передається, не нова і потребує постійного втручання, оновлення, технічної підтримки. На все це потрібні кошти, яких завжди немає.

Хотілося б торкнутись іще однієї досить важливої проблеми – це якість книжкового фонду бібліотек. Як би швидко не розвивалися технології, як би не трансформувалися самі бібліотеки, але документи, які відбираються, залучаються, систематизуються, організуються та надаються у доступ читачам, є основою для існування бібліотеки.

За рекомендаціями Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та закладів (ІФЛА) книжковий фонд бібліотеки має оновлюватись протягом 10 років і в ньо-

му має бути 10% книг, виданих за останні 2 роки, і 30-40% книг, виданих за останні 5 років. Ми ж маємо на сьогодні оновлення фонду в обласній бібліотеці – 2,7%, а в цілому по області – 0,01%.

Дещо покращує ситуацію державна програма «Українська книга», благодійні акції такі, як «Подаруй бібліотеці книгу», завдяки яким бібліотечні фонди поповнюються сучасними, соціально значущими виданнями. Однозначно, без системного бюджетного фінансування видатків на придбання нової літератури бібліотека не в змозі здійснити оновлення, актуалізацію та осучаснення існуючих фондів, привести їх у відповідність до вимог часу та користувачів. При цьому слід зауважити, що ціна на книги стрімко зростає. Та, незважаючи на досить складні умови, бібліотеки для дітей працюють. І працюють у досить активному режимі, як за сюжетом Льюїса Керола зауважила Королева Алісі: «...женеш мов ошпарений, аби втриматися на місці. А хочеш потрапити кудись-інде – женеш принаймні удвічі шпаркіше!».

І все-таки я впевнена, що в період тотальної комп'ютеризації, інформатизації, цифровізації паперова книга не зникне, не зникне бібліотека, як не зникали театри з появою кіноіндустрії. Сподіваюся, що фантастичний сюжет Рея Бредбері «451 градус за Фаренгейтом» не стане реальністю.

*Людмила Острижнюк,
завідувач науково-методичного відділу
Івано-Франківської ОБД*

Оновлена бібліотека — запорука її збереження (з досвіду дитячих бібліотек Івано-Франківської області)

Ще з дитинства ми звикли до певного образу бібліотеки: місце зберігання книг, книжкові зібрання та формуляри. Проте, сьогодні виросло нове покоління, новий тип читачів, а отже нові вимоги до бібліотечних установ та послуг.

Бібліотека нового типу має набувати нових функцій: додаткові приміщення, більше можливостей, навчальні курси і різноманітні заходи – все це є частиною перетворення звичайної бібліотеки на культурно-мистецький центр. Окрім цього, нове бачення має втілюватись і в архітектурних рішеннях під час реконструкції: старе затхле приміщення з оранжерейними комплексами на підвіконнях має перетворитися на простір з гарним дизайном, який має бути зручним для роботи і привабливим для потенційного відвідувача.

Яскравим втіленням цього є бібліотека-філія для дітей міста Калуша. Оновлений бібліотечний простір з новим дизайном та комфортністю, миттєво притягнув увагу громадськості. Із тихої книгозбірні вона перетворилася на місце проведення найрізноманітніших заходів – зустрічей з письменниками, презентацій новинок художньої літератури, тематичних вечорів. За сприяння мера м. Калуша І. Насалика в 2014 році приміщення бібліотеки відремонтовано, інтер'єр оформлено з використанням сучасного європейського бібліотеч-

ного дизайну, оснащено новітніми технологіями, Wi-Fi. До послуг громади – абонемент, читальний зал, інтернет-центр, бібліотечна кав'ярня. Відвідувачі отримують електронні читацькі квитки, мають доступ до нових друкованих видань, електронних рідерів, навчальної літератури on-line, комп'ютерів.

У бібліотеці організовуються різноманітні соціокультурні заходи, спрямовані на популяризацію книги, відзначення державних, релігійних, професійних свят, пам'ятних подій та ювілейних дат діячів літератури, культури і мистецтва. Зокрема, круглі столи, диспути, вікторини, презентації книг, народознавчі бесіди, літературно-музичні вечори, зустрічі з цікавими людьми та ін. Проводяться нетрадиційні форми роботи: мандрівки-екскурсії вулицями міста за книгою В. Цапівка «Про що розповідають назви вулиць міста Калуша», цикл заходів до відзначення Дня батька, «Літня зустріч на бібліотечній галявині», в програмі якої бібліомайданчики «Рандеву з письменником» (зустрічі з місцевими літераторами), дитячий книголенд (розповіді про новинки у бібліотеках міста), правовий паркан.

В 2019 році в Ланчинській бібліотеці для дітей був зроблений ремонт читального залу. Кошти на ремонтні роботи були виділені з обласного бюджету в розмірі 60 тисяч гривень. Бібліотека – місце інтелектуального збагачення душі. Тому для комфортного проведення там часу як дітям, так і вчителям, бібліотекарям та жителям селища, ремонт був справді необхідний. Адже в читальному залі часто організовують та проводять різні заходи, вечори, години пам'яті.

В сучасних умовах, коли в країні розвивається тенденція до закриття бібліотек, в Коломийській бібліотеці для дітей №1 проводиться глобальна реконструкція з метою розширення та осучаснення бібліотеки для комфортного користування її послугами.

У бібліотеках ніколи не збирали книги за певною інформацією. Але сьогодні виникла необхідність врахування якісних комплексних змін в інформаційному середовищі: змін у створенні, розповсюдженні, використанні інформації, змін в інформаційних потребах людей і можливостях їх задоволення. Виникла необхідність сформувати новий, збагачений образ бібліотеки.

Сучасні читачі комп'ютерно грамотні, оснащені мобільними телекомунікаційними приладами. Вони хочуть брати багато і на відстані. Отже, ми спостерігаємо тенденції зростаючого дистанційного сервісу. На це слід націлитися всім бібліотекам, всім співробітникам бібліотек. Дистанційне обслуговування стає визначальною рисою інформаційного середовища бібліотеки.

Поширення знань та зв'язок користувача з інформацією завжди були пріоритетом у бібліотечному обслуговуванні, проте сьогодні масштаби та темпи соціальних трансформацій вимагають відповідних змін у традиційній діяльності бібліотеки як обслуговуючої структури. Поряд зі звичними формами діяльності на бібліотечній платформі розвиваються унікальні моделі взаємодії інформаційного обслуговування та соціальних послуг для різних категорій населення, що передбачає розширення напрямів роботи, зокрема, і через надання спеціалізованої консультативної допомоги та появу нових інформаційних сервісів, здатних забезпечити потреби сучасного користувача.

Аналізуючи діяльність книгозбірень у цьому напрямку, можна констатувати, що бібліотеки все більше використовують нові можливості для просування своїх послуг, ресурсів, підтримки інтересу до бібліотеки, книги, читання. Кожна бібліотека використовує ті соцмережі, які є найбільш популярними у місцевій спільноті.

В Івано-Франківській області функціонує 35 спеціалізованих бібліотек для дітей, на балансі яких 45

комп'ютерів, 40 з яких під'єднано до мережі «Інтернет». Незважаючи на незначне забезпечення комп'ютерною технікою, бібліотекарі активно просувають свою діяльність в онлайн-просторі, висвітлюючи головні події бібліотечного життя на власних сайтах, блогах в соціальних мережах.

Книги є важливою частиною нашого життя. Але з розвитком сучасних технологій і появою інтернету вони, на жаль, трішки знецінилися. Ерудовані освічені люди розуміють, що читання книг завжди буде корисним і актуальним. Проте, сьогодні ніхто не заперечуватиме, що дошкільне дитинство відіграє виключно важливу роль у формуванні не тільки окремої особистості, а й людської спільноти в цілому. Освітні, світоглядні, культурні, моральні пріоритети, що формуються з дошкільного дитинства, визначають життєвий шлях цілих поколінь, впливаючи на загальний розвиток і стан цивілізації. Тому дорослі, насамперед, батьки і бібліотекарі, всі свої виховні зусилля мають спрямовувати на розкриття багатого внутрішнього світу дитини, виховання в них творчого начала, позитивного світосприймання, бажання саморозвитку. Цінним засобом у такій виховній моделі виступає читання дітям художньої літератури вголос. Наприклад, у Рогатинській центральній дитячій бібліотеці для найменших користувачів щопонеділка в прямих ефірах на фейсбук проводять читання вголос казок та уривків літературних творів відомими діячами краю.

Оновлена та успішна бібліотека – запорука її збереження в умовах сучасності. Важливим показником розвитку бібліотек для дітей нашої області є той факт, що працівники не бояться викликів сьогодення і всіляко намагаються запроваджувати нові ідеї та технології в своїй діяльності.

*Тетяна Жайворонок,
директор Миколаївської ОБД ім. В.О. Лягіна,
заслужений працівник культури України*

Миколаївський досвід створення нових можливостей бібліотеки для дітей

У 2021 році головній дитячій бібліотеці Миколаївщини виповнюється 100 років від дня заснування. Сьогодні бібліотека є науково-дослідним, інформаційним та консультативним центром з питань культурного розвитку дітей і має вагомі досягнення: розширену сферу загальнокультурної діяльності, підвищений рівень комфортності, удосконалені форми і методи обслуговування читачів, успішно впроваджені сучасні проекти та ідеї.

Особливого розвитку Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна досягла у роки незалежності України (1991-2021 рр.) і сьогодні є креативним простором цікавого спілкування і корисного дозвілля для читачів, творчим майданчиком, місцем позитивних емоцій і нових можливостей для дітей.

З метою удосконалення власного сервісу і розширення можливостей для повноцінного розвитку дитини бібліотека поглиблено веде багатогранну і змістовну роботу з реалізації актуальних соціокультурних і просвітницьких бібліотечних програм і проєктів. Їх тематичний спектр досить широкий і направлений на зростання читацької активності («Діти Миколаївщини читають», «Книжковий сад для всієї родини», «Літературне читання – ланцюжок читацького єднання»), виховання патріотичної свідомості («Я гордий тим, що українець зроду», «Українською розмовляємо, свою країну любимо і поважаємо», «Україна починається з тебе»),

екологічну обізнаність («Буду природі другом»), творче зростання («Я – унікальний!»), знайомство з традиціями, культурою та європейськими цінностями («Крок до Європи»), поширення краєзнавчої інформації («Туристична Миколаївщина запрошує»), популяризацію здорового способу життя («За здоров'ям – до бібліотеки»), підтримку інклюзивного простору («Бібліотека рівних можливостей», «Крокуємо у майбутнє разом»), толерантне виховання («Дружать діти – дружать народи»), розширення знань про світ («Увесь світ на долоні»), дбайливе ставлення до книги («Збережемо планету Книга»), поширення інформації про книговидавничу справу («Дитяче КнигоКОЛО»), реновацію професійного розвитку бібліотечних фахівців («ПРОФІ»).

Бібліотека є активною учасницею у реалізації проєкту з медіаосвіти в Миколаївській області. З 2016 року в діяльність бібліотеки впроваджується корпоративний медіаосвітній проєкт «Від медіаграмотності до медіакультури».

Для підтримки бібліотечного обслуговування дітей у закладах Миколаївщини діють програми регіонального розвитку «Дитина читає – Україна процвітає!» та МІСТ (Мислити. Інформувати. Співпрацювати. Творити). В рамках цих програм здійснюються виїзні масштабні обласні соціокультурні та просвітницькі заходи для дітей, такі як урочисті відкриття Тижня дитячого читання, Літні читання, письменницькі турне Миколаївщиною тощо. У рамках підвищення професійної майстерності бібліотечних фахівців Миколаївської області проводяться такі виїзні заходи, як зональні школи, дні обласної бібліотеки для дітей в регіоні тощо.

У рамках соціокультурної діяльності бібліотека використовує різні сучасні формати проведення просвітницьких заходів для дитячої аудиторії Миколаївщини.

Ми запрошуємо читачів на інтерактивно-ігрові про-

грами, екскурсії у минуле, мовні змагання, літературні занурення, квести, святкові паті, старту, вояжі, круїзи, медіавояжі, зустрічі-натхнення, експедиції, перегони з книжкою, SMART-ігри, свята для бешкетників та родинні зустрічі, читацькі чаювання та фотосети, скайп-зустрічі, літературні розслідування, творчі майстер-класи, фолькмайдани, челенджі, екоакції, інстамарафони, флешмоби, дні сімейного читання та багато-багато іншого. А традиційні Новорічні свята, урочисті відкриття Тижня дитячого читання і Літніх читань стають для дітей справжньою святковою феєрією із загадковими, пригодницькими подіями і веселими руханками.

Бібліотека має багатий досвід проведення квестів, у нашому арсеналі безліч форм їх проведення, у тому числі й віртуальних. Серед них – квести патріотичної, спортивної, краєзнавчої, літературної, сімейної, наукової, детективної тематики; Book-квести і квест-кімнати, квест-розвідки, -мандрівки, -екскурсії, -блуканини, -пригоди, -жахіття, а ще євроквести, квестові вікенди, квест-тести користуються величезним успіхом у дітей. Адже щоразу – це нова і незабутня пригода.

З метою популяризації творчості відомих українських письменників бібліотека проводить багатогранну і систематичну роботу. Традиційними стали бенефіси книг, свята читацьких задоволень, літературні знайомства, літературні кав'ярні, дегустації книжкових новинок, відеопривітання з Днем народження сучасних українських письменників, презентації книг українських видавництв, інтерактивні і віртуальні виставки та буктрейлери, ігри, вікторини, акції, челенджі, марафони, літературні читання, бесіди, творчі конкурси та багато іншого.

Читачів запрошуюють на творчі зустрічі з багатьма миколаївськими авторами: В. Марущак, А. Кріхелі, Г. Борисовим, Є. Бардіною, Є. Куцевим, Л. Чижовою, Г. За-

порожченко, О. Славною, І. Завяловою, Т. Свірською, Т. Купрієвич, С. Чегінцевим, Т. Ковальновою, Н. Щедровою, І. Грунською, А. Софіною, О. Мачулою та іншими. Із задоволенням онлайн спілкуються з юними читачами А. Г. Малик, З. Мензатюк, О. Луцєвська, О. Дерманський, О. Есаулов, С. Гридін, Є. Пірог. До бібліотеки приїжджали на зустріч з читачами знані всеукраїнські автори Г. Малик, В. Рутківський, Д. Корній, А. Качан, О. Дерманський, О. Чаклун, Ю. Чернієнко.

2019 року Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. Лягіна отримала грант від Українського культурного фонду, завдяки якому з 1 по 10 жовтня були проведені заходи в рамках Відкритого літературного фестивалю «BookKids Fest».

У рамках фестивалю проводилися творчі зустрічі в школах, школах-інтернатах та бібліотеках області. З юними читачами спілкувалися відомі миколаївські письменники В. Марущак, Л. Чижова, Т. Свірська, О. Мачула, Г. Запорожченко, О. Славна та Г. Борисов.

Приємним сюрпризом для дітей були подарунки за майстерне художнє читання і рекламу їх творів – книги з автографами письменників. Протягом 7 днів творчі зустрічі з письменниками відбулися в Новоодеському, Вознесенському, Вітовському, Березанському, Веселинівському, Снігурівському та Арбузинському районах.

Кожна з бібліотек-учасниць «BookKids Fest» отримала комплекти книг Миколаївських авторів, а саме: Марущак В.І. «Вязочка казок», Чижова Л.Я. «Зварю тобі борщичку» та збірка «Живлюща сила ємигії» у 3-х томах (для дошкільнят, для початкової школи, для старшокласників).

2021 року з нагоди 25-річчя Конституції України та 30-річчя Незалежності України бібліотека проводила патріотичний фестиваль «Я гордий тим, що українець зроду». В рамках якого відбулись виїзні заходи до спеціалізованих дитячих закладів Миколаївщини з патріо-

тичною грою-квестом «В серці маю Україну». Пізнавальний маршрут, книжкові подарунки, захоплюючі руханки, фотосесії, інтерактивні завдання, майстер-класи не залишили нікого байдужим.

Сьогодні бібліотека є ініціатором проведення різноманітних заходів щодо підтримки дитячої творчості, а саме участь у всеукраїнських і міжнародних заходах та проведення обласних конкурсів, акцій, фестивалів, челенджів, марафонів, квестів тощо. У бібліотеці функціонують різні творчі об'єднання.

Так, арт-гурточок «Хобі і ти», що працює у відділі масової роботи та естетичного виховання кожного четверга з 2011 року, надає дітям можливість творчо самореалізуватися. Щорічно бібліотекарі відділу проводять понад 45 занять з різних видів творчості: замальовки на квасольках, витівки з солоного тіста, бісерні візерунки, поробки з пластиліну, святкові листівки, створення м'яких іграшок, малювання у стилі «кляксографії» та ін.

Майстерня книжкових чудес «Золотий ключик» працює у відділі обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1-4 класів з 2015 року для активних читацьких родин. Мета майстерні – створення неформальних умов для творчого сімейного єднання. Проведено близько 60 різноформатних веселих пізнавальних заходів: родинні свята, книжкові пригоди, скаут-party, бали етикету, казкові дискотеки, бібліокешинги, інтерактивні ігри та гучні святкові вечірки (піратська, ковбойська, детективна, піжамна, жажів тощо). Головним елементом кожного тематичного заходу є проведення майстер-класів з виготовлення поробок паперу, пластиліну, крупи, ниток, фетру.

«Lit-студія на Спаській, 66!» започаткована бібліотекою у 2020 році спільно з Миколаївською обласною організацією Національної спілки письменників України. Вона покликана розвивати та підтримувати літератур-

ні здібності юних талантів – читачів дитячих бібліотек Миколаївщини. Це простір для тих, хто любить мріяти, прагне навчитися писати свої перші поетичні чи прозові твори. Мудрими наставниками студії є В. Марущак, Т. Свірська й О. Славна.

Влітку 2020-2021рр. бібліотека долучилася до соціального проєкту «Каштанова бібліотека», ініціатором якого є Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека. Щосередини та щочетверга бібліотекарі запрошують юних городян до Каштанового скверу міста, де на відвідувачів завжди чекає насичена ігрова програма.

Діти та їх батьки мають змогу читати вголос, грати, творити та фантазувати разом, спробувати себе в ролі винахідників, зустрітися з миколаївськими авторами дитячих книг, вирушити у квест-пригоди, взяти участь у майстер-класах тощо.

Наша бібліотека є сучасною установою, де вдало поєднуються друковані видання і сучасні інформаційні технології. З 2016 року ми долучились до реалізації медіаосвітнього проєкту Навчально-методичного комплексу: програми медіазанять «Від медіаграмотності до медіакультури», запропонованого Миколаївським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти. Бібліотека пропонує читачам консультації, уроки з інформаційної та медіаграмотності, вебуроки, віртуальні мандрівки тощо. База розроблених матеріалів представлена у розділі Електронні ресурси на сайті бібліотеки.

Наша бібліотека активно використовує комплекс різноманітних каналів масової комунікації для просування книги, читання та бібліотечних послуг.

Офіційний сайт бібліотеки – це постійно оновлюваний інформаційно-освітній, просвітницький і розважальний ресурс бібліотеки, де активно розміщуються буктрейлери, віртуальні книжкові виставки, 3D-книжки, віртуальні літературні ігри, google-карти, інтерак-

тивні плакати, web-квести, творчі майстер-класи, відеопоезії, онлайн-презентації нових книг та їх авторів, «Мапа літературних подій України» тощо. Користувачам пропонується скористатися віртуальною довідкою «Запитайко», електронною доставкою документів, продовженням книг онлайн.

Бібліотека має чотири бібліотечні блоги «Библиотечная гавань» (з 2011 р.), «Бібліомаячок» (з березня 2014 р.), відеоблог «BookNet» (з 2017 р.), «Дитяче книгоКОЛО» (2018 р.) і активно наповнює їх різноманітним контентом.

В інтернет-центрі бібліотеки для читачів-дітей 9-11 років працює гурток кодування в рамках всеукраїнської мережі Code Club UA на базі мови Scratch, HTML and CSS.

Facebook-сторінка Миколаївська Обласна Дитяча Бібліотека – це своєрідний віртуальний майданчик бібліотеки, канал для просування ресурсів, послуг, іміджевих проєктів. Кожен користувач цієї соціальної платформи може долучитись до насиченого онлайн-життя бібліотеки (челенджів, акцій, марафонів, прямих ефірів тощо) і бути активним її учасником. Профіль Бібліотеки в Instagram – це розважальний, пізнавальний і надихаючий контент на користь читання, книги і бібліотеки. Зареєстровано бібліотечний YouTube-канал у кінці серпня 2014 року, на якому вже сьогодні розміщено майже 400 відеороликів. На фотохостингу Pinterest створено своєрідний професійний фотобанк як власних цікавих, яскравих, незвичайних книжкових виставок, так і виставкових ідей, вже втілених іншими бібліотеками світу.

Методична діяльність бібліотеки спрямована на вдосконалення бібліотечного обслуговування дітей, підвищення якості надання їм бібліотечних послуг, підтримку читання серед дитячого населення Миколаївської області. У рамках бібліотечної програми «ПРОФІ» працюємо над реновацією професійної обізнаності фахівців. Головними завданнями є формування нового бібліо-

течного мислення фахівців та стимулювання їх професійної майстерності шляхом наповнення і розширення навчання за допомогою активних форм, інтерактивних методів і дієвих занять.

Ми підтримує партнерські стосунки з провідними бібліотеками України у напрямку професійного співробітництва та творчого обміну досвідом. На наші професійні заходи завжди запрошуємо провідних фахівців державних установ, вищих навчальних закладів, бібліотек області та міста Миколаєва, громадських організацій. З метою розширення професійного спілкування залучаємо в онлайн-режимі найбільш компетентних фахівців з усіх куточків України. У свою чергу, колеги запрошують наших фахівців для представлення своїх найкращих напрацювань.

З 2010 року бібліотека є співорганізатором Міжрегіонального ярмарку бібліотечних інновацій «Бібліокре@тив». Вже тричі була його базою проведення (2012, 2015, 2021 – у режимі онлайн).

Сьогодні успішно використовується мережеві комунікації (сайт, блоги, соціальні мережі, ZOOM-платформа, проведення професійних заходів онлайн – skype-семинар, -моніторинг, -майстерні, -наради, обласні методичні дні). Це сприяє організації безперервного освітнього процесу бібліотечного персоналу різних регіонів Миколаївської області та позиціонуванню бібліотеки у професійному колі на якісно новому рівні.

З метою вирішення існуючих соціальних проблем дитинства об'єднуємо інтереси широких верств населення, взаємодіємо з партнерами із соціокультурної, просвітницької, професійної діяльності, з громадськими організаціями та рухами, державними органами, шкільними та позашкільними організаціями, засобами масової інформації, видавництвами, розвиваємо з ними творчі зв'язки. Широко популяризуємо свою діяльність

у засобах масової інформації як традиційних, так й інтернет-виданнях (Chytomo.ua, «Svidok.info», «Губернская неделя», 0512.com., «Николаевские Известия», «Николаевские новости», «Новости N», «Родной причал», «Вечерний Николаев», INSHE.TV, Армія.Inform, Izvestia.nikolaev.ua). Активно співпрацюємо з телебаченням та радіо. Відеосюжети про роботу бібліотеки виходять на каналах Суспільне UA:Миколаїв, ТРК МАРТ та в ефірах, присвячених закладу, на Радіо Миколаїв 92 FM.

Ювілей ми зустрічаємо з вірою у майбутнє, бо воно – у наших юних читачах, які відкривають для себе багатий світ життя на сторінках улюблених книжок. Ця урочиста подія знакова не тільки для бібліотекарів і читачів, а й для всіх, хто переконаний, що сьогодні Миколаївська обласна бібліотека для дітей – це справжня Бібліотека нових можливостей для сучасної дитини.

А попереду у нас ще багато цікавих подій і важливих справ.

*Анна Бардашевська,
директор КЗ «Херсонська ОБД
ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради,
заслужений працівник культури України*

Медіаосвітні проєкти колективу Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки

Медіаосвітній напрямок діяльності став одним із пріоритетних за останнє десятиліття в роботі колективу Херсонської ОБД ім. Дніпрової Чайки. Початок активностей припадає на 2013 рік. Саме цього року стартував піонерський проєкт «Основи медіаосвіти: бібліотечна складова», в результаті реалізації якого з'явилася корпоративна вебплатформа «Бібліотечні медіауроки».

Проєкт було представлено на II Міжнародній конференції з медіаграмотності «Практична медіаосвіта». Починаючи з 2013 року, на кожній медіаосвітній міжнародній конференції презентувалися здобутки колективу в цій сфері діяльності, зокрема:

- медіа клуб «NAVI», що працює для членів Міського учнівського парламенту, – спільний проєкт з управлінням освіти Херсонської міської ради;
- конкурси на кращий захід з безпечного інтернету серед закладів загальної середньої освіти міста;
- навчально-тренінгові програми «Школа медіаграмотності» для працівників дитячих та шкільних бібліотек області;
- динаміка розвитку корпоративного ресурсу «Бібліотечні медіауроки» та інші.

Одночасно працівники бібліотеки удосконалювали свою фахову кваліфікацію: на сьогодні маємо в колекти-

ві двох сертифікованих медіатренерів, що взяли участь у низці освітніх програм з медіаінформаційної грамотності, які були організовані IREX та Академією української преси.

Досвід медіаосвітньої діяльності колективу видався цікавим грантодавцям, що підтримують діяльність у цій сфері, тож у 2019 році бібліотека реалізувала одразу два грантових проєкти спільно з Академією української преси: науково-методичну конференцію «Школа і бібліотека: інтеграція медіаосвітніх практик» (квітень) та серію тренінгів «Літня школа свідомого громадянства» (червень).

У підсумку здобутого позитивного досвіду медіатренерам бібліотеки було запропоновано провести інноваційні за формою практичні заняття на I Всеукраїнській літній школі з медіаосвіти та медіаграмотності для бібліотечних працівників (Рівненська обл., серпень 2019). Саме тут пройшла практична апробація розробленої спеціально до цих занять літературної гри-імітації «Вибори в парламент Фентезі», яку пізніше було включено в посібник «Практична медіаграмотність для бібліотек» (Київ, 2019).

Робота працівників бібліотеки була високо оцінена організаторами, тож їх було запрошено і до проведення тренінгів Зимової (Київська обл., лютий 2021 р.) та Літньої (Полтавська обл., червень 2021 р.) шкіл з медіаосвіти та медіаграмотності, організованих Міністерством освіти і науки України та Академією української преси для педагогів та працівників регіональних інститутів підвищення кваліфікації.

Презентовані практичні заняття та виступи тренерів з досвіду роботи з дітьми дошкільного віку увійшли до нового практичного посібника, що готується до видання.

У травні цього року бібліотека отримала перемогу у конкурсі грантових проєктів АУП, тож 9-10 вересня в рам-

ках реалізації гранту відбувся баркемп «BiblioCooking від медіашефів» – тренінгова програма для працівників бібліотек, що обслуговують дітей, а також для фахівців галузі освіти, зацікавлених у медіаосвітній проблематиці, що набуває особливої ваги в епоху інфодемії.

Для проведення навчання обрано форму баркемпу – неформальної, демократичної, відкритої інтерактивної зустрічі людей, об'єднаних спільними інтересами, у даному разі професійними, з метою інтеграції середовища, обміну досвідом та інноваційними ідеями.

Обрана асоціативна символіка – «медіакухня», що пропонує інформаційні «страви», – задала тон оригінальній програмі баркемпу та надихнула організаторів на незвичайний театралізований пролог цієї програми: sketch-сніданок із посвяченням в «медіашефи».

Баркемп пройшов у гібридному форматі – у поєднанні офлайнних та дистанційних форм спілкування. Завдяки використанню розширеного пакету застосунку Zoom, прямої відеотрансляції події на сторінці бібліотеки у фейсбук до кола учасників змогли долучитися представники бібліотек із 16 областей України. Загальна аудиторія заходу в цілому склала понад 170 зареєстрованих учасників.

Насиченою та різноманітною була програма першого дня заходу.

«Комплімент від шефа» – професійний «amuse de bouche» (амюз-де-буш), спрямований на виявлення фейків, запропонувала учасникам Тетяна Іванова – медіаексперт міжнародного рівня, медіа та бізнес-тренер, доктор педагогічних наук, професор.

Ірина Жорова, проректор з наукової роботи КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, доктор педагогічних наук, професор, провела тренінг «ПП (поживний та правильний) сніданок: як споживати інформацію».

Провідні фахівці бібліотеки імені Дніпрової Чайки Ірина Ковач та Ірина Срібна, сертифіковані медіатренери, залучили колег до участі у власних авторських вправах з медіаграмотності та медіаігор. До програми першого дня увійшли «Вибухово-інформаційний еспресо», «Пудингові фейки», «Медіа-кола», а також тренінг «Бібліотижневик: УДК» (Унікальні новини; Дивовижні факти; Корисні поради).

Учасники тренінгу офлайн виконували завдання «медіашефів», об'єднавшись у чотири команди, а учасники онлайн – пропонували свої варіанти у чаті zoom-конференції.

На завершення програми першого дня у ролі спікерів виступили вже самі учасники навчання – бібліотекарі міста Херсона, випускники «Школи медіаграмотності», що працювала у обласній дитячій книгозбірні в 2019-2021 роках. Лілія Карпенко і Тетяна Єжова презентували нові напрацювання своїх команд – онлайн-компоненти до бібліотечних медіауроків, створені з використанням застосунків та вебплатформ для інтерактивної комунікації з аудиторією: Kahoot!, Padlet, LearningApps, Mentimeter тощо.

10 вересня баркемп розпочався з ранкової кави та інтерактивної медіагри «Кавова маніпуляція», мета якої – збагатити знання учасників заходу стосовно понять «факт» і «фейк», навчитися звертати увагу на деталі в медіаповідомленнях.

Майстер-клас від Тетяни Іванової озброїв бібліотечних працівників і освітян – учасників баркемпу – методикою проведення медіаосвітніх вправ, які допомагають зрозуміти специфіку сучасних комунікацій у гіперінформаційному просторі. Медійні ігри «Пілоти» і «Танграм» продемонстрували, як медіа маніпулюють споживачами інформації, впливають на наші рішення у різних сферах життя.

«Су-шефи», як себе представили Ірина Ковач та Ірина Срібна, презентували учасникам баркемпу свої оригінальні авторські розробки – «Медіамафін» та «класичні снеки» для «інформаційної дієти» – «Мій медіадень».

Організатори включили до програми також огляд-анонс збірки матеріалів баркемпу «Ексклюзивні рецепти «бібліотечної медіакухні» в часи інфодемії».

Позитивні відгуки, що прозвучали як із вуст експертів, так і від учасників, дозволили зробити висновок, що перший медіаосвітній баркемп в цілому відбувся вдало.

*Валентина Черноус,
директор Хмельницької ОБД ім. Т.Г. Шевченка,
заслужений працівник культури України*

Бібліотеки для дітей Хмельниччини: пріоритети в сучасних умовах. 30 років незалежності

Сучасна стратегія розвитку дитячих бібліотек Хмельниччини – це створення доступних умов для усіх категорій читачів, посилення інформаційної функції, досягнення оперативності та комфортності обслуговування користувачів, впровадження і використання інновацій у культурно-просвітницькій діяльності.

Оглядаючи 30-річний шлях розвитку бібліотек у незалежній Україні, треба зауважити, що кількість їх зменшилась. Із 41 залишилося 36. Та у якісному відношенні вони змінилися. Це стали бібліотеки з новітніми технологіями, відремонтованими приміщеннями, де відкрито сучасні дитячі простори для розвитку, навчання і дозвілля.

Нові виклики для бібліотек у період незалежності – це запровадження інформаційних технологій та реалізація грантової і програмної діяльності, адже саме це робить бібліотеки сучасними і затребуваними. Розвиток цифрових технологій спонукає бібліотеки поєднувати усі види інформаційних ресурсів на всіх видах носіїв інформації, а отже бути комп'ютеризованими (із 36 бібліотек комп'ютеризовані – 32 (88,9%)).

Сьогодні ІТ застосовується в кожному напрямку роботи. Створено власні вебсайти, блоги, сторінки у соцмережах. Особливо актуальним це стало в період пандемії. 19 бібліотек мають власні сайти, блоги, сторінки у соцмережах ведуть 27 бібліотек.

Сучасні бібліотеки – це ті, які у своїй роботі активно використовують грантову діяльність. Що важливо, це бібліотеки територіальних громад. Читачі Чемеровецької, Деражнянської, Городоцької, Шепетівської, Полонської, Антонінської, Кам-Подільських та Хмельницьких бібліотек мають можливість відвідувати сучасні заклади, де працівники активно реалізують різноманітні програми та місцеві проекти розвитку, створюючи комфортні умови для читачів та їх батьків. Хмельницька міська філія для дітей № 12 реалізувала декілька проектів з бюджету міста «Сучасна дитяча бібліотека – територія дитинства», «Biblio-Prospect», «SMALL-TOWN – у бібліотеці». Ці проекти розкрили сучасний дитячий простір у бібліотеці та прилеглої вуличної території. Всі вони мають соціально-естетичне значення і відповідають основним пріоритетам розвитку міста і громади. Це дало можливість не тільки залучити читачів до бібліотеки, а і зробити бібліотеку і прибудинкову територію «зоною комфорту».

Соціальний проект «Бєбі-сіттер» діє у бібліотеці-філії для дітей № 6 м. Кам'янця-Подільського, який створив умови для соціальної адаптації дітей.

Успішною у написанні проектів залишається Чемеровецька центральна бібліотека для дітей ТГ: соціальний проект «Особлива Я» від Британської Ради, «Про подвиг у розрізі поколінь».

25 дитячих бібліотек області є учасниками проекту «Інформаційна підтримка ЄС бібліотеками для дітей і юнацтва», що дає можливість розвивати європейські цінності в Україні.

Обласна бібліотека для дітей імені Т. Г. Шевченка продовжує активно працювати над удосконаленням системи методичної діяльності, спрямованої на впровадження інноваційних методик та технологій бібліотечного обслуговування дітей області.

За 30 років змінилося багато форм і методів, проводилися моніторинги і дослідження. На зміну традиційним формам прийшли сучасні, інноваційні. Обласна бібліотека поставила за мету активізацію роботи дитячих бібліотек області й стала ініціатором багатьох обласних заходів: фестивалів, експедицій, читань. За останні роки – онлайн зустрічі, фотокроси, проєкти стрітарт малюнків та фото, челенжі тощо. В свою чергу це спонукало читачів активно брати участь у заходах бібліотек області. Сама ж обласна бібліотека стала платформою для інновацій. Розширила майданчики для презентацій книг, розвиває такі бібліотечні бренди як:

- кімната дитячої творчості, яка є родзинкою міста і включена до туристичного маршруту;
- студія розвитку та дозвілля дітей «Мері Поппінс»;
- служба психологічної підтримки «Sos-ka для батьків»;
- інклюзивний інтерактивний майданчик із сенсорними модулями для дітей молодшого шкільного віку.

Одні з актуальних і сучасних напрямків діяльності бібліотеки:

- активне сприяння запровадженню інклюзивної реформи у місті;
- створення умов для адаптації та соціалізації дітей з особливими потребами;
- створення безбар'єрного доступу до інформації.

Бібліотека третій рік успішно реалізовує гранти від Українського культурного фонду у програмі «Інклюзивне мистецтво». Про них вже розповідалося, але нагаду:

- 2019 – проєкт «Особлива книга для особливих дітей» – створення аудіокниги у форматі ДЕЙЗІ за повістю О. Радушинської «Метелики у крижаних панцирах»;
- 2020 – створення інтерактивної вистави з використанням сенсорної терапії «Подорож до сонечка».
- 2021 – початок роботи у проєкті «Інклюзивний інтерактивний простір «Free Dreams» («Вільні мрії»).

Це створення простору для розвитку творчості, навчання та спілкування дітей та підлітків з особливими потребами та з загальним фізичним розвитком. Універсальний дизайн з окремими необхідними спеціальними елементами для дітей з вадами зору дасть можливість загальному спілкуванню та участі у майстерках, тренінгах, створенні своїх проєктів.

Бібліотека взяла активну участь у міжнародному освітньому проєкті «Цілі сталого розвитку – ключові напрямки розвитку нашої планети». Її працівники взяли участь у тренінгах та Zoom-сесіях і отримали відповідні сертифікати. А читачі разом з батьками мали можливість долучитися до розуміння і вирішення світових проблем: чиста вода, чисте довкілля, сортування сміття тощо. Діти і дорослі були вражені, що бібліотека займається такою потрібною справою. У нагоді стали фільми, дидактичні матеріали, ігри, які надали організатори проєкту.

Аналізуючи діяльність обласної бібліотеки за період незалежності, треба з впевненістю сказати, що вона суттєво змінилась. З активної, ініціативної бібліотеки з великим досвідом і напрацюваннями у роботі з обслуговування читачів дітей, вона стала сучасним закладом, центром дитячого читання з автоматизованими процесами. А ще, бібліотека – це сучасний універсальний простір для дітей, що поєднує навчання і розваги, ігри та інтелектуальний розвиток.

Аліна Біла,
директор КУ «Чернівецька ОБД»

«Буковинчики» за роки незалежності України

1991 року розпочалася нова сторінка в історії України, а разом із нею нова сторінка в історії Чернівецької обласної бібліотеки для дітей. Відбулися зміни в суспільстві, утвердилися нові політичні і духовні цінності, ідеї гуманізму, милосердя, поваги до історичного минулого свого народу. В умовах утвердження незалежності України, відродження української національної культури Чернівецька обласна бібліотека для дітей активно розвиває краєзнавчий напрям, зосереджуючись на дослідженнях історії краю. Затребуваною стала допомога школам в інформаційному супроводі уроків та факультативних занять із народознавства та краєзнавства.

На 50% обновилися колектив бібліотеки. Вчилися працювати в незвичайних умовах: відсутності коштів, різних змін освітянських програм, збайдужілості до культури окремих чиновників... Але і працювати стало цікавіше. Вчилися знаходити меценатів, шукати нові форми роботи, проводити різноманітні бібліошоу, коктейль-променади та ін.

Сьогодні Чернівецька ОБД – це сучасний культурний, інформаційний, освітній та дозвіллевий центр для дітей на Буковині. Має свій фірмовий стиль, розроблений до 60-річчя бібліотеки. Уся видавнича продукція виходить з логотипом бібліотеки – «Буковинчики» ЧОБД. Бібліотека має доступ до мережі Інтернет. До послуг користувачів – власний вебсайт <http://bukovinchiki.cv.ua>, де

висвітлено інформацію про бібліотеку, заходи та проекти, видання бібліотеки, новинки надходжень, відомості про мережу спеціалізованих бібліотек для дітей Чернівецької області та ін. Створено блог <http://children29.blogspot.com> для популяризації дитячого читання, а також віртуальне представництво бібліотеки в соціальній мережі «Facebook», «Telegram».

Фонд Чернівецької ОБД універсальний, у його складі: дитяча, художня, довідкова та навчальна література, видання з історії і права, педагогіки і психології, сімейного виховання, етики та естетики, різних видів мистецтва, народознавства, краєзнавства. Станом на 01.01.2021 сукупний обсяг бібліотечного фонду становить 100095 пр. документів, у т. ч.: книжок – 95998, періодичних видань – 4097, за мовами: українською – 52529, російською – 45968, мовами національних меншин – 206, іноземними – 1414.

XXI століття – ера інформаційного суспільства. В бібліотеках відбувається поступова комп'ютеризація усіх процесів, створення автоматизованих робочих місць, заміна існуючих традиційних каталогів і карток на електронні. З 2009 року в бібліотеці впроваджено АБІС «МАРК-SQL», формується база даних електронного каталогу, яка спершу наповнювалася лише аналітичними записами статей, а з 2014 року електронному бібліографуванню підлягають усі нові надходження. Станом на 01.01.2021 обсяг електронної бази даних – 71786 записів, з них 6147 – в електронному каталозі. З 2016 року започатковано та ведеться електронний облік краєзнавчої літератури. Станом на 01.01.2021 до електронного каталогу внесено 1089 записів краєзнавчої літератури.

З 1 грудня 2017 р. згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 р. №177 «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десятикової класифі-

кації» Чернівецька обласна бібліотека для дітей розпочала роботу з переведення бібліотечних фондів на УДК.

З появою у бібліотеці сучасної техніки (комп'ютери, проєктор, інтерактивна дошка, мультимедійна установка) проведення культурно-просвітницьких заходів стало більш цікавішим і змістовним. Виникають нові форми роботи: флешмоб, бібліоквест, літературне лото, бібліопосиденьки, онлайн-презентації, челендж, буккросинг тощо.

Впроваджується проєктна та програмна діяльність. У 2011 році до Міжнародного дня дитячої книги бібліотека презентувала регіональний проєкт «Буковина читає дітям» у рамках національного проєкту «Україна читає дітям», робота якого спрямована на відродження традицій читання в родинному колі, на розвиток та формування читацьких інтересів, заохочення до систематичного читання та зацікавленості дітей у користуванні друкованою продукцією. До участі у проєкті долучилися відомі й успішні буковинці: письменники Х. Венгрюк, В. Демченко, В. Довгий, О. Калиновська, В. Китайгородська, Мар'ян та Мирослав Лазаруки, О. Логінова, З. Мензатюк, В. Місевич, О. Савченко-Гнатюк, Е. Скіпор, професор Чернівецького національного університету В. Антофійчук, директор драмтеатру ім. О. Кобилянської Ю. Марчак, диктор обласного радіо М. Андронік та ін.

З метою формування у підростаючого покоління почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідної мови, Батьківщини, поваги до національних духовних цінностей, сприяння активної громадянської позиції Чернівецька обласна бібліотека для дітей у 2016 році започаткувала цільовий проєкт «Я – буковинець! Я – українець!».

У зв'язку з світовою пандемією (COVID-19) працівники бібліотеки в 2020 році почали обслуговувати користувачів у режимі онлайн, а саме: надавали бібліотеч-

но-інформаційні послуги, проводили культурно-просвітницькі заходи, висвітлюючи їх у фейсбук, телеграм; реалізовували соціально-культурні проєкти з використанням різноманітних платформ (ZOOM, Googl Meet). Бібліотека створила свою сторінку у соцмережі «Фейсбук», яка має 1160 підписників.

Уперше в історії функціонування Чернівецької ОБД відбулася онлайн-презентація книги для дітей і про дітей «Буковинчики» на платформі ZOOM, до якої долучилися ВД «Букрек», ОПП Чернівецької області, письменники, бібліотекарі. Після цього бібліотека започаткувала онлайн-проєкт «Читаємо «Буковинчиків», у якому для книголюбів читають свої твори сучасні буковинські письменники, а також відомі краєзнавці, для яких книга і читання посідають важливе місце в житті. Учасниками проєкту були: Олена Логінова, яка читала свій вірш «Бабусині гостинці» зі збірки «Буковинчики» (250 переглядів); Михайло Павлюк читав М. Івасюка «Мене люблять пташки» (708 переглядів); Володимир Антофійчук – О. Поповича «До роботи», «До ластівки» (191 перегляд); Леся Колодій – В. Колодія «Рябуха» (414 переглядів); Олександра Щербанюк – А. Добрянського «Мій край», «Ранок» (722 перегляди); Юлія Микосянчик – І. Вільде «Моїй Буковині» (228 переглядів); Світлана Вардеванян – М. Бучка «Коліскова колоскові» (214 переглядів); Марія Ластівка – Г. Шевченка «Зайвий талончик» (430 переглядів); Тамара Мінченко – С. Воробкевича «Ой, Ісусе, глянь на мене» (238 переглядів); Валентина Чолкан – Володимира Івасюка «Лісові дзвіночки» (208 переглядів); Мирослав Лазарук читав власний вірш «День народження Євдокійки» (541 перегляд); Олександра Поляк – О. Вільшини «Люблю я Буковину» (537 переглядів); Людмила Василик (Мельник) – В. Мельника «Морський пустунець» (уривок) (480 переглядів); Валерій Сиротюк – уривок з власної п'єси «Ніч перед Ми-

колаєм» (266 переглядів); Оксана Драчковська власний твір «Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама» (267 переглядів); Тарас Гринівський – С. Будного «Купив кораблика» (1000 переглядів); Олена Пешехонова-Іванських – В. Пешехонової «Сонячне намисто», «Яблунька», «Вітряк» (227 переглядів); Лариса Українець М. Білогорки «Рідна мова» (214 переглядів); Аліна Біла – П. Амбросій «Рідна мова» (477 переглядів); Юлія Попович – П. Божика «Письмо в рідний край» (588 переглядів); Дмитро Ліщук – Т. Галіпа «Коляда» (189 переглядів).

Цікавим є онлайн-проект «Відомі краєни». На сторінці бібліотеки у фейсбук було викладено відео: «Веселі байки Оксани Гнатчук», «За покликанням я поет-лірик» (М. Лазарук); до днів народження письменників, відомих буковинців, зокрема: «Дитячі веселинки від Віктора Обдуленка», «П'ять хвилин з Василем Довгим», «Мандрівка сторінками Василя Кукульняка», «Казкар і чарівник Василь Мельник», Борис Бунчук: «Душі не вільно відпочити», «Юним читачам нові книжки від Володимира Ільчука», «Карпатський край очима Галини Татарин», Марія Андроник: «Радіоказки для дітей», «Сім'я талантів» про сім'ю Китайгородських, М. Бронинський «Життя моє, як схоже ти на книгу», «Митець великої душі та неспокою: Дмитро Гнатюк» та ін.

Онлайн-проект «Книжкова дегустація» за участю активних читачів Чернівецької ОБД Насті та Єгора: відкриття проекту; День нової книги «Нова книга автора»; бібліотечний урок «Читаємо граючись залюбки», «Загубилися на полиці», «Улюблені книги малюків», «Книжки про зиму та свята» та ін.

У співпраці з Чернівецьким меморіальним музеєм Володимира Івасюка з нагоди 85-річчя від дня народження його батька – видатного письменника, літературознавця, фольклориста, педагога, громадського та культурного діяча Михайла Івасюка – у 2002 році було започат-

ковано конкурс на краще читання віршів зі збірки-посвяти «Елегії для сина». Відтоді щороку напередодні дня народження М. Івасюка відбувається обласний конкурс юних читців віршів-посвят Володимирі Івасюку. У 2020 в зв'язку зі світовою пандемією COVID-19 конкурс змінив офлайн-формат на онлайн. І до 103-ої річниці проводився онлайн-марафон читання віршів зі збірки М. Івасюка «Елегії для сина». Співорганізатор конкурсу – ГО «Центр актуальних місцевих ініціатив» (голова правління Михайло Павлюк). Захід проводився на платформі ZOOM. У онлайн-марафоні взяло участь 70 учасників.

2017 року Чернівецька ОБД виграла грант від Міжнародної організації IREX програми ПОЛІС* «Community Polising» «Поліція і Спільнота». Після реалізації проекту продовжилася тісна співпраця з Управлінням патрульної поліції в Чернівецькій області. Так, у бібліотеці діють проекти «Безпечне літо з поліцейським» та «Казка з поліцейським» (за участі шкільних офіцерів поліції А. Харени, О. Ізбора, І. Пастуха, В. Гандзюк, Ю. Руснак). На зустрічах з ними читачі бібліотеки дізнаються про правила поведінки на водоймах, у лісі, на ставку, на річці, на майданчику та ін. Також спільно з УПП був започаткований аудіопроєкт на допомогу онлайн-школі «Reised by books – вихований книжкою», який має на меті виховання культури читання серед школярів. Аудіоподкасти, записані бібліотекарями та поліцейськими, розміщені на сайті бібліотеки в рубриці «На допомогу освіті».

Влітку пора відпочинку, але не для бібліотеки. На зміну виїздів в табори відпочинку прийшла нова форма роботи – Програма літніх читань. Це «Читання на лавиці» в Центральному парку культури і відпочинку ім. Т. Г. Шевченка, салон літніх читань «Під парасолькою» у дворіку бібліотеки, до дітей у садочки мандрує ляльковий театр «Коли оживають ляльки», волонтерські чи-

тання «Читає читач читачу» та ін. А також кімната для дозвілля «Почитаймо та пограймо!», де відбуваються бібліотечні заходи, зустрічі з письменниками та краєзнавцями, майстер-класи, етнографічні свята, перегляди мультимедійних презентацій, турніри ерудитів, заочні мандрівки, конкурси тощо.

Бібліотека розвиває партнерську взаємодію з місцевими видавцями «ДрукАрт» та ВД «Букрек», успішно реалізуючи проєкт «Букрек пропонує, бібліотека популяризує».

У реалізації краєзнавчих культурологічних програм і проєктів бібліотека активно взаємодіє з навчальними закладами, музеями (краєзнавчим, архітектури та побуту Буковини, літературно-меморіальними – О. Кобилянської, Ю. Федьковича, В. Івасюка), закладами освіти та позашкільними установами.

З метою об'єднання зусиль для популяризації бібліотечної справи та заохочення дітей до читання, спільної організації презентації книжок, співорганізації чергових обласних конкурсів юних читців поезії Чернівецька ОБД підписала меморандум про співпрацю з Центром актуальних місцевих ініціатив (голова правління – політичний експерт, кандидат політичних наук Михайло Павлюк), Чернівецьким місцевим центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги з метою розширення можливості отримання безкоштовної правової допомоги, співпраці зі ЗМІ.

До 150-річчя від дня народження Лесі Українки Чернівецька обласна бібліотека для дітей спільно з обласною організацією НСПУ провела флешмоб «Лесина пісня мандрує Буковиною», тим самим долучившись до міжнародного онлайн-флешмобу. В ньому взяли участь 170 учасників: учні шкіл, гімназій, ліцеїв м. Чернівці та Вижицького, Чернівецького, Дністровського районів, студенти вищого професійного художнього училища

№ 5 м. Чернівці, факультету педагогіки, психології та соціальної роботи ЧНУ ім. Ю. Федьковича; учні Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки, студенти Фахового коледжу ЧНУ ім. Ю. Федьковича. Найменша учасниця – чотирирічна Ніка Гаращук, а найстарший – Володимир Даневич, краєзнавець-любітель із с. Стрілецький Кут, де перебувала Леся Українка із О. Кобилянською у 1901. Переможці (В. Медведчук, учень 2 кл. ЗОШ № 2 м. Чернівці та С. Муха, учениця 4-А кл. з с. Стрілецький Кут) були нагороджені цінними призами на прямому ефірі у фейсбук.

23 червня 2021 у прямому ефірі на сторінці Чернівецької обласної бібліотеки для дітей у фейсбуці відбулася презентація збірника кращих творів обласного туру 2017-2020 рр. «Всеукраїнський дитячий літературний конкурс «Творчі канікули», до якого ввійшло 45 поетичних та прозових творів переможців конкурсу в різних номінаціях. Збірник виданий за підтримки Управління культури Чернівецької обласної державної адміністрації та надрукований у Чернівецькому видавництві «ДрукАрт». На презентацію завітали: голова Чернівецької обласної організації НСПУ, письменник Василь Джуран, поет Василь Васкан та конкурсанти, твори яких ввійшли до збірника.

Чернівецька обласна бібліотека для дітей взяла участь та стала одним із переможців у обласному пітчінгу проектів соціальної дії «Активні громадяни». Він здійснювався Британською Радою спільно з ГО «Міцна громада», ГО «Молодіжна Платформа» та Херсонським обласним благодійним фондом «Об'єднання».

Мета проєкту – облаштування екоальтанки у дворіку бібліотеки для дітей міста Чернівці влітку 2021 року для того, щоб зацікавити і залучити дітей громади до екоспрямованих заходів, а саме екочитання та майстер-класів. Екоальтанка – можливість проводити роботу з дітьми серед природи.

До 30-річчя Незалежності України Чернівецька обласна бібліотека для дітей спільно з Управлінням патрульної поліції в Чернівецькій області (начальник відділу зв'язків з громадськістю, майор Ігор Пастух), Чернівецькою обласною організацією НСПУ (голова Василь Джуран), ГО «Об'єднання митців Буковини» (голова Марія Керер-Ластівка) зініціювали відеочелендж «Незалежна Україна – 30#Буковинчики вітають#». На електронну адресу ЧОБД надійшло 69 відеопривітань від читачів м. Чернівці та Чернівецької області.

26 серпня 2021 у прямому ефірі на сторінці фейсбук журі оголосило переможців відеочеленджу. Ними стали: I місце – Єгіпет Даша (с. Вашківці Сокирянської міської ради) та Тулівська Олена (Педагогічний фаховий коледж ЧНУ ім. Юрія Федьковича); II місце – Палагнюк Ксенія (с. Шишківці КУ «Новоселицька публічна бібліотека» Новоселицької міської ради) та Бухарова Любов (Шипинецький ЗЗСО); III місце – Бевцик Яна (м. Кіцмань КЗ «Кіцманська публічна бібліотека»), Лучишин Анастасія (м. Чернівці), Щербан Наталія (Педагогічний фаховий коледж ЧНУ ім. Юрія Федьковича).

В центрі роботи бібліотеки сьогодні, як і завжди, читачі – наші «буковинчики». Виховуючи дитину – виховуємо націю, майбутнє України.

Тамара Клюй,
директор КЗ «Чернігівська ОБД»
Чернігівської обласної ради

Дитячі бібліотеки Чернігівщини в інформаційному просторі громади

У наш час дитяча бібліотека – інформаційний та культурний центр, який повинен стати осередком розвитку місцевої громади. У результаті бібліотека отримує зворотній зв'язок – рекламу та підтримку громади. Зрозуміло, що замовником і споживачем бібліотечних послуг є населення певного регіону, і бібліотека через задоволення його інформаційних потреб бере участь у покращенні життя громади. Чим більше ресурсів – інформаційних, фінансових, матеріально-технічних, кадрових громада надає бібліотеці, тим якісніше книгозбірня задовольняє інформаційні потреби населення.

Життя показує, що дитячі книгозбірні повинні постійно доводити громаді необхідність свого існування. А серед інструментів реалізації ефективним є організація та проведення масштабних заходів, які наочно демонструють владі й мешканцям громади можливості бібліотек.

Чернігівська обласна бібліотека для дітей найбільша книгозбірня дитячої літератури в області, центр з питань організації та промоції дитячого читання в регіоні, центр надання методичної, консалтингової допомоги дитячим, сільським і шкільним бібліотекам Чернігівщини. Зробити бібліотеку корисною для громади та підтвердити статус провідного соціального закладу для місцевої громади обласній дитячій бібліотеці вдається завдяки постійному пошуку і впровадженню інновацій-

них форм роботи, підвищенню професіоналізму бібліотекарів, а також традиційному партнерству із закладами освіти, тісними зв'язками із місцевими ЗМІ. Бібліотека у взаємодії з партнерами є організатором і промоутером масштабних загальноміських і обласних творчих акцій, спрямованих на залучення дітей до читання.

У 2021 році чернігівським книголюбам пощастило відкрити головне книжкове свято року – Всеукраїнський тиждень дитячого читання. Саме нашій області випала честь розпочати низку яскравих літературних подій, які відбулися в усіх бібліотеках України для дітей. Тиждень дитячої книги був і залишається найпопулярнішим святом юних читачів, батьків, дитячих бібліотекарів, письменників, видавців і всіх шанувальників дитячої книги. Святкування було незвичайним і феєричним, гармонійно поєднавши реальне і віртуальне. Саме урочисте відкриття привернуло увагу місцевої влади до бібліотеки. Генеральний директор НБУ для дітей Алла Гордієнко гідно оцінила роботу Чернігівської обласної бібліотеки для дітей, відзначила та нагородила партнерів, меценатів, кращих бібліотекарів, які вносять вагомий вклад у розвиток бібліотечної справи, популяризацію книги і читання.

Для того, щоб зацікавити дітей та заохотити їх до читання, у бібліотеці щороку проходить урочиста церемонія нагородження кращих читачів року «Бібліо-Оскар», під час якої номінанти мають можливість пройтися червоною доріжкою, отримати нагороду в різних номінаціях «Кращий читач року», «Читаюча родина», «Партнерство заради дитини», «Друг бібліотеки». За сім років існування на «Бібліо-Оскарі» нагородили майже 200 номінантів. Свято зазвичай відбувається на майданчику перед бібліотекою, привертає увагу яскравим оформленням, виступами дитячих колективів, щасливими обличчями дітей.

За ініціативи місцевої влади обласну бібліотеку для дітей запросили на святкування 30-річчя Дня Незалежності, у центрі міста була представлена локація із кращими творчими роботами дітей області до всеукраїнського конкурсу «Незалежна і єдина – моя Україна!». Із задоволенням маленькі чернігівці долучилися до створення прапора України із жовтих колосків і блакитних метеликів, прапор прикрашає тематичну книжкову виставку в бібліотеці.

Особлива увага приділяється дітям і батькам влітку, громада міста не залишається без уваги бібліотеки. Проект «Книжковий пікнік у Березовому гаю» працює усе літо – діти і батьки під час відпочинку в парку мають можливість почитати разом з дітьми книжки, переглянути журнали, навіть взяти участь у невеличких лялькових виставах, які пропонує бібліотека, а також в літературних іграх, вікторинах, майстер-класах тощо.

Відкритим простором, живим спілкуванням, яскравими книгами приваблює відвідувачів бібліотеки та перехожих «Літня читацька альтанка», урочисте відкриття якої традиційно відбувається у Міжнародний день захисту дітей. Програма літньої альтанки дуже насичена: акція «Бібліотекарі читають дітям»; веселі читання на «Чарівному килимку»; малюнки на асфальті «Розфарбуємо літо»; флешмоби «Книжкові хвилі»; «Книга скликає друзів»; дні книжкових новинок, цікавих ідей, майстер-класи тощо.

Нова локація – книжково-ігровий майданчик «Виходь у двір читати!» – з'явилася завдяки побажанням батьків, які запросили бібліотеку до свого двору, адже дітям відпочивати з бібліотекою набагато цікавіше. Важливим є те, що завдяки таким формам роботи до бібліотеки записуються нові читачі. Завдяки новим проектам створюється нове креативне книжкове середовище, розширюються можливості дітей вільно долучатися до чи-

тання, розвивається цікавість до книг та привертається увагу до бібліотеки.

Бути потрібними і цікавими для користувачів – дітей, підлітків, батьків і вчителів – наша мета у будь-яких обставинах життя. Велика робота проводиться на сайті бібліотеки та шести блогах, відвідуваність яких за минулий рік – 1205608 переглядів, що свідчить про актуальність і цікавість поданих матеріалів.

Робота обласної бібліотеки для дітей завжди викликає інтерес у ЗМІ, телерадіоагенція «Новий Чернігів» запросила працівників бібліотеки у прямий ефір програми «Вечірній Чернігів» з інформацією про роботу в умовах карантину. Цілий цикл передач за темою «Як прищепити сучасним дітям любов до книги і читання» за участю бібліотеки пройшов на Українському радіо Чернігівська хвиля у програмі «Прайм-Вечір. Акценти».

Дотримуються такого алгоритму діяльності й бібліотеки для дітей Чернігівщини. На сьогодні в області працює 23 дитячі бібліотеки. Завдяки активності протягом минулого року діти Чернігівської області стали переможцями Всеукраїнських конкурсів – міжнародному конкурсі-єднанні «На одній хвилині», дитячому літературному конкурсі «Творчі канікули», конкурсі дитячого фотомалюнка «Мрійник року», конкурсі творчих дитячих та юнацьких робіт «Я гордий тим, що українець зроду». Обласна бібліотека для дітей спільно з дитячими письменниками Чернігівщини провела X-обласний конкурс дитячої літературної творчості «Хай весь світ дивують нині діти неньки-України», за час існування конкурсу в ньому взяли участь понад тисячі творчих дітей області. Біля 15 років у бібліотеці працює проєкт «Вчимося жити на землі» спільно з навчально-методичним центром цивільного захисту Чернігівської області, у рамках якого був проведений обласний літературний конкурс «Здоров'я – найцінніший скарб» (надійшло біля 100 робіт

дітей Чернігівщини). Велику зацікавленість серед дітей області визвав обласний літературно-художній конкурс «Здоров'я в долонях» (спільно з обласним центром народної творчості й ОУНБ ім. Короленка).

У поточному році юні чернівчани стали учасниками та переможцями Всеукраїнського конкурсу дитячого екомалюнка «Книга і діти, екологія і світ», онлайн-конкурсу дитячого малюнка «Я і мої права» до 25-річчя Конституції України, Всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Незалежна і єдина, будь навіки, Україно!» до 30-річчя Незалежності України, Міжнародного конкурсу дитячих малюнків «Щасливе дитинство».

У Чернігівській міській бібліотеці для дітей ім. Довженка реалізовано соціальний онлайн-проект «Книжка мого дитинства». Відомі молоді люди Чернігова (Володимир Пилипенко – чернігівський гід, кандидат історичних наук, викладач, Діна Вонг – журналіст, телеведуча ЗМІ «UA: Чернігів», Дмитро Митрофанов – боксер міжнародного рівня, Євген Сидоренко – актор молодіжного театру, кіноактор та інші) розповідали про книжки свого дитинства, які вплинули на їхнє життя та які рекомендували перечитати батькам разом з дітьми. Відеоролик набрав 1500 переглядів.

Плідну і цікаву роботу демонструє Борзнянська районна бібліотека для дітей, зокрема, впроваджена інформаційно-пізнавальна радіoproграма «Книга – перед мікрофоном». Розповіді про цікаві книги українських авторів – це чудова нагода популяризувати книгу, заохочувати дітей до читання. Спільний проєкт Борзнянського районного радіомовлення та Борзнянської районної бібліотеки для дітей, створений з метою формування у читачів-дітей стійкого інтересу до книги. Щоп'ятниці транслюється радіовипуск: «Родина і книга», «Читаюча людина – успішна людина», «Пізнай у справі рідний край», «Під книжковими вітрилами», «Для вас, тінейджери», «Україна через віки».

Необхідність дотримання протиепідемічних заходів з причини вірусу COVID-19 змусила дитячих бібліотекарів Сновської книгозбірні перевести в онлайн-режим свою «Казкотерапію». Акція діє під назвою «Дитяча бібліотека: казка-онлайн», де казки читають вчителі та діти міста. Для популяризації книги і читання книгозбірня започаткувала рубрику у фейсбуці «Книжковий позитив», де діти рекламують прочитані ними книжки. Читачі цієї бібліотеки взяли активну участь в онлайн-конкурсі «Stand-Up Книга», де презентували свої улюблені книги, аби їх захотіли прочитати інші.

Не відставали від своїх колег і працівники Козелецької дитячої бібліотеки: почали спілкуватися з читачами-дітьми онлайн, зокрема, запропонували малечі читання вголос. Така ідея дуже сподобалась – до читання долучилися не тільки діти, а й батьки. Неабиякого розголосу набула онлайн-акція «Селфі з улюбленою книгою: Я прочитав і тобі раджу». Веселі, пізнавальні та цікаві виступи лялькового театру «Пізнайко» під час літніх канікул, які були створені в онлайн-сервісі, припали до вподоби читачам різного шкільного віку, а також їхнім батькам. Працівники бібліотеки підготували віршоване привітання до Дня Прапора та до Дня Незалежності України на сторінках соцмереж.

Прилуцька міська бібліотека для дітей розширила свої послуги, тепер ними можна скористатися дистанційно. За допомогою розділу «Зворотній зв'язок» на сайті бібліотеки розміщуються тексти художніх творів за шкільною програмою: користувачі роблять запит, а бібліотекар знаходить текст твору у мережі, переводить його у текстовий формат і розміщує на сайті бібліотеки. За період карантину було розміщено близько 100 творів. Консультації в інтернет-блоці перейшли у віртуальний та телефонний режим, за період карантину 54 користувача отримали професійну консультацію. Теми звер-

нень різноманітні: робота у форматі World, створення мультимедійних презентацій тощо. Започаткувалась і така форма роботи, як надання довідок у телефонному режимі та режимі онлайн, підготовка рефератів онлайн через електронну пошту.

Велику зацікавленість та багато переглядів онлайн отримала акція Менської публічної бібліотеки «Акція #читай_вголос». Відомі люди громади пропонували дітям цікаві книги (20 відео).

Дитячі бібліотеки області приєдналися до Всеукраїнського онлайн-флешмобу «Читаємо разом улюблені дитячі твори». Юні читачі робили фото з книгами, або відео (зачитували уривки улюбленого дитячого твору) та надсилали їх на електронну адресу КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей» для подальшого висвітлення на блозі «Бібліотечна формула успіху». Загальна кількість переглядів – 1218.

Варвинська дитяча бібліотека максимально постаралася перенести свої онлайн-послуги на бібліотечну сторінку у фейсбуці: знайомство читачів з новинками літератури, створення бібліографічних письмових та відеодовідок за допомогою інтернет-сервісів «Messenger» та «Viber»; також пропонують кілька цікавих онлайн-сервісів для читання. До різних свят бібліотекарі проводять онлайн-огляди, рекомендації, віртуальні виставки.

Сьогодні бібліотеки впроваджують таку послугу, як «Бібліоняня» (Менська, Городнянська публічна бібліотека): дітей лишаяють у бібліотеці на певний час, якщо батькам потрібно відлучитись у справах.

Діти Чернігівщини активно долучилися до Всеукраїнського марафону читання, присвяченого Шевченківським дням «І лине Шевченкове слово». Викладали на офіційних сторінках бібліотек свої відео не тільки з декламуванням віршів Т.Г. Шевченка, а і до Дня вишиванки, Дня Європи.

Найкращі напрацювання у роботі бібліотек області з користувачами-дітьми знайшли відображення на блозі для фахівців «Бібліотечна формула успіху» обласної бібліотеки для дітей. Блог містить корисні для фахівців сторінки: «Конкурси для Дітей», «Бібліотеки області для дітей в Інтернеті», «Впровадження УДК», «Фахова Періодика», «Методист Рекомендує», «Методичні Матеріали», «Авторські Таблиці», «Мережа Бібліотек Для Дітей Чернігівської області», «Сайти бібліотек України». Відвідуваність блогу на сьогодні становить більше 58 тисяч.

Це невелика частка роботи дитячих бібліотек Чернігівщини, що працюють незважаючи на труднощі, недостатнє фінансування, кризи і трансформації.

Виклики часу спонукають бібліотеки шукати власну нішу в соціокультурному середовищі, своєчасно реагувати на потреби користувачів, передбачати їх. Від того, наскільки бібліотеки можуть вписуватися в нові умови життя, відповідають умовам і запитам сучасних користувачів, змінюють свій світогляд і форми роботи, залежить їх місце у майбутньому інформаційному світі. Мета діяльності дитячих бібліотек Чернігівщини – бути невід’ємною частиною інформаційної структури територіальної громади, соціокультурним центром, що сприяє розвитку особистості.

*Галина Трохименко,
директор ОКЗ «Харківська ОБД»,
заслужений працівник культури України*

**Громада – бібліотека – діти:
роль Харківської обласної
бібліотеки для дітей
як методичного центру надання
якісних культурних послуг**

У виступі увагу акцентовано на важливих змінах у пріоритетах діяльності обласної бібліотеки для дітей як методичного центру для публічних бібліотек області; презентовано конкретні дії, проекти, програми (у т.ч. грантові), спрямовані допомогти бібліотекам територіальних громад області відшукати свою нішу на сучасному інформаційному ринку в умовах децентралізації і адміністративно-територіальної реформи; окреслено перспективи подальшої діяльності у цьому напрямі.

За роки свого існування бібліотека зазнала багато змін і перетворень: пройшла випробування і важкі часи Великої Вітчизняної війни, структурні перебудови 60-х років, досвід перших корпоративних зв'язків 70-х, актуалізацію творчих об'єднань і гурткової роботи у 80-ті роки, диференціацію індивідуальних форм роботи і новітні тенденції наприкінці 90-х років ХХ століття.

Сьогодні ХОБД – творча лабораторія, де здійснюється апробація різноманітних інноваційних форм промоції читання, роботи з дітьми, батьками, освітянами, фахівцями бібліотечної справи, проводяться дослідження потреб читачів, проблем соціалізації підростаючого покоління, ведеться пошук шляхів розвитку дитячих бібліотек області в умовах новостворених територіальних громад.

Зазвичай, коли ми ділимося досвідом з колегами, то розповідаємо, які ми сучасні, креативні, оперативні. Дійсно, у всіх нас чимало цікавих проєктів, програм та напрямків у роботі. Однак, ми спробуємо свій виступ побудувати таким чином, щоб було зрозуміло, яку саме конкретну допомогу ми як методичний центр здатні запропонувати дитячим бібліотекам громад сьогодні і, як вони можуть нею скористатися.

Як науково-методичний центр з питань організації бібліотечного обслуговування дітей, бібліотека здійснює методичне керівництво 59 спеціалізованими дитячими бібліотеками у районах області та міста, а також 584 сільськими бібліотеками-філіями; є координаційно-методичним центром для 732 шкільних бібліотек м. Харкова та області.

Без перебільшення зазначимо, що протягом 2020-2021 рр., дуже непростою у плані вирішення подальшої долі існування дитячих бібліотек області, завдяки спільній роботі з фахівцями Національної бібліотеки України для дітей нам вдалося зберегти мережу цих унікальних книгозбірень, а відтак – і наше майбутнє.

Протягом 2020-2021 рр. на адреси всіх голів новостворених територіальних громад нами було підготовлено і надіслано листи з проханням врахувати конституційне право дітей на спеціалізоване бібліотечне середовище та зберегти мережу дитячих бібліотек від стагнації під час проведення адміністративно-територіальної реформи.

Зазначена діяльність активно тривала і протягом 2017-2020 рр. В усі без виключення райони та адміністративно-територіальні одиниці систематично і оперативно надсилалися листи, підготовлені адміністрацією нашого закладу щодо діючого законодавства у сфері культури стосовно захисту дитячих бібліотек; рекомендації щодо Статутних документів.

Паралельно великий блок листів та інформаційно-аналітичних матеріалів з означених питань нами було

надіслано на начальників та завідувачів відділів культури і туризму райдержадміністрацій та окремих ОТГ, керівництву районних і місцевих рад та адміністрацій.

Важливу роботу протягом 2016-2020 рр. було проведено в окремих адміністративно-територіальних одиницях, де виникала конкретна загроза незаконного злиття, перепрофілювання або закриття дитячої бібліотеки. З метою комплексного вивчення діяльності, а також надання практичної, правової і методичної допомоги публічним бібліотекам та спеціалізованим бібліотекам для дітей було здійснено виїзди до Вовчанського, Валківського, Барвінківського, Дергачівського, Зміївського і Шевченківського районів.

Проведено зустрічі і консультації не лише з керівництвом бібліотек, але і з представниками районних рад, райдержадміністрацій і громад.

Цілком логічним, на нашу думку, стане створення вже у поточному в році на громадських засадах Регіональної бібліотечної ради із правового захисту дитячих бібліотек області під час адміністративно-територіальної реформи. Поштовхом до цього стало те, що, на жаль, останнім часом далеко не завжди на місцях питання функціонування наших закладів вирішуються на нашу користь. І ми дійсно розуміємо, що колегам на місцях потрібна така підтримка ззовні. До цієї Ради будуть долучені юристи, правознавці, активісти, журналісти і волонтери, які допомагатимуть захищати права дитячих бібліотек.

На сьогоднішній день триває затвердження Статутів бібліотечних закладів і уточнення статусу кожної бібліотеки, тому сподіваємося, що і надалі діяльність нашого закладу як методичного центру буде затребувана, і дитячі бібліотеки знайдуть почесне місце у ніші інформаційних послуг кожної громади.

Декілька акцентів хотілося б зробити на діяльності

нашої бібліотеки з організації власних професійних заходів. Сьогодні значення їх важко переоцінити. Завдяки їм піднімається престиж закладу, професії, створюється позитивний імідж, консоліднуються ресурси, привертається увага громадськості до читання і розвитку.

Ще у 2011 р. нашою бібліотекою було ініційовано Обласний огляд-конкурс «Краща дитяча бібліотека Харківщини». Це дійсно була непересічна і знакова подія у культурному житті області. Пройшло 10 років, і ми вирішили відродити цей цікавий досвід, тому вже на початку 2022 р. анонсуємо старт II Обласного огляду-конкурсу. Завдяки цьому сподіваємося вирішити дуже важливе завдання – привернути увагу громад до сучасних можливостей бібліотек як центрів культури, інновацій і соціальних ініціатив.

Декілька слів про наші Всеукраїнські конкурси «Лідер читання», «Творчі канікули», «Книгоманія» та Міжрегіональні конкурси дитячої творчості патріотичного спрямування. Зазначимо, що наша бібліотека традиційно посідає лідуючі позиції в Україні за кількістю учасників. За нашими підрахунками, загальна кількість цих заходів протягом 2005-2021 рр. становить 52, а кількість дітей-учасників Харківської області – понад 85 тис. (на всіх рівнях).

Як результат, увага дітей прикута ще до однієї знакової події – Обласного патріотичного форуму, який за 5 років проведення (2015-2019 рр.) зібрав понад 2,5 тис. учасників з усієї Харківщини. Це не тільки патріотичний захід, це справжній крок назустріч миру, консолідація зусиль дитячих бібліотекарів, освітян, батьків у справі виховання справжніх громадян.

Знаковою подією для всіх нас став 2012 р., коли ми виграли грант програми «Бібліоміст» на суму 2500 доларів (перемога у 5-му раунді конкурсу проєктів співпраці бібліотек з місцевими громадами програми «Бібліоміст»)

на створення Регіонального сайту дитячих бібліотек Харківщини «Бібліомістечко – дитячий простір».

Відтепер всі наявні ресурси дитячих бібліотек області акумулюються на спеціальній інформаційній платформі, оскільки на сьогодні ще далеко не всі означені заклади мають власний сайт. У зв'язку з появою нових територіальних одиниць і зміною статусів дитячих бібліотечних закладів ресурс наповнюється новим контекстом у тестовому режимі.

Розширити професійні корпоративні зв'язки дозволило створення інформаційно-методичної служби «Бібліокур'єр» з надання консалтингових послуг. Окрім бібліотек м. Харкова та Харківської області, ці послуги отримують також заклади освіти.

Ще один цікавий напрям, який буде запропоновано бібліотекам області найближчим часом – організація Ярмарків ідей «Інновації по колу». Навіть за умов введення карантинних умов, їх можна буде проводити вже у звичному для нас режимі онлайн. Наразі розробляються нові форми та оновлення змісту цих заходів – це будуть не лише вже добре нам відомі професійні лоти та аукціони, але і проблемні, модульні завдання з інтерактивною складовою.

Не дивлячись на обмежену можливість проводити важливі методичні заходи безпосередньо на місцях, спілкуючись із колегами, нами набутий цікавий досвід реформатування роботи в онлайн-режим. Так, протягом 2019-2020 рр. серед дитячих бібліотек області було організовано і проведено обласний фестиваль стендових презентацій «Дитяча бібліотека – центр розвитку громад». Кожною бібліотекою було підготовлено прес-досьє конкретної громади; презентовано власні бібліотечні проекти, спрямовані на розвиток конкретної громади. Всі ці матеріали розміщено на сайті нашого закладу в інтерактивному бюлетені і розіслано у

форматі PDF дитячим бібліотечним закладам області.

У наступному році це починання буде продовжено; нами вже ініційовано старт II Фестивалю стендових презентацій «Екологія і суспільство: можливості громад і дитячих бібліотек». Вважаємо дуже своєчасним саме зараз допомогти дитячим бібліотекам довести громаді своє значення, можливість і головне – бажання працювати у цьому напрямі.

Знаковою подією у житті нашої бібліотеки, а також дитячих бібліотек області стало створення на нашій базі Харківського прес-клубу «Пульс» за підтримки Асоціації міст України (АМУ) в партнерстві з IREX/Україна (Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів) за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID).

У лютому 2019 року відбувся практикум «Підтримка просування реформи місцевого самоврядування через інформаційні майданчики у Харківській області» за участі бібліотечних працівників Харківщини та представників ОТГ області. Головна мета заходу – підвищення обізнаності громадян та їхнє розуміння реформи місцевого самоврядування через залучення місцевих громадських організацій, бібліотек та ЗМІ. Учасники тренінгу – представники Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області, ОТГ, хабів, громадських організацій, преси, регіональних консультантів Асоціації міст України, завідувачів районних та центральних бібліотек Харківської області.

Наступним етапом реалізації проєкту стала організація круглого столу для представників ОТГ Золочівської та Старосалтівської громад Харківської області «Шляхи посилення впливу громади на місцеву політику». Захід відбувся за підтримки ГО «Нова енергія» та ГО «Право на захист», National Endowment for Democracy.

Завдяки спілкуванню та жвавому обговоренню найбільш болючих і проблемних питань існування закла-

дів культури у майбутніх громадах вдалося спонукати бібліотекарів й представників ОТГ до активної участі у житті громади та місцевому самоврядуванні, досягнуті конкретні домовленості щодо подальшої стратегії і напрямків діяльності PR-Клубу.

Підтримуючи курс на демократію і співпрацю з Європейськими країнами, бібліотекою розвивається такий важливий напрямок, як Україна – ЄС. Досвід співпраці з Балтійською Міжнародною академією (м. Рига, Латвія), завдяки чому у бібліотеці було створено Європейський куточок, а згодом підписано угоду про співпрацю з Латгальською центральною бібліотекою (м. Даугавпілс, Латвія), дав нам певний трамплін для подальшого розвитку цього напрацювання.

Протягом 2019 р. спільно з представництвом ЄС в Україні для дитячих бібліотек області організовано і проведено воркшоп «Україна – ЄС: співпраця з дитячими бібліотеками та взаємовідносини» (в межах реалізації проекту Представництва Європейського Союзу в Україні «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні»). Усього у заході взяло участь 32 учасника, які представили 23 бібліотеки Харківщини.

Також наш заклад є учасником проекту Представництва ЄС в Україні «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні» та є координатором зі створення 28 куточків Європейського Союзу у дитячих книгозбірнях Харківської області «ЄС на книжковій полиці».

Вище нами наведено практичні кроки щодо підтримки позитивного статусу дитячих бібліотек у громаді, окреслення їх подальших перспектив.

І як вважають фахівці, сьогодні є багато прикладів успішної діяльності вітчизняних дитячих бібліотек, які демонструють мобільність, здатність оперативно реагувати на зміни макросередовища. Дійсно, їм вдається підтвердити свою необхідність громаді, а на практиці

довести, що це життєздатний унікальний соціальний інститут. Саме вони стають комфортними просторами для навчання та дозвілля, забезпечують можливості вільного та відкритого спілкування, яке сприяє гармонізації суспільства.

Центр інформації, місце спілкування і дозвілля, публічний простір – це насправді сучасні застребувані категорії, з яких складається бібліотека.

Бібліотека – це коворкінг (центр зайнятості людей різних професій із різних сфер діяльності). На наше особисте переконання, дитячі бібліотеки не стають коворкінгами, вони завжди ними і були. Виконуючі різноманітні соціальні функції, ми по суті є багатофункціональним бібліотечним соціальним інститутом, частиною сучасної культурної індустрії (у розумінні її як сфери прикладної, практичної діяльності).

Таким чином, напрямки окреслено, дитячі бібліотеки області продовжують активно розвиватися, створюються нові сервіси, культурні продукти, реалізуються спільні програми і проєкти. І наше завдання – не стояти осторонь цих процесів, триматися разом, допомагаючи створювати дружній простір для дітей та громади.

*Ольга Прокопович-Ткаченко,
директор КЗК «Дніпропетровська ОБД»*

Бібліотека для сучасної дитини: творче читання, активне зростання

У всьому світі бібліотеки модернізуються, перетворюючись з традиційних книгозбірень на сучасні центри розвитку та освіти. Теж саме відбувається і з дитячими бібліотеками в Україні, в яких дбають не лише про комфортні умови та сучасне обладнання, а й про можливість для розвитку та освіти маленьких читачів. Сьогодні бібліотека і як інституція, і як простір переживає трансформації пов'язані з викликами часу: зміна пріоритетів користувачів, характеру та носіїв знань, цінностей і стилів життя.

Мультифункціональність. Бібліотека стає суспільним простором, де відбуваються заходи для різної аудиторії, починаючи від книговидачі та обслуговування користувачів, до вечірок, виставок, презентацій, вистав. Корисною практикою є робота у міському просторі поза бібліотекою. В нагоді стають партнерства з іншими організаціями, освітніми центрами, громадськими організаціями. Також бібліотеки не бояться експериментувати з форматами, адже деколи привернути увагу до книги не анотація, а тематична рейввечірка чи чаювання з обговоренням.

Відвідувачам має бути зручно. Це стосується освітлення, меблів, робочих зон і, особливо, неформальності атмосфери. Необхідно відштовхуватися від того, що діти мають різні потреби для роботи — одним приємніше працювати в тиші, інших надихає жвава дискусія. Особливо доступними бібліотеки мають бути для дітей з інвалідністю.

Менше контролю – більше свободи самовираження. Зміна стилю життя і цінностей відвідувачів потребує зміни правил. Наприклад, можна дозволити приходити зі своїми напоями, розширити можливості брати книги додому, можливість відсвяткувати день народження, зустрічі з друзями.

Зонування простору. Багатофункціональність простору має відповідати і його зонуванню. Для різних сценаріїв використання облаштовуються відповідні простори: для дозвілля, відпочинку, спілкування, перекусу чи кави.

Сьогодні є велика потреба в спілкуванні дітей у безпечних, комфортних місцях, де навчання проходить поруч із цікавим дозвіллям, є рівний доступ до інформації, зручні та сучасні сервіси, дружнє середовище для дітей та підлітків.

Мережевість. Передбачає розбудову зв'язків та налагодження дистанційного доступу до ресурсів бібліотеки: сайту, сторінок у соціальних мережах.

Бібліотека – це місце, де кожен може отримати культурну послугу безкоштовно. Сьогодні в нашій бібліотеці можна знайти не лише книги різної тематики, включно із найсвіжішими новинками, а й скористатися комп'ютерами, отримати консультацію психолога. Бібліотеки перетворилися на дозвіллеві центри для дітей, де можна відвідувати різні майстер-класи та заняття, лекції і тренінги та просто відпочивати. Традиційні стелажі з книгами доповнюють оригінальним декором приміщень, м'якими меблями, настільними іграми, виставками творчих чи фоторобіт, цікавими конструкціями, на зразок замків чи велетенських вагонів поїздів, тощо. Для дітей створені спеціальні зони для читання. Малюки не лише можуть брати, читати та розглядати книги із полиць, але й гратися іграшками, складати пазли чи конструктори, малювати чи ліпити з пластиліну тощо. Вибір засобів для гри дуже різноманітний: від м'ячиків та м'яких іграшок до лялькового театру. Це не лише дає можливість зайня-

ти малюка якоюсь справою, але їй розвиває його творчі та пізнавальні здібності, тренує пам'ять, поліпшує дрібну моторику рук, зрештою, зацікавлює до читання та книг.

Місця для читання і гри оформлені креативно і з думкою про маленьких читачів. Тут затишно як малятам, так і батькам. Бібліотекарі докладають багато зусиль, щоб дитина почувалася комфортно. Меблі, декорації – усе служить для того, щоб створити особливу атмосферу, яка надихатиме до читання і пізнання. Так, в Дніпропетровській обласній бібліотеці для дітей в оновленій зоні «Занурення в казку» діти ніби потрапляють у казковий світ: вільний політ фантазії долає відстані в часі та просторі та несе до незвіданих країн і невідомих епох. Для дітей щодня протягом року бібліотека проводить різні заходи. Достатньо лише зайти на сайт бібліотеки та знайти те, що буде цікаво вам і вашому малюку: ігри, квести, перегляди мультиків чи фільмів, майстер-класи, вивчення англійської мови чи клуби за інтересами.

Користувачем нашої бібліотеки можна стати від народження. Часто у бібліотеці можна побачити матусь із немовлятами. Поки старші дітки читають чи граються, мама може приділити час малюкові: у бібліотеках є багато книг для наймолодших із тканинними чи музичними вставками.

Діти не можуть поводитися тихо, але ніхто їм не забороняє гомоніти. Вони нікому не заважають, це їх простір. Наші клуби раннього розвитку «Моє серденько» та «Білий лелека» дозволяють дитині розвиватися, відкривати світ для себе, покращувати навички читання, а постійне перебування у колі інших дітей дозволяє розвивати комунікаційні вміння та соціалізуватися. Це особливо важливо для тих, хто не може дозволити собі велику домашню бібліотеку.

Ми намагаємося робити все можливе, щоб книжкові багатства стали духовними багатствами дітей. Завдання

кожної дитячої бібліотеки – повернути дітям інтерес до книги і читання, максимально відкрити бібліотечний простір і організувати безбар’єрний доступ до інформації дітям з інвалідністю, забезпечити юним читачам оперативний доступ до інформаційних ресурсів і, одночасно, стати центром виховання інформаційної культури підростаючого покоління, а це означає – надати по-справжньому європейський сервіс в обслуговуванні інформацією.

Прививаючи дітям любов до читання, ми виховуємо громадян України, даємо їм нові знання. Діяльність бібліотеки для дітей направлена на виховання у користувачів почуття національної свідомості, гідності, глибокої любові до рідного краю, збереження і розвиток мовних і культурних традицій, ознайомлення з національними обрядами та звичаями, популяризацію української книги та книги загалом, бережливе ставлення до неї. Бібліотека – це місце, яке зберігає особливу атмосферу дитинства. Кредо наших бібліотекарів: знайомити дитину з бібліотекою потрібно якнайраніше, прищеплюючи малюкам любов до книги, до мистецтва в цілому, виховуючи ті прекрасні людські якості, які мають бути притаманні майбутньому поколінню. Виховати в дітях «звичку до бібліотеки» – процес, що вимагає поступовості й спільної роботи бібліотекарів з педагогами та родиною.

Допитливість і прагнення до нового закладена в людях з дитинства. Розвиваючись інтелектуально і фізично, підліток відчуває найсильніший інформаційний голод. Не кожен може розібратися, яка саме інформація йому потрібна для дозвілля, який жанр літератури більше до смаку. Іноді для того, щоб розібратися в цьому, доводиться поверхнево вивчити кілька літературних джерел. Бібліотека для цього надає необмежені можливості. Процес пошуку потрібної книги може і повинен приносити задоволення.

Сьогодні бібліотека намагається бути цікавою і корисною для своїх відвідувачів. Існує як мінімум п'ять причин, за якими відвідування бібліотеки буде корисним для сучасної дитини.

Територія навчання. Надання місця для навчання, підготовки домашніх завдань. У бібліотеці є для цього всі необхідні умови. Для користувачів працюють клуби «Яскрава українська» та англomовний клуб «Harry English».

Вільний доступ до інформації. Будучи найбільш доступним і стабільним інформаційним джерелом, установа працює за зручним для відвідувань графіком.

Допомога в самореалізації особистості. Бібліотека допомагає дитині усвідомити свою сутність. Відвідувач бібліотеки обмінюється думками з іншими читачами, беручи участь у заходах бібліотеки. Збагачуючись духовно, він знаходить віру в себе, самовдосконалюється, зміцнюючи почуття власної гідності.

Реалізація комунікативних потреб. Перебуваючи вдома, дитина відчуває потребу в живому людському спілкуванні. Бібліотека надає цю можливість. Після прочитання книги сюди повертаються за тим, щоб поділитися своєю думкою про прочитане з бібліотекарем і оточуючими.

Бібліотеки сприяють соціальної активності дітей, що сприяє зростанню соціальної згуртованості та стійкості, а також покращенню залученості їх до суспільного життя громад.

Інноваційна діяльність бібліотеки допомагає ставати конкурентоздатним закладом, запроваджувати нові бібліотечні послуги, формувати позитивний імідж в суспільстві та конкретній громаді через наступні напрямки:

- збереження й популяризація культурної та мистецької спадщини краю;
- створення цифрових бібліотечних продуктів;
- кроссекторальні літературні проєкти – взаємовигідне

партнерство бібліотек, літераторів і видавців, створення аудіо та електронних книжок;

- створення умов для дітей з інвалідністю (пандус, наявність книжок шрифтом Брайля, аудіокниг для дітей з вадами слуху, творчі клуби для особливих дітей). Наразі у бібліотеці працює клуб «Жирафчик»;
- створення креативних клубів за інтересами (студія відеомонтажу та відеоблогінгу «У світі кіно», артстудія «Креатив», клуб дозвілля «Book weekend», музична вітальня «Музика і ти», літературний клуб «VivArt молодий»).

Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей має багаторічний досвід партнерства з державними та громадськими структурами. У співпраці з Головним управлінням юстиції у Дніпропетровській області проведено заходи з правової освіти дітей та підлітків в рамках соціокультурного проєкту «Закон і право»; з Центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у м. Дніпрі, благодійною організацією «Центр культури та мистецтв «Златоуст» – спільний проєкт «Психологія для всіх» (психологічна допомога для батьків-вихователів, прийомних батьків, опікунів/піклувальників); Академією музики ім. М. Глінки – спільний проєкт музична вітальня «Музика і ти» та ін. Маючи великий інформаційний потенціал та напрацьовані зв'язки, бібліотека дедалі частіше стає ініціатором акцій, програм та спільних проєктів.

У сучасному динамічному світі надважливо розвиватися, надавати послуги, затребувані громадою, будувати партнерські стосунки з різними інституціями, облаштовувати сучасний та комфортний простір в бібліотеці, організовувати та проводити цікаві соціокультурні заходи. Тому бібліотека намагається давати більше, ніж очікують користувачі, а також викликати у них приємні емоції і захоплення.

Лариса Данилова,
в.о. директора КЗ «Запорізька ОБД
«Юний читач» Запорізької обласної ради

Особливості естетичного виховання дітей і підлітків у сучасній бібліотеці

Одним із пріоритетних напрямків діяльності сучасної бібліотеки є формування і впровадження цілісної системи художньо-естетичної освіти і виховання дітей, створення естетичного середовища в бібліотеці, відкритого до активної взаємодії з навколишнім соціокультурним простором. Дуже важливим стає створення такої інфраструктури, яка охоплюватиме:

- естетику предметного середовища, в якому читачі зможуть реалізувати свої художньо-творчі здібності;
- картинні галереї, мистецькі світлиці, художні майстерні;
- дизайн бібліотечних інтер'єрів;
- естетику бібліотечного спілкування і життєтворчості;
- красу міжособистісних стосунків, панування бібліотечного оптимізму і віри, що кожна дитина в душі – митець.

На сьогодні бібліотеки відкриті до контактів і плідно співпрацюють з музеями, філармоніями, театрами, взаємодіють з професійними та самодіяльними мистецькими колективами і відомими митцями, більш того, самі стають ініціаторами таких контактів. Також треба наголосити на тому, що бібліотека стала помічником і підтримкою школі, бо шкільна освіта у відриві від усієї системи позаурочної та позакласної виховної роботи об'єктивно не може реалізувати необхідний комплекс культуротворчих функцій, притаманних мистецтву. Саме художньо-естетичні аспекти в діяльності школи

і бібліотеки для дітей мають змогу нейтралізувати зовнішні антиестетичні впливи макросередовища, засобів масової інформації, виконувати арттерапевтичну і запобіжну функції щодо поведінки дітей, які мають будь-які відхилення від загальноприйнятих норм.

Мистецтво має великий вплив на становлення особистості, тому саме в дитячих бібліотеках кожна дитина має змогу ознайомитись з різними видами мистецтва, визначити і розвивати свої творчі здібності, поглибити і розширити знання, знайти і реалізувати нові захоплення.

Виховання засобами мистецтва вважається однією з суттєвих складових системи естетичного виховання. КЗ «Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач» ЗОР плідно працює в цьому напрямку і накопичує цікавий досвід із використанням креативних форм роботи. Так у відділі масової роботи та естетичного виховання успішно працює студія живопису «Уроки різноколірного чарівництва», є досвід роботи театральної студії «Чарівна маска», успішно реалізується арттерапевтичний проєкт «Всякому серцю любов і тепло», з 2010 року функціонує художня галерея «Через книгу у світ мистецтва», проводяться цикли майстер-класів як індивідуальних («Острівець фантазій художника», «Майстерня ексклюзивних речей»), так і групових («Відкрий у собі талант»). Із введенням у 2020 році карантинних обмежень у бібліотеці успішно реалізується онлайн-проєкт «Ми творчі» – відео майстер-класи різноманітної тематики. Малеча у відділі обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів завжди рада зустрічам у бібліотечному ляльковому театрі Домовичка Кузі, а спробувати самому стати актором і режисером можна у ще зовсім молодому театрі тіней «Місячна доріжка».

Міцна дружба і плідна співпраця єднає бібліотеку з дитячими музичними школами (№ 1, 2, 3, 5) та дитячою художньою школою. Юні музиканти Запоріжжя та їхні

викладачі являються незмінними учасниками масових бібліотечних заходів, даруючи свої уміння і під час презентацій в художній галереї, і на фестивальных заходах до Міжнародного дня захисту дітей, і музичних годинах тощо. Цьогоріч юні музиканти музичної школи № 3 разом і за допомогою викладачів в період карантину записали для нас концерт онлайн, який був розміщений на сторінці бібліотеки у фейсбуці під час проведення сімейного бібліофестивалю «Відкриваєм двері в літо».

До дитячих сердець доносять своє музичне мистецтво і артисти Запорізької обласної філармонії: солістка Вікторія Шестакова, скрипалі – родина Мамчурів, бандуристка Ольга Беженарь. Дарували свою майстерність студенти і викладачі Запорізького музичного училища імені Платона Майбороди, театр авторської пісні Олени Алексеєвої, частим гостем та учасником різноманітних свят є художник і музикант Андрій Шмирін, який може зайти до бібліотеки просто так, взяти до рук гітару і зібрати навколо себе всіх читачів, які в цей момент прийшли за книгами: співатиме і для малечі пісні з мультиків, і для дорослих – на замовлення.

Співпрацює наша бібліотека і з відомими художниками Запоріжжя. Так в художній галереї були презентовані: виставка «Мандри творчої душі» члена Спільки художників України Наталі Луценко; на гостини завітала Ірина Гресик – заслужений художник України; виставляли свої роботи члени молодіжної спільки художників України Карина Бойко і Анна Поплавка; неабиякою популярністю користувалася виставка «Із Запоріжжя з любов'ю» Олександри Камінської; виставка художниці Ксенії Доброчинської, яка малює не фарбами, а кавою, вином, лікером. А ви пробували малювати кавою? У нас така нагода була на проведеному майстер-класі. А ще працівники бібліотеки організували екскурсію до справжньої майстерні художника. Читачів радо зустрі-

чала відома запорізька художниця Наталя Коробова. До 30-річчя Незалежності України в художній галереї бібліотеки були представлені копії картин Марії Примаченко із фондів Запорізького художнього музею, з яким у нас творча дружба. Мистецький десант на чолі з директоркою музею Інгою Янкович неодноразово висаджувався в бібліотеці з лекціями і майстер-класами «Я-ілюстратор», «Бойківська писанка», «Шевченко-художник», «Дарую вам сонце». Крім того, за останні три роки читачі дізналися про енкаустику, дрінк-арт, печворк, вітраж.

Неабиякою популярністю серед читачів бібліотеки користуються заняття з арттерапії. Арттерапія заснована на спонтанному самовираженні й певною мірою ігнорує естетичні критерії в оцінці його результатів і професіоналізму автора. Більш важливим є сам процес творчості, а не результат. Вона пропонує дитині висловити свої емоції, почуття за допомогою ліплення, малювання, конструювання природними матеріалами. Дитина може не говорити, або може визнавати свої проблеми, але при цьому ліпити, рухатися і виражати себе через рухи тілом. Тож заняття з арттерапії можуть знімати психічне напруження. У занятті мистецтвом дуже важливо, щоб дитина відчувала свій успіх в цій справі. А успіх у творчості в дитячій психіці несвідомо переноситься і на звичайне життя. З досвідом роботи «Юного читача» з цього питання можна ознайомитися з методичного матеріалу «Арт-терапія в бібліотечній практиці», опублікованому на сайті бібліотеки.

Методичним відділом бібліотеки приділяється значна увага узагальненню досвіду роботи працівників бібліотеки з виховання естетичних смаків у читачів, виданню і розповсюдженню мережею бібліотек Запорізької області біобібліографічних довідок про життя відомих особистостей, пресбуклетів, методичних рекоменда-

цій з проведення масових заходів, розробки сценаріїв тощо. Наприклад, видано біобібліографічні довідки про українських композиторів Бориса Лятошинського і Платона Майбороду, прес-буклети про оперного співака Івана Паторжинського, відому художницю Тетяну Яблонську, композитора Володимира Івасюка, знану в усьому світі Марусю Чурай. Зараз готуються до друку методичні рекомендації «Популяризація національної культури в бібліотеках для дітей».

Також, в естетичному вихованні не останню роль відіграє і середовище, в якому навчається і живе дитина, складовою якого є чистота, живі рослини, відповідне художнє оформлення, сучасний ремонт і дизайн. На жаль, у зв'язку з недофінансуванням галузі із загального фонду бюджету коштів на придбання сучасних меблів і дизайнерський ремонт залишається все менше і менше. Вистачає лише на вирішення найнагальніших потреб. По-доброму заздriamo тим бібліотекам для дітей, яким вистачає коштів на інші витрати. Але ми – оптимісти, і незважаючи на труднощі, продовжуємо свою справу. Намагаємося, щоб все побачене і почуте в бібліотеці пройшло через душу дитини. Дуже важливо, щоб дитина навчилася сприймати себе через мистецтво, а дорослі давали їй можливість думати самостійно. Ми всі прагнемо виховати дітей добрими, чуйними, небайдужими до краси світу і вірю, що з цим непростим завданням ми справимося.

*Таїса Манжула,
директор Кіровоградської
ОБД ім. Т.Г. Шевченка,
заслужений працівник
культури України*

Нові практики соціального згуртування у бібліотеках

Соціальне згуртування – це певний стан розвитку спільноти (громади або суспільства), для якого характерні високий рівень добробуту, стабільний економічний розвиток, безконфліктне існування його членів, наявність довіри один до одного, спільної відповідальності за часне і майбутнє.

Згуртована спільнота не є даністю від природи, це складний і довгий процес соціальної взаємодії, у ході якого у спільноти виробляються ознаки згуртованості, спільні інтереси та цілі, а також здатність до спільної дії в умовах нагальної потреби. Якщо говорити про бібліотеки для дітей, то на сьогодні соціальне згуртування відбувається під час реалізації суспільнозначущих програм і проєктів, що стосуються навчання і виховання дітей, комунікації та спілкування, консультування та узгодження інтересів різних груп користувачів.

У нас в бібліотеці, а саме в Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей ім. Т.Г. Шевченка, за останні роки реалізовано низку цікавих соціальних проєктів, які були розроблені фахівцями у партнерстві з ГО «Агенція сталого розвитку «Хмарочос»», різними організаціями, волонтерами, ініціативними групами вихователів, педагогів та батьків, підтримані та профінансовані Британською Радою в Україні. Зокрема, можна виділити: клуб читання і розваг «Сонячний промінчик на книжковій

полиці», в рамках якого було відкрито і до сьогодні діє сімейний ігровий майданчик; інтерактивний проєкт «Book & Art weekend в дитячій бібліотеці», навчально-ігровий екологічний проєкт «ЕКО – стиль твого міста», проєкти для дітей з безпеки дорожнього руху «Безпека для малюків» та «Амбасадори безпеки» в рамках канадсько-українського проєкту розвитку поліції (CUPDP), а також креативний проєкт соціальної дії «Бібліотечний коворкінг «Майстерня казкових світів» (2021).

Саме останній проєкт спрямовано на посилення соціальної згуртованості громади, інформаційну підтримку і надання можливості навчатися та спілкуватися офлайн і онлайн різним категоріям дітей, зокрема дітям з порушеннями зору. В чому полягає суть даного проєкту? У виготовленні тактильних книжок для маленьких читачів бібліотеки. Українські видавництва випускають мало тактильних книжок. У таких книжках: сніг – хрусткий, хмари – м'які і повітряні, а лісові звірі – пухнасті; в них – багато різних деталей та предметів, до яких можна доторкнутися, порухувати та виконати з ними різні завдання, що сприяє розвитку та навчанню дитини. Саме тому фахівці відділу дитячого та сімейного читання, автори проєкту, створили творчий простір – бібліотечний коворкінг «Майстерня казкових світів». Тут родини, де є дітки з вадами зору, та усі бажаючі користувачі, бібліотекарі, волонтери можуть обговорити свої ідеї, розробити макети та за допомогою необхідного обладнання долучитися до виготовлення розвивальних тактильних книжок і, крім цього, відвідати заняття з казкотерапії. За кошти проєкту було придбано необхідне обладнання, швейну машинку та матеріали, розпочато виготовлення тактильних книжок. Маємо надію, що онлайн презентації родинних історій та казок, голосні читання від бібліотекарів, авторів та волонтерів, виготовлення власними руками тактильної книжки

та робота з нею сприятимуть подоланню труднощів у спілкуванні та соціалізації дітей. Партнерами в реалізації даного проєкту стали тифлопедагоги спеціального дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №46 «Краплинка» для дітей з порушеннями зору, маленькі вихованці якого є постійними користувачами бібліотеки; група викладачів і студентів кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти факультету педагогіки та психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка та громадська організація «Агенція сталого розвитку «Хмарочос»».

Хочу звернути увагу ще на один бібліотечний проєкт, який розпочато нашою бібліотекою у 2021 році з метою промоції та підтримки читання, – це інтернет-проєкт «#Читаймо!», який включено до програми освітнього та культурного розвитку Кіровоградської області на період до 2024 року.

На даний час в області відсутній подібний бібліотечний проєкт. Його реалізація здійснюється шляхом створення та наповнення контенту відеоблогу на каналі Youtube. Опікується даним проєктом відділ інформаційних технологій та забезпечення інтернет-доступу користувачам, а беруть участь молоді фахівці усіх відділів обслуговування бібліотеки. Уривки з текстів творів для дітей українських авторів та сучасних письменників Кіровоградщини читатимуть не тільки бібліотекарі, а й письменники, актори, читачі, відомі особистості краю. У ході підготовки до реалізації проєкту бібліотекою було придбано меблі, комп'ютер, сучасне технічне обладнання для облаштування двох локальних зон для зйомки відео на базі відділу інформаційних технологій та забезпечення інтернет-доступу користувачам, підготовлено рекламну продукцію. Таким чином у бібліотеці з'явилася нова локація з промоції читання і книги, ство-

рено зручні умови та комфортне інформаційно-бібліотечне середовище для запису та популяризації видань для дітей за допомогою інтернет-ресурсів.

1 червня з нагоди святкування Міжнародного дня захисту дітей під час урочистого відкриття програми літніх читань відбулася презентація бібліотечного інтернет-проєкту «#Читаймо!», на яку були запрошені користувачі бібліотеки, гості, партнери, директор департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної державної адміністрації Уляна Соколенко та представники ЗМІ. На розсуд учасників презентації було представлено два перші відеоролики. Для учнів молодшого шкільного віку зроблено відеозапис казки Сашка Дерманського «Арктична пасіка», а школярам середнього віку запропонували уривок з книги «Крук та Чорний метелик. Голос давніх сновидінь» молодої талановитої письменниці нашого краю Ольги Мігель. Далі за планом реалізації інтернет-проєкту триває щотижневе наповнення відеоблогу. Читаємо уривки з творів як для дітей дошкільного, молодшого шкільного віку, так і для підлітків. Обираючи літературу, в першу чергу, акцент робиться не на шкільну програму, а на сучасних і популярних творох для дітей.

Сподіваємось, що наші задуми здійсняться та принесуть позитивний результат у процесі залучення дітей до читання засобами інформаційних технологій, сприятимуть соціальному згуртуванню навколо питання популяризації дитячої книжки та збереження літературної спадщини краю.

Цікаві приклади соціального згуртування під час реалізації програм і проєктів відбуваються й у бібліотеках для дітей області.

Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС та Центральна міська бібліотека для дітей ЦБС м. Кропивницького долучилися до

проекту «Дія. Цифрова освіта» від Міністерства цифрової трансформації України та увійшли до мережі цифрових хабів, де усі бажаючі можуть навчатися на національній онлайн-платформі. Також в Центральній міській бібліотеці для дітей ЦБС м. Кропивницького діяла програма «Володарі інформаційного світу», де бібліотекарі спільно з партнерами систематично проводили навчальні практичні заняття з інформаційної, комп'ютерної та медійної грамотності дітей. А Центральна міська бібліотека для дітей ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС отримала перемогу у конкурсі проектів соціальної дії за програмою «Активні громадяни» від Британської ради в Україні з проектом «БІБЛІОНЯНЯ online». Даний проект спрямовано на роботу з дітьми соціально-незахищених категорій, з вадами здоров'я. Для них проводяться театралізовані читання, вистави сімейного театру тіней, петтерапія, лялькові вистави, майстер-класи, інтелектуальні ігри, вікторини, виставки творчих робіт, заняття Робоклубу та Code Club.

КЗ «Дитяча бібліотека» Кетрисанівської сільської ради продовжила реалізацію грантового проекту «Бібліотека свободи». На платформі коворкінг-простору бібліотеки відбувся ряд заходів: історично-краєзнавчий екскурс «Історик є невільником джерела» за участі нашої землячки Наталії Яковенко, історика з європейським іменем, доктора історичних наук, професорки кафедри історії НАУКМА; гра «Всесвіт можливостей» за підтримки ГО «Агенція сталого розвитку «Хмарочос» та День фінансової грамотності «Монополія» тощо.

Філією для дітей КЗ «Долинська центральна публічна бібліотека Долинської міської ради» реалізовано проект «Долинська бібліотека – креатив центр» за підтримки малих проектів СПА-грантів, завдяки чому було відремонтовано приміщення, придбані нові меблі та сучасне обладнання. Працівники закладу працюють над ство-

ренням зон «Коворкінг-студії». Бібліотека осучаснена та є сьогодні комфортним місцем для громади, дітей та їхніх батьків.

Бібліотеки для дітей області продовжили роботу та стали учасниками серії тренінгів в рамках проектів «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні» та «Інформаційна підтримка Мереж ЄС в Україні», запроваджених Представництвом Європейського Союзу в Україні з метою розширення інформаційних ресурсів бібліотек, популяризації знань про ЄС та європейську інтеграцію України, де саме соціальне згуртування розглядається як важливий процес, що відбувається в країнах Європейського Союзу.

Можна ще навести приклади практик соціального згуртування у бібліотеках для дітей нашої області. І все це робиться з однією метою, удосконалити спектр сучасних бібліотечних послуг з урахуванням потреб громади, надати можливість кожній дитині рости і розвиватися у сприятливому та безпечному середовищі.

Найкращі напрацювання у роботі бібліотек області з користувачами-дітьми стосовно вищезначеного питання знайшли також відображення у матеріалах блогу «Фатовий меседж» науково-методичного відділу Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка (<http://fahovuymassage.blogspot.com/>).

*Лідія Ушакова,
директор КЗ «ОБД» Черкаської обласної ради,
заслужений працівник культури України*

Бібліотеки на шляху змін: окремі аспекти діяльності

Зміни в сучасному суспільстві спонукають колективи дитячих бібліотек поряд з традиційною діяльністю формувати нову модель бібліотеки, саме таку, в якій зацікавлена громада, свідомо і професійно сприймати зміни і пропонувати користувачам ті послуги, які будуть корисними і необхідними.

За час дії карантинних обмежень бібліотеки області вчилися працювати у так званому гібридному форматі, надаючи послуги користувачам як офлайн, так і онлайн. У поточному році реалізовано чимало цікавих проєктів, які довели свою ефективність і затребуваність серед цільової аудиторії та сприяли формуванню уявлення про бібліотеку як про сучасний заклад з креативними івентами.

Так, у партнерстві з Благодійною організацією «Фонд Миколи Томенка «Рідна країна» та Шевченківським національним заповідником, Черкаською обласною бібліотекою для дітей проведено обласний конкурс «З Шевченком і з Черкащиною в серці». Змагання проводилося у двох номінаціях: комікс (мальована історія) до творів Т. Г. Шевченка та відеоогляд творів або уривків з творів Т. Г. Шевченка. Перед учасниками стояло завдання: перечитавши твори Шевченка, осмислити їх, показати своє ставлення, досягнути значущість творчості письменника та відобразити усе це у відеооглядах, а в коміксах візуалізувати образи Шевченкових творів з по-

гляду сприйняття дитини ХХІ століття. Зазначимо, що всі роботи, які надійшли на конкурс, варті уваги, адже кожен юний відеограф та художник створив оригінальний та змістовний продукт, продемонструвавши актуальність творчості Т. Шевченка в наш час, а водночас і свій артистизм та високий художній рівень. Урочиста церемонія нагородження відбулася в Шевченківському національному заповіднику в м. Каневі. Подарунки вручив ініціатор та ідейний натхненник змагання, громадський діяч, політик, голова благодійного фонду «Рідна країна» Микола Томенко.

Черговій річниці утворення Черкаської області був присвячений обласний краєзнавчий конкурс «Черкаський пазл на карті України». Впродовж майже трьох місяців учні 5-8 класів виконували серію інтелектуальних і творчих завдань, що з'являлися на сторінці у фейсбуці кожні 2-3 тижні. Зокрема, діти й підлітки мали створити фотоколажі з архівних і сучасних фотографій; пройти 4-етапний краєзнавчий квіз в онлайн-форматі; зібрати усну народну творчість й авторські твори, що розповідають про їхню місцевість; зняти відеоекскурсію своєю малою батьківщиною; створити презентацію декоративно-прикладного мистецтва, ремесел і промислів рідного села/міста.

Учасники активно долучилися до конкурсу: спілкувалися зі старожилами й відомими краянами; відвідували архіви, бібліотеки, музеї й музейні кімнати; брали інтерв'ю – на камеру й без неї; проводили детальну аналітичну роботу з інтернет-джерелами й тематичною літературою; демонстрували власну творчість; проявляли креативність, наполегливість і щире бажання поділитися своєю любов'ю до рідної землі з усіма. Таким чином, конкурс не тільки спонукав дітей до активного пізнання рідної землі, а й дозволив зібрати певний банк краєзнавчої інформації.

Дитячі напрацювання розміщувалися на сайтах, блогах, сторінках у соціальних мережах не лише бібліотек-учасниць конкурсу, а й територіальних громад, що дало можливість зробити роботу книгозбірень більш видимою, покращити поінформованість населення щодо їх діяльності. Роботи учасників доступні для перегляду на блозі бібліотеки «Навколо читання»: <https://chobd-koloknyg.blogspot.com> (рубрика «Бібліотечні конкурси»).

Бібліотеки для дітей області є активними учасниками суспільних подій своїх громад. Так, книгозбірні Черкаської МЦБС долучилися до міського творчого проєкту «Мистецький простір на Хрещатику», який став чудовим шансом для бібліотек популяризувати свою діяльність, стати більш привабливими для громади, підвищити свій суспільний імідж. Протягом серпня, щонеділі, черкаська вулиця Хрещатик ставала пішохідною зоною і перетворювалася на справжній Мистецький простір. Лунала класична та вулична музика, відбувався пленер молодих художників та майстрів, а доповнювали свято бібліотечні конкурси, розваги та різноманітні майстер-класи.

Посиленню авторитету книгозбірень серед користувачів сприяє і участь у міжнародних проєктах. Наприклад, центральна міська бібліотека для дітей Смілянської МЦБС вже не перший рік підтримує і розвиває професійні зв'язки зі своїми американськими колегами, працівницями Східної центральної бібліотеки м. Кембрідж. Під час zoom-зустрічей бібліотекарі обмінюються досвідом, обговорюють подальші плани, а проведення онлайн-заходів дозволяє неформально поспілкуватися українським та американським дітям. Зміцненню фундаменту дружби представників різних країн сприяють щорічні літні зустрічі з бібліотекарями-волонтерами з Америки.

Окремі бібліотеки області приєдналися до реалізації польсько-українського освітнього проєкту про Цілі ста-

лого розвитку ООН, метою якого є пізнання світу дітьми та пошук відповідей на важливі питання сучасності. Проєкт передбачає навчання дітей за допомогою творчої праці, гри, відеолекцій та цікавих читань.

Не залишилася поза увагою книгозбірень і така подія, як Міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал». Насиченою цікавими подіями була програма проєкту «Книжковий Арсенал у твоїй бібліотеці» Христинівських книгозбірень. Зокрема, дитяча програма презентувала виставки книжок, читання казок на бібліотечній галявині, конкурс малюнків «Захисник України очима дітей», мистецьку годину «Малюємо долоньками», майстер-клас з плетіння купальських віночків, численні розваги тощо.

Важливим залишається питання комфортності перебування відвідувачів у бібліотеках. Цим питанням все більше переймаються не лише дитячі бібліотеки, а й публічні книгозбірні, які обслуговують дітей. Щоб досягти поставленої мети, беруть участь у проєктно-грантовій діяльності, шукають спонсорів та партнерів.

У поточному році КЗ «Городищенська публічна бібліотека ім. В. Смиренка Городищенської міської ради» стала переможцем Всеукраїнського конкурсу мікрогрантів для розвитку громад «Час діяти, Україно!», організованого Благодійним фондом «МХП – Громаді». Мета проєкту «Городище «BookHub» – створення в місті Городище новітнього культурного простору для сучасного дозвілля дітей та молоді на базі відділу обслуговування дітей Городищенської публічної бібліотеки.

Головна ідея такого простору – неформальність і комфорт, організація легкої та сприятливої атмосфери для пошуку нових шляхів діалогу з молоддю. Проєкт передбачає ремонт приміщення з облаштуванням сучасного освітлення та кондиціонування, придбання меблів, обладнання і матеріалів.

Сучасний культурно-мистецький освітній простір Городище BookHub уже восени дозволить проводити мультидисциплінарні освітні проєкти, майстер-класи з різноманітних творчих технік від відомих українських авторів, організувати регулярні читання книг для наймолодших користувачів та роботу об'єднань за інтересами.

Завдяки грантовій підтримці від Благодійного фонду «МХП – Громаді» у приміщенні бібліотеки села Попівка Водяницької ТГ відкрився хаб «Долоньки» для дітей із малозабезпечених і неповних сімей. Приміщення обладнане м'якими ігровими модулями, кріслами, бульбашковою колоною, сенсорними кульками, столом для малювання піском, ноутбуком та проєктором. Функціонує зона для арттерапії, сенсорний куточок, місце для групових та індивідуальних занять з психологом.

Свою життєздатність й затребуваність серед мешканців довів і проєкт фітнес-бібліотеки у селі Моринці Звенигородської ТГ. Частину приміщення бібліотеки використали для облаштування фітнес-залу. Тепер здоровий спосіб життя поєднується з книжками. Після нововведення відвідувачів побільшало, найчастіше приходять хлопці-старшокласники, які раніше не були активними користувачами бібліотеки.

Проте такі приклади не настільки масові, як хотілося б. Типовими проблемами залишаються: несучасні й тісні приміщення; їх невідповідність вимогам інклюзії (лише 8 дитячих бібліотек області обладнані пандусом); недостатні темпи оновлення бібліотечних фондів; незадовільна матеріально-технічна база, зокрема низький рівень інформатизації (жодна з ДБ області не має АБІС); скорочення штатних одиниць бібліотекарів, що обслуговують дітей тощо.

Багато випробувань принесла і реформа децентралізації. Зокрема, мережа бібліотек області для дітей зазнала найбільших змін за всі роки незалежності України.

На 01.07.2021 року в області функціонує лише 22 книгозбірні для дітей. Прикро, що в окремих випадках, ліквідацію бібліотек для дітей підтримували самі директори ЦБС, перетворюючи ДБ у відділи, сектори, а іноді кафедри обслуговування дітей.

Останнім часом ініціюється багато законодавчих новацій, що напряду, чи опосередковано стосуються роботи бібліотек, адже влада визнає, що зменшення кількості бібліотек, незадовільне їх забезпечення є серйозною проблемою, що призводить до зниження освітнього, загальнокультурного, інтелектуального рівня українців. А це, в свою чергу, гальмує інноваційний та інтелектуальний розвиток суспільства і держави. Щоб подолати ці негативні тенденції розроблено Стратегію розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія», Указом Президента України затверджено Стратегію людського розвитку. Стає очевидною диспропорція між завданнями, які ставляться перед бібліотеками і фактичною підтримкою закладів.

І все ж, бібліотеки для дітей продовжують розвиватися, втілювати у роботу нові форми, адже це допомагає дітям ставати освіченими, культурними, творчими, соціально-цінними особистостями. Адже діяльність бібліотек для дітей – це інвестиція в майбутнє.

*Лідія Брилюк,
завідувач відділу обслуговування
учнів 5-9 класів Івано-Франківської ОБД*

Життя бібліотеки у новому форматі

Бібліотека – це місце, де людина може знайти себе, пізнати світ або навіть змінити свою долю.

Відділ обслуговування учнів 5-9 класів відкриває своїм читачам шлях до пізнання світу, слугує для дитини невичерпною скарбницею знань. Він проводить запис читачів, вивчає інформаційні потреби, виконує тематичні записи на базі свого фонду, що дозволяє дітям працювати і вчитися, удосконалювати свої знання в тій чи іншій галузі, розвивати свій творчий потенціал.

Проектна діяльність – це важлива складова розвитку бібліотеки та професійного зростання бібліотекарів.

У рамках Міжнародного онлайн-проєкту «Ми Українці – Я і Ти» відбулася зустріч з учнями суботньо-недільної школи міста Ольштин. Діти здійснили онлайн пізнавально-розвиваючу подорож у світ української вишиванки.

Проєкт «Україна читає дітям» передбачає проведення зустрічей користувачів дітей з відомими особистостями регіону та відповідного висвітлення у засобах масової інформації.

У музеї «Небесної Сотні» в рамках проєкту «Україна читає дітям» відбулася зустріч «Вони живі в наших спогадах» юних користувачів бібліотеки з Романом Бончуком, українським художником та дизайнером, автором проєкту першого в Україні музею «Небесної Сотні» у Івано-Франківську, автором найбільшої в Україні картини – «Хроніка України». Ідея створити музей про

героїв Майдану виникла у художника з роботи над іконою Небесної Сотні, яку митець написав невдовзі після трагічних лютневих подій та діорами Майдану (живописна частина на полотні завдовжки 27 метрів і майже три з половиною у висоту). «Музей «Небесної Сотні» – це продукт, який трохи відходить від стандартних уявлень про музеї. Він є динамічним в тому плані, що він постійно буде оновлюватися та змінюватися», – розповів учням на екскурсії музеєм його автор. Центральний об'єкт музею – 30-ти метрове панно із зображенням драматичних подій у столиці та портретами загиблих героїв Небесної Сотні над ним. Їх в народі вже нарекли святими.

Проект «Мої права – моє життя» спрямований на ознайомлення дітей з їхніми правами, обов'язками, відповідальність за вчинення протиправних дій; формування вміння застосовувати правові знання у повсякденному житті дитини; виховання поваги до загальнолюдських цінностей та потребу їх утвердження у суспільстві, на соціалізацію, правову освіту дітей та виховання їхньої правової компетентності.

Кожна людина від народження має права. Всі вони закріплені в Декларації Генеральної Асамблеї ООН про права людини.

В рамках проекту «Мої права – моє життя» організовано спортивно-правову гру «Закон і право для всіх єдині» за участю патрульних поліцейських.

В рамках проекту «Булінгу – Ні!» бібліотеці відбувся дуже корисний захід на тему булінгу – «Як не стати жертвою булінгу». Що таке булінг? Як йому протистояти? Як поводити себе жертві та свідку цього явища? Які види булінгу існують? На ці та інші питання отримали відповіді учні восьмого класу. До розмови ми запросили представників Головного територіального управління юстиції та практикуючого психолога. Те, що тема

актуальна, ми не мали сумніву. Це тільки підтвердила кількість поставлених дітьми запитань. Цікавою та пізнавальною була зустріч із представниками патрульної поліції на тему «Стоп булінг».

До Дня Європи відбувся конкурс дитячих малюнків на асфальті «Європа очима дітей», а також флешмоб «Відкрий Європу для себе» та вікторина «Прапори країни Європи».

«Сім'я, родина, рід – які слова святі

Вони потрібні кожному в житті.

Якщо зміцніє хоч одна родина –

Міцніша стане наша Україна!»

Цими словами в обласній бібліотеці для дітей до Міжнародного дня сім'ї відбулося свято «Рідна домівка, рідна сім'я – тут виростає доля моя».

До Дня вишиванки організовано цікаві конкурси «Найкраща вишиванка» або «Найкраще фото» у вишиванці.

Відбувся бібліотечний подіум «Кольорове свято візерунків». Працівники бібліотеки для перехожих провели вуличну рекламну акцію «Дізнайся більше про вишиванку в бібліотеці», а для дітей пройшла народознавча година «Вишиванка – душа України», демонструвалася слайд-презентація «Мамина сорочка – генетичний код мого роду, мого коріння», ознайомлення з виставкою-повідомленням «Вишиванка – національна святиня».

У бібліотеці організували творчу зустріч з сучасним популярним письменником, журналістом, кіносценаристом Андрієм Кокотюхою. У 43 роки Андрій Кокотюха є автором сорока трьох художніх творів. Пише кримінальні повісті та романи, готичні детективи, бойовики, воєнно-історичні та пригодницькі романи, трилери. Найпопулярніші книги автора: «Червоний», «Таємниця козацького скарбу», «Темна вода», «Легенда про Безголового», «Язиката Хвеська», «Повзе змія», «Шукачі скарбів». Після розповіді письменника відбулося жваве обговорен-

ня питань, які цікавили учнів. На згадку про зустріч з Андрієм Кокотюхою усі присутні мали змогу придбати книги з автографом автора та сфотографуватися.

З учнями було проведено «Зустріч без краватки» з міським головою Івано-Франківська Русланом Марцінківим в межах проєкту «Україна читає дітям».

В обласній бібліотеці для дітей юні митці МЦДЮТ мали можливість презентувати свій талант. Виставка мала на меті привернути увагу громадськості до проблеми відповідального ставлення людей до домашніх тварин – наших улюбленців. Адже вони є нашими друзями, які заряджають нас позитивними емоціями, що відображено на роботах вихованців студії образотворчого мистецтва МЦДЮТ.

14 жовтня, на свято Покрови Пречистої Богородиці, в нашій державі відзначається День Українського козацтва. З давніх-давен Богородиця є покровителькою українського козацтва й усіх українських збройних формувань. Запорожці, зокрема, мали на Січі церкву на честь Покрови Пресвятої Богородиці. В цей день в Україні відбувалася Велика рада, що обирала гетьмана, визначала, як козацтву жити далі. Тому символічно, що це свято припадає саме на цю дату. Саме цій даті присвячене розважально-пізнавальне свято «Козацькі забави».

Вже другий рік поспіль просторі зали бібліотеки перетворюються в школу чарів Гогвортс для святкування «Ночі Гаррі Поттера». Таку міжнародну акцію оголосило британське видавництво «Bloomsbury», яке видало усі книги про Гаррі Поттера. Юні поттеромани охоче приміряли мантії та поринули у світ чародійства та магії. Після розподілу Сортувальним капелюхом на команди учасників чекали цікаві конкурси: відгадування пароля до портрету Гладкої Пані, крокування Картою Мародера, розбивання піньяти Дементора, різноманітні вікторини і, звичайно, гра у Квідич.

До Всесвітнього дня дитини відбувся флешмоб на малях долоньки життя « Діти Землі – надія планети».

«Солодке свято – диво – час. Шоколаду кожен рад, весь світ любить шоколад» проведено до Всесвітнього дня шоколаду.

Розвиток бібліотечних послуг передбачає роботу у трьох вузлових комплексах: забезпечення доступу до ресурсів, урізноманітнення видів послуг і створення комфортних психологічних умов співпраці бібліотекаря і читача, користувача, всіх, хто звертається до бібліотеки за знаннями, інформацією, порадами.

Свою діяльність бібліотека спрямовує на популяризацію книг серед дітей, формування їхнього світогляду, реальну допомогу кожній дитині в задоволенні особистих читацьких інтересів, потреб, запитів. Книга – постійне джерело знань, надбаних людством протягом багатьох віків, головний засіб навчання. Спілкування з книгою допомагає оволодіти певними знаннями, засвоїти досвід попередніх поколінь, прилучає до культурних надбань та цінностей рідного народу, його звичаїв та традицій.

Насамкінець згадаємо слова В. Сухомлинського: «Бібліотека – це той храм, де завжди народжується і зберігається духовність. Пам'ятаймо, що у давнину бібліотеку називали «дім життя», «притулок мудрості», «аптека для душі».

*Мар'яна Попадюк,
завідувач відділу обслуговування
читачів-дошкільників та учнів
1-4 класів Івано-Франківської ОБД*

Книга – ключ до серця дитини

Культуру людини завжди вирізняє вміння читати. Одного разу доторкнувшись до дивного таїнства книги, людина «занедужає» нею назавжди. Від нас, дитячих бібліотекарів, залежить те, щоб з дитиною це трапилося якомога раніше. Відомо, що вчасно прочитана розумна, захоплююча книга може вирішити майбутню долю дитини. Бо саме у цей період свого розвитку дитина найбільш чутлива до краси художніх образів, навколишнього світу, книжкового слова. Наші маленькі читачі свої перші кроки на шляху пізнання і навчання роблять у відділі обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів. Саме тут починається знайомство користувачів з бібліотекою – чудовим і надзвичайним місцем, де живуть книги.

Коли діти приходять до бібліотеки, то перш за все потребують дружньої зустрічі, зорового контакту і лагідної посмішки. Багато дітей не вміють запитати й не можуть висловити, що вони хочуть. Але вони цікавляться багатьма речами й звикають знаходити відповіді на свої запитання в бібліотеці. Вони часто знають обкладинку певної книжки, пам'ятають якийсь епізод чи ім'я, навіть якщо забули назву чи автора. Діти вірять, що бібліотекар знає геть усі книжки і знайде ту, яка їм потрібна. Сподіваємось, ми всі з вами є одностудцями щодо керівної ролі бібліотекаря у спрямуванні та розвитку читання дитини. Бібліотекарі є найголовнішим інструментом

бібліотеки!

Подібною увагою до кожного окремого читача, до індивідуальної роботи з ним, відзначається і діяльність нашої обласної бібліотеки для дітей.

Проектна діяльність

Участь у Міжнародному проєкті «Ми українці. Я і ти!».

Провели скап-мандрівку «Я люблю наше місто привітне, я люблю мій Івано-Франківськ» (Польща, міста Бартошиці та Свйонтки). Про родзинки міста Івано-Франківська розповіла дітям завідувача відділом археології Івано-Франківського краєзнавчого музею М. В.Вуянко. Під час онлайн-зустрічі учні почули про історію назви міста та його герб, поринули вуличками міста зустрічаючи визначні місця, архітектурні пам'ятки й низку пам'ятників: Тарасові Шевченку, Іванові Франкові, Адаму Міцкевичу тощо. Після екскурсії зустрілися з ляльковими персонажами казки «Лис Микити» І. Я. Франка. У дітей м. Свйонтки на цьому свято не закінчилось. Наступним завданням було виготовлення паперового лиса і забава в акторську гру.

Активні користувачі бібліотеки, учні Ліцею 7, що долучилися до реалізації Міжнародного соціального проєкту «Книга добра» проводили в бібліотеці «Зустрічі добрих сердець» – разом з бібліотекарями читали розповіді про добрі справи для дошкільників, учнів ліцеїв і шкіл міста та області.

Реалізуємо власні творчі проєкти та програми щодо підтримки дитячого читання.

Літературний проєкт «Галченятко читає...»

Головною метою та завданням проєкту є популяризація книги, дитячого читання, сімейного читання – читаємо разом, розвиток творчих здібностей. Головний герой та актор – Галченятко (лялька на руку). Учасниками проєкту є користувачі бібліотеки, онлайн-спільнота Facebook сторінки, батьки.

1. Читаємо на тему «Відомі прикарпатці радять прочитати» твори:

С. Пушик із збірки «Зелена борода»;

Т. Прохасько із серії книг про кротів;

І. Андрусак «М'яке і пухнасте», вибрані твори»

Л. Пилип'юк «Котик зорі рахував» та інші.

2. Голосні читання, уривки із відомих та маловідомих дитячих творів.

3. Відеоролики за сюжетами творів з Галченятком в головній ролі.

Літературно-творчий проєкт «О мово наша рідна!»

Мово рідна! Диво калинове! Як часто ми чуємо ці вислови про нашу рідну українську мову. Рідна мова – це Божий дар, це диво, коштовний діамант, що має лиш Людина. Мова веде нас світом, супроводжує на теренах життя, вона живе в нас. Рідною мовою ми радіємо і мріємо, сумуємо і плачемо, висловлюємо свої думки, спілкуємось, співаємо пісні. Вона єдина, мила і солов'їна, чиста і свята!

Головною метою проєкту ознайомлення дітей із творчістю видатних поетів, письменників, композиторів, художників. Нехай вогонь їхніх душ запалить у дитячих серцях іскру віри, надії, любові до рідної мови, поезії, художнього слова, книги, любов до рідної землі та розвиватиме творчі здібності. Активними учасниками є діти мовно-літературної студії «Натхнення»; наймолодша група пластунів «Пташата» НСО «Пласт»; Івано-Франківський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг), а також учні ліцеїв та шкіл міста Івано-Франківська.

Діти мовно-літературної студії «Натхнення», які в тишній залі нашої бібліотеки ловили музу, надихалися, ділилися враженнями від написаного, народжували нові ідеї, знайомилися та ставали друзями книги та створили і презентували в бібліотеці свої перші дитячі збірки: «Чарівні ручки», «Словограй», «На гойдалці ди-

тинства», «Країна веселкових слів», «Назустріч дивам», «Політ».

В рамках проекту цікаво провели мовну сагу «Єдиний скарб у тебе - рідна мова!», літературно-музичну імпрезу «Бринить, співає наша мова», мовознавчий турнір «До мови серцем пригорнусь», народознавчий калейдоскоп «Слово рідне нам крила дає», запросили усіх у мистецьку вітальню «Без мови немає народу» та інші.

Пізнавальний проект «Діти_Канікули_Книга»

Канікули! Це час для відпочинку, для подорожей та мандрівок, для зустрічей з друзями. Проте так важливо в усій цій шаленій круговерті вміти знаходити час для читання книг!

Метою проекту є передбачити можливі ситуації на канікулах і направити дітей правильно та безпечно поводитися, помічати красу навколо себе та турботливо ставитися до оточуючих, любити книгу та читати, релаксуючи.

Учасниками заходів є діти навчально-пізнавального табору при навчальному центрі Академії знань м. Івано-Франківськ; табір англійської школи «Helen.Doron»; мовна школа ліцею 7; англomовний садочок повного дня The English school; наймолодша група пластиунів «Пташата» НСО «Пласт», а також дошкільники та учні шкіл та ліцеїв міста.

В рамках проекту пізнавально та креативно провели флеш-моб «Наше дитинство-найкраща пора» до Міжнародного дня захисту дітей, розважально-ігрову програму «Місце зустрічі-країна Дитинства» на подвір'ї бібліотеки, книжковий кадр «Читацька посмішка влітку», літературну дегустацію «Країна з ароматом книги», літню бібліоманію «Читання із зануренням 8+», бібліопікнік «Веселися, грай і книжечки читай», літературні середи «Влучно стріляй - книгу цікаву вибирай», пізнавальні забави «Дозвілля з користю».

Популяризуючи книгу та читання проводимо зустрічі з письменниками та поетами «Книжечка шукає друзів».

Радість від зустрічей з «живими» поетами та авторами книг є справжнім дивом і святом для дітей, після яких в дитячих серцях назавжди залишаються позитивні емоції та бажання Читати!

- Зустріч з відомим українським письменником, журналістом, лауреатом Шевченківської премії Тарасом Прохаськом з презентацією книг: «Хто зробить сніг», «Як зрозуміти козу», «Куди зникло море».
- Презентація книжок дитячої письменниці, нашої крайнки Віталії Савченко «Райдуга казок», «Сім'я чарівників», «Казки лісу». Цьогоріч письменниця взяла участь у Всеукраїнській піаракції «КОЛО читання. Книга єднає країну!» Національної бібліотеки України для дітей.
- Весело та цікаво пройшла зустріч з Іваном Андрусяком, де всі познайомилися з героями його творів Стефою та Чакалкою із книги «Стефа та Чакалка».
- Святкували ювілей дитячого журналу «Дзвіночок» та мали зустріч з головною редакторкою журналу, поетесою Лесею Пилип'юк. Вона також презентувала свої дитячі збірки казок «Казочки-перлинки» та «Котик зорі рахував».
- Творча зустріч з письменником Василем Бабієм, автором багатьох збірок, нашим краянином, який презентував свою першу дитячу збірку «Сузір'я жовтого пса». Головна ідея книги – як ми ставимось до собак, такими ми і є людьми!
- У Міжнародний день дитячої книги на свято завітала дитяча франківська поетеса Олеся Овчар зі своєю збіркою поезій «Сонячна карусель». Сонячні зайчики своїми промінчиками торкнулися дитячих сердець, казкова іграшка Мишка разом з усіма читала вірші, наспівувала веселі рядки, запросила усіх до руханки і танцю. Пані Олеся завжди своєю творчістю пере-

носить усіх присутніх у країну дитинства, де герої книжок оживають та випромінюють тепло, радість, любов і гармонію!

А також ми сприяємо підтримці обдарованих дітей і талановитої молоді в бібліотеці.

- Спільно з обласним телебаченням «Галичина» співпрацюємо над проектом «Ростіть великі» : допомагаємо нашим читачам, які є акторами, у підборі казок та літературних героїв для дитячих казок та фільмів. Дійства відбуваються у світлиці нашої бібліотеки.
- Наші юні читайлики презентують у бібліотеці свої перші спроби пера – книжечка «Чарівна країна», автор Дарія Петрук, 8 років.
- Молодша група студії «Натхнення» презентувала серію поезій «Листівки, що надихають».
- Карантин читанню не завада... Карантинні обмеження не зупинили любов до читання. Кращі читачі бібліотеки щороку «поселяються у віконцях нашого чарівного замку-картини», що є в холі бібліотеки. Це стимулює і рекламує книгу та читання серед наймолодших.

Активно беремо участь в голосних читаннях: Шевченкові, Франкові та Лесині читання. Декламація творів Ліни Костенко, Дмитра Павличка до ювілеїв.

Важливу роль у роботі відділу приділяємо рекламі книги, читання та іміджу бібліотеки загалом. Це наше бібліовікно, де завжди найцікавіші книги, лялькові герої-іграшки та актуальні і креативні виставки робіт дітей. А також майданчик перед бібліотекою, де розташований дитячий ігровий простір і де, ми бібліотекарі проводимо рекламні заходи та цікаві флеш-моби.

У відділі обслуговування читачів-дошкільників та учнів 1-4 класів спільно з сектором естетичного виховання діє театральна студія «Коли оживають ляльки»

В репертуарі студії маємо понад 20 вистав, деякі з них:

1. Театралізоване музичне дійство «Новорічна пригода»
2. Лялькова вистава «Дзвенить струмочком рідна мова»

-
3. Інсценізація казки В. Орлова «Золоте курча»
 4. Рольова гра «Великодня пригода писанки»
 5. Лялькова вистава «Лис Микита» за мотивами казки І. Я. Франка
 6. П'єса-казка «Колобок на новий лад»
 7. Лялькова вистава «Як Звірята лікували книгу»
 8. Екологічна вистава «Мудра казка природи»
 9. Казково-музична феєрія «Казко, ти наша гостя!»
 10. Ляльковий калейдоскоп «Я здоров'я бережу, сам собі допоможу»
 11. Театралізована лялькова вистава «Ой хто, хто Миколая любить»

Більше 20 років працює читацький клуб «Чомусик» з малюками 6+. Засідання клубу мають на меті розширити світогляд дітей, розвивати в них допитливість, дати відповіді не безліч дитячих «Чому?». А головне, виховати добру, розумну та впевнену у собі особистість завдяки мудрій книзі. Ось деякі з цікавих засідань клубу:

- а) інформаційна мозаїка «Звідки взялися хвороби – їх створили мікроби»;
- б) екологічний барометр «Екологію містечка творимо ми і сьогодні»;
- в) правовий батл «Права дітей знати, розуміти, захищати»;
- г) селфі-акція з улюбленою книгою «Читання теж імідж»;
- д) гра-конкурс «Безпечний інтернет – дітям»;
- е) ерудит-шоу «Одне маленьке Я на горизонті життя».

Вся наша робота масова та індивідуальна сприяє тому, щоб наймолодші користувачі бібліотеки доторкнулися до творчості письменників та їхнього життя, щоб за допомогою книг діти набиралися знань, розмірковували, брали приклад з улюблених героїв, вчилися бути щасливими та успішними.

«Підбираючи ключ» до серця дитини, нам усім варто пам'ятати, що пріоритетом у житті кожної дитини незмінно є здорова і щаслива родина, де панує її величність Книга!

*Любов Хома,
завідувач сектору естетичного
виховання Івано-Франківської ОБД*

Роль естетичного виховання у формуванні особистості

Сектор естетичного виховання – бібліотечна міні-скарбниця з розмаїттям носіїв інформації, є одним з культурно-мистецьких центрів області та міста. Саме тут кожна дитина здійснює свідомі кроки у світ прекрасного, знайомиться з різними видами мистецтва: музичним, художнім – пізнавальні години, презентації виставок, зустрічі з митцями, свята, вікторини, театралізовані дієства, конкурси саморобок, малюнків, виробів із бісеру, вишивок, різноманітні проєкти – усе це дає читачеві змогу розкрити свої творчі здібності, реалізувати потаємні задуми та спробувати сили в мистецтві, розширити світ своїх захоплень.

Основними засобами в естетичному вихованні і культурному розвитку юних читачів у бібліотеці є масова робота. Різнманітні форми масової роботи з книгою допомагають виховувати у дітей моральні цінності, розвивати естетичні почуття, смаки.

В умовах карантину масова робота сектору велася в онлайн режимі на бібліотечній сторінці Facebook. Було реалізовано багато проєктів, проведено майстер-класи, конкурси, онлайн зустрічі, презентації дитячих робіт та книг.

В останню суботу січня саме у Івано-Франківській обласній бібліотеці для дітей розпочав свою роботу Міжнародний проєкт «Ми- українці. Я і ти». Спільнота проєкту привітала нових учасників – Międzyszkolny Zespół Nauczania Języka Mniejszości

Ukraińskiej (Warszawa, Polska)! Діти здійснили віртуальну фольк-мандрівку «Народними промислами Гуцульщини». Школярі доторкнулися до глибини віків, познайомились із скарбами народного мистецтва Гуцульщини. Завітали у м. Косів, село Яворів, Брустури. Палітра яскравих орнаментів килимів, кераміки, писанок та вишиванок, тонкі візерунки виробів з дерева, шкіри та лози не залишили наших слухачів байдужими. Запросили польських дітей відвідати гостинну Гуцульщину, та на власні очі помилуватись експонатами музею Писанки у м. Коломия, зліпити сирного коника, стати учасником фольклорного фестивалю, і обов'язково зазирнути у затишну бібліотеку.

У рамках Національного проекту «Україна читає дітям» працівники та користувачі бібліотеки завітали до Івано-Франківського театру ляльок ім. Марійки Підгірянки на відкриту зустріч з акторами театру «За лаштунками світу ляльок». Театрали подарували дітям свої знання, вміння, гарний настрій. Малеча була у захваті від вистави «Троє поросят». Читачі проявили свої театральні здібності, беручи участь у казці.

У рамках літературно-мистецького проекту «Від книги до творчості» проводиться багато заходів, завдяки яким кожна дитина розкриває свої творчі здібності.

Різдвяні свята, мабуть, найсвітліші свята в нашому повсякденному житті, які люблять діти і дорослі. На конкурсі щедрівок та колядок «На довгий вік та на добрий рік» діти із захопленням декламували вірші, прислів'я, співали колядки, щедрівки, посівальні пісні, відгадували загадки. Учасники пройшли усі етапи конкурсу, а переможці отримали нагороди.

Вишивка – це наша національна гордість. Ще з сивої давнини відомо, що вишита сорочка є символом здоров'я та краси, оберегом щасливої долі та родової пам'яті. На виставці-вернісажі «Вишивка український оберіг»

презентували кольорові світлини вишиванок, альбомів, книг, жіночих прикрас і ткацтва, що дозволило читачеві проникнути у творчу майстерню та глибше відчутти красу давнього і, водночас, сучасного українського народного мистецтва.

1 червня у Міжнародний день захисту дітей на бібліотечному майданчику, відбулося свято у форматі «Дитячий балаганчик». А у світлиці бібліотеки на читачів чекала виставка дитячих робіт «Світ очима дітей».

Літературно-творчий проєкт «О, мово наша рідна» презентував мовний калейдоскоп «Шануймо мову над усі віки, якщо ми хочемо зватися народом». Захід організували в Івано-Франківському територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Учасники центру мандрували сторінками історії української мови, брали активну участь у грі-подорожі «Мова душа народу». Учасники заходу декламували вірші, співали пісні. Усім присутнім подарували журнал «Дзвіночок» та «Стежинку».

На Тижні дитячого читання майстерня-творчості «Пластилінові-дива» запропонувала кожному читачеві відчутти себе пластилінових справ майстром, зліпивши забавну панду, квіткову композицію, гриби тощо. Провели майстер-клас з гофрованого паперу «Квіти окраса життя».

У всесвітній день поезії група студії «Натхнення» презентувала проєкт «Листівки, що надихають». Юні учасники із задоволенням читали свої тексти школярам. Усі разом римували, фантазували, творили! Весняний настрій, частинка творчості та натхнення витав в бібліотеці, а також подарунки-листівки, щоб надихатись!

На передодні Великодня читачі взяли участь у творчій майстерні «Великодні дива». Діти з великим захопленням вирізали та клеїли Великодню атрибутику. В читальному залі панувала творча атмосфера, юні майс-

трині ділилися своїми враженнями та демонстрували поробки одна одній.

І знову про успіх... Це коли тебе визнають, захоплюються, пишаються! І це крута подія! У світлиці бібліотеки відбулося відкриття персональної виставки «Зимові барви» учениць студії інтуїтивного живопису Оксани Тригуб-Мілашевич «Я і ти живопис».

До Дня українського козацтва на бібліотечному майданчику для дітей міста організували розважальну гру «Ми діти козацького роду». На учасників чекала інформаційно-розважальна програма, під час якої усі весело змагались, активно брали участь у конкурсах: «Знай наших», «Козак-інтелектуал», «Козацькі перегони» та інших. Під час змагань діти виявили блискучі знання з історії доби українського козацтва.

З нагоди Всесвітнього дня хустки бібліотекарі вбрались в традиційний оберіг та символ жіночності – українську хустку, приєднавшись до флешмобу «Берегине моя, українська хустко!» Неймовірно красиві хустини в народному стилі білих, синіх, червоних, жовтих, зелених кольорів уквітчали бібліотеку. А також започаткували власний челендж «Українська хустка». Ця подія закликала об'єднатися дівчаток та жінок різного віку, фаху зі спільною метою зберігати та відновлювати українські традиції. Адже саме хустка з давніх-давен в українських сім'ях слугувала оберегом, символом любові й злагоди.

Етновечірка «Кличемо вас на вечорницях гуляти, Андрія справляти, калиту кусати, на дівочу долю ворожити» збрала школярів, які доторкнулися до минувшини, поринули в атмосферу загадковості вечора на Андрія, відчували красу, традиції, історію та давні обряди. Всі бажачі брали участь в колоритному майстер-класі «У кожній хаті в Україні, вареники варять нині». Бібліотекарі мали за мету відродити святкування українських звичаїв і традицій.

З метою розвитку творчих здібностей школярів діє клуб «Палітра», де діти пізнають світ історії та мистецтва. Учасники клубу завітали на творчу майстерню «Моя вишиванка в кольорах України», присвячену державним святам: Дня прапора та Незалежності України. Здійснили пізнавальну мандрівку в славні періоди історії нашого народу, розповіли про національні та народні символи України. Виготували прапор у формі паперової вишивки.

Отже, естетичне виховання – важлива частина становлення особистості і розвитку дитини. На всіх етапах свого розвитку дитина досягає навколишній світ із погляду його краси, естетики. Багато-що залежить від того, яку підтримку на цьому шляху надають їй дорослі. Бібліотека допомагає дітям зануритись у світ мистецтва.

*Леся Федорак,
завідувач інформаційно-бібліографічного
відділу Івано-Франківської ОБД*

Бібліографія – надійний навігатор у безмежному інформаційному просторі

Сучасна бібліотека як потужний осередок поширення інформації надає користувачам доступ до своїх різноманітних джерел. Не загубитись у безмежному інформаційному просторі в бібліотеці допомагає бібліографія. Тому вже з дитинства потрібно привчати юних читачів до оволодіння цим джерелом знань.

Одним із результатів практичної роботи працівників інформаційно-бібліографічного відділу є інформаційно-бібліографічні видання.

При підготовці та розробці інформаційно-бібліографічних посібників ураховуються вікові особливості користувачів. Малечі призначено бібліографічні видання «малих» форм. Наприклад, закладки ознайомлюють із найкращими творами сучасної дитячої літератури, із життям видатних людей, а рекомендації для батьків допомагають правильно допомогти дитині у виборі книг: «Казочка під подушечку», «Як закохати дітей в книгу», «Сучасна книга у вихованні дітей».

Жвавий інтерес дітей викликають і невеликі за розміром та обсягом бібліографічні пам'ятки. Бібліографи пропонують своїм відвідувачам історичні пам'ятки: «День пам'яті героїв Крут», персональні дані про письменників «Письменники краю – ювіляри року», краєзнавчі «Відкрий для себе рідне місто».

Також до уваги малечі та підлітків пам'ятки-рекомендації: «Як протистояти боулінгу», «Поради психолога»,

«Добро творити просто», «Під сонцем місяця вистачить усім», «Проблеми насильства в сім'ї і методи його запобігання», пам'ятки-застереження «Щодо уникнення ризику зараження коронавірусом (COVID-19)».

Для керівників дитячого читання протягом багатьох років видається універсальний інформаційний список літератури з проблем дитинства, виховної і бібліотечної роботи з дітьми «Дитинство в Україні».

Щоквартально виходить у друкованому та електронному форматах інформаційно-бібліографічний бюлетень нових надходжень, зараз більше готуємо експрес-інформації про найцікавіші дитячі книги, які надійшли в бібліотеку, про цікаві статті дитячих газет і журналів.

Упродовж року виходить друком та розміщені на сайті книгозбірні та на сторінці Facebook бібліографічні списки на допомогу написанню шкільних рефератів під рубрикою «Наша інформація – Ваш успіх».

Найцікавіші факти з історії та сучасності різних країн і міст, географічні об'єкти, містять інформаційні путівники краєзнавчого та країнознавчого напрямів. До уваги любителів «пізнавального» туризму пропонуємо видання: «Що таке Європейський Союз?», інтелектуальні євровікторини до дня Європи.

Нові рубрики краєзнавчої тематики: «Історія рідного міста», «Вулицями старого Станіславова», «Скарбниці минулого: Івано-Франківські музеї». Найбільший попит ці путівники мають у підлітків і студентів кафедри туризму Прикарпатського університету.

Одним з напрямків інформаційної діяльності є підготовка та розміщення інформації на сайтах книгозбірні та в соціальних мережах. Бібліотекарі готують цікаві відомості про видатних постатей, про всесвітньо відомі книжки. Особлива увага приділяється новим надходженням літератури та періодичних видань. Користувачі інформації уважно стежать за постійними рубри-

ками: «За книгою в електронний світ», «Бібліотечний прес-центр», «У письменника ювілей», «Ювілей святкує книга», «На хвилинку зупинись – нові книги подивись».

Інтернет повинен бути безпечним, особливо для дітей. Послабити вплив негативних проявів віртуального світу на молоде покоління допоможе список-застереження «Профілактика та подолання кібербулінгу».

Івано-Франківська обласна бібліотека для дітей налаштована на подальше вдосконалення власного бібліографічного продукту – якісного, унікального та необхідного всім користувачам інформації.

*Ольга Петренко,
завідувач науково-дослідного
відділу НБУ для дітей*

Функціональні можливості бібліотек для дітей в об'єднаних територіальних громадах України: реалії сьогодення за результатами моніторингового дослідження

Реформа адміністративно-територіального устрою країни одна з ключових, що сприяла розробці нової політики у сфері управління культурою, а також запровадженню нового підходу у наданні якісних та доступних культурних послуг на рівні громади. Наразі місцеві громади мають більше повноважень і самі вирішують питання щодо матеріально-технічного забезпечення культурних закладів, серед яких і утримання бібліотек для дітей. Одним із найбільших секторів публічних послуг, яким користується населення територіальних громад, є освіта, а от культурним послугам місцеве населення ще не надає такого важливого значення. Як наслідок, у багатьох громадах в ході децентралізації були ліквідовані саме спеціалізовані бібліотеки для дітей. У результаті першого етапу децентралізації (2014-2019 років) мережа спеціалізованих бібліотек України для дітей скоротилася на 253 бібліотеки і станом на 01.01.2020 становила 907 бібліотечних закладів, на 01.01.2021 їх кількість зменшилася ще на 14 одиниць і зараз становить 893 спеціалізовані бібліотеки для дітей, з них: у підпорядкуванні територіальних громад перебуває 223 бібліотеки для дітей (станом на 01.01.2020 – 123 дитячі бібліотеки). Як бачимо цей період характеризується тенденцією неви-

правданого (саме органами місцевого самоврядування) скорочення мережі дитячих бібліотек.

Світова та європейська практика свідчить, що саме бібліотеки є модерними місцями з розвитку громад. У 2020 році на Всесвітньому економічному форумі у Давосі були визначені певні навички майбутнього 2020-2025рр.: аналітичне мислення та інноваційність, активне навчання та освітні стратегії, розв'язання складних проблем, критичне мислення та аналіз, креативність, оригінальність та ініціативність. І здобуття жодної з них не можливе без читання. А бібліотека – це те місце, де відбувається навчання впродовж життя.

Тож, з метою вивчення стану ресурсних та функціональних можливостей бібліотек для дітей об'єднаних територіальних громад (далі ОТГ) з надання бібліотечно-інформаційних та культурних послуг дитячому населенню громад у 2020 році Національною бібліотекою України для дітей (далі НБУ для дітей) було проведено моніторингове дослідження «Функціональні можливості бібліотек для дітей в об'єднаних територіальних громадах України».

За програмою моніторингового дослідження передбачалося, що в ньому візьмуть участь усі обласні бібліотеки для дітей, але первинну інформацію – показники роботи про діяльність і функціонування спеціалізованих бібліотек для дітей в ОТГ було надіслано з 14 областей України: Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Одеської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернігівської областей.

Станом на 01.01.2020 на території цих областей функціонувало 112 спеціалізованих бібліотек для дітей, що підпорядковуються ОТГ, з них:

- міські бібліотеки для дітей складають 48 закладів;
- селищні – 29;
- районні – 24;
- сільські – 11.

Всього станом на цей час в Україні за даними ЕСМАР в ОТГ функціонувало 123 бібліотеки для дітей.

Зведені дані з 14 областей, в яких проведено моніторинг, показують, що станом на 01.01.2020 року спеціалізовані бібліотеки для дітей ОТГ складали всього 20,6% від загальної кількості в них бібліотек для дітей.

Зокрема, у селищах міського типу селищні спеціалізовані бібліотеки для дітей ОТГ становили 61,7% від їх загальної кількості (всього 47 селищних бібліотек для дітей), територіальним громадам підпорядковані 40,7% сільських дитячих бібліотек від їх загальної кількості (27 сільських дитячих бібліотек), в містах функціонувало 17,9% міських бібліотек для дітей ОТГ від усіх міських дитячих бібліотек (268 міських дитячих бібліотек), районних центрах із статусом районних бібліотек для дітей ОТГ функціонувало 12,0% від усіх районних бібліотек для дітей (200 районних бібліотек для дітей).

Важливим аспектом спроможності функціонування дитячих бібліотек в територіальних громадах є рівень їх матеріально-технічного забезпечення, адже надання якісних культурних послуг потребує відповідного ресурсу. Ці моменти функціонування бібліотек для дітей в нових умовах децентралізації вивчалися в ході дослідження як статистичним методом, так і методом опитування бібліотекарів-експертів, інструментарієм якого стала «Опитувальна форма для завідувачів бібліотек для дітей ОТГ».

Згідно отриманих даних матеріально-технічна база досліджуваних бібліотек для дітей ОТГ за роки функціонування їх у новому форматі зазнала позитивних змін. Загальна кількість комп'ютерів у порівнянні з 2017 роком зросла на 21,6% і станом на 01.01. 2020 становила 259 одиниць, у т. ч. зросла і кількість комп'ютерів для користувачів на 21,7%. Кількість дитячих бібліотек ОТГ, яких було підключено до мережі «Інтернет», зросла на

13,5%. Wi-Fi було відстежено у 24,0% бібліотек для дітей. Тобто, станом на 01.01.2020 року кожна спеціалізована бібліотека для дітей ОТГ мала трохи більше двох одиниць комп'ютерної техніки, з них 1,8 одиниць цих комп'ютерів призначені для користувачів. До мережі «Інтернет» підключено майже кожен дитячу бібліотеку. А от наявність Wi-Fi спостерігається трохи більше ніж у половини книгозбірень.

Аналіз відповідей бібліотекарів-експертів також підтвердив, що матеріально-технічна база бібліотек після зміни органу управління бібліотекою покращилася (на 55,9%). Деякі приміщення капітально відремонтовано, в інших зроблено косметичний ремонт; здійснюється закупівля необхідних матеріалів для функціонування бібліотеки: бібліотечна техніка, канцтовари, засоби для дотримання санітарних норм, заправка картриджів, оплата інтернету, комунальних послуг тощо (КЗ «Міська бібліотека для дітей м. Зеленодольська» (Дніпропетровська область), КЗ «Краснопільська публічна бібліотека» Краснопільської селищної ради (Сумська область). Без змін на краще з матеріально-технічним забезпеченням залишилася ситуація у 33,3% бібліотек для дітей. А 10,8% респондентів завідувачів дитячих бібліотек ОТГ повідомили, що матеріально технічне забезпечення їхніх бібліотек дещо погіршилося.

Одним із факторів спроможності успішного функціонування спеціалізованих бібліотек для дітей ОТГ є наявність професійних бібліотечних працівників. За даними дослідження штат бібліотечних працівників у 112 досліджуваних бібліотеках для дітей ОТГ станом на 01.01.2018 збільшився на 1,1%, але вже у наступному році (2019) на таку ж кількість відбулося їх зменшення з 271 до 268 осіб, і до 2020 року залишився без змін. Зазнав змін і професійний склад працівників бібліотек ОТГ. Зокрема, відсоток кваліфікованих кадрів з повною ви-

щою освітою збільшився на 5,2% (з 96 до 101 осіб), у т. ч. з бібліотечною – на 12,1% (з 58 до 65 осіб). А відсоток фахівців з базовою вищою освітою знизився на 3,6% (зі 167 до 161 особи), у т. ч. з бібліотечною – на 3,4% (зі 147 до 142 осіб).

Як показало дослідження за період моніторингу в дитячих бібліотеках ОТГ збільшилася кількість нових документних надходжень, але поповнення бібліотечних фондів у сільських бібліотеках для дітей й досі незначні (у середньому 60 примірників книг на одну бібліотеку). Найбільшим бібліотечним ресурсом володіють міські бібліотеки для дітей ОТГ – 60,26% загальнобібліотечного фонду, в селищних бібліотеках цей ресурс складає – 19,90%, в районних – 16,24%, в сільських – 3,60%.

Отже, з переходом дитячих бібліотек у підпорядкування територіальних громад перед ними розкрилися нові можливості щодо забезпечення дитячого населення більш якісними бібліотечними послугами. Як показало дослідження, спеціалізовані бібліотеки для дітей цілком здатні надавати якісні бібліотечно-інформаційні та культурні послуги і мають всі можливості для переходу від пасивного функціонування до активного розвитку, перетворюючись на сучасні дієздатні та затребувані місцевими громадами заклади, що впливатимуть на загальнокультурний та освітній рівень населення. Трансформаційні зміни та процеси в суспільстві повинні не лякати професійних бібліотекарів, а навпаки, сприяти аналітичному мисленню, працювати на випередження подій, прагнути зробити так, щоб книгозбірня стала привабливим місцем для проведення вільного часу дітей та родин територіальної громади, без якого громаді вже не обійтися.

**Бібліотека для дітей незалежної України:
змінюючи формат незмінної мети**
Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
конференції директорів обласних бібліотек для дітей
6-8 жовтня 2021 року

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Укладач: Т.М. Кузілова
Редактор Н.М. Кійко
Підписано до друку 12.11.2021 р.
Зам. № 26. Тираж 75 прим.

Видавець та виготовлювач
НБУ для дітей
вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua